

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ALİ MƏHKƏMƏSİNİN BÜLLETENİ

2016
№ 4

MÜNDƏRİCAT

Baş redaktor:
R.Y.Rzayev

Baş redaktorun
müavini:
Ş.Y.Yusifov

Redaksiya heyəti:
H.A.Mirzəyev
Z.M.Quliyev
Ə.M.Rüstəmov
V.Ə.İbayev
H.Q.Nəsibov
Ə.A.Kərimov

Məsul katib:
A.M.Məmmədli

Redaksiyanın ünvanı:

Az 1025, Bakı şəhəri,
Xətai rayonu,
Yusif Səfərov küç.26
1193-cü məhəllə
Tel: 493-18-37
Faks: 493-18-37

www.supremecourt.gov.az

Ulu öndərin xatirəsi Ali Məhkəmədə yad edilmişdir.....2

PLENUM

Ali Məhkəmənin Plenumu.....4

MÜLKI VƏ İNZİBATI-İQTİSADI İŞLƏR ÜZRƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNDƏN

Məhkəmə uşağın valideynlərinə verilməsinin uşağın mənafeyinə zidd olduğunu müəyyən edərsə valideynlərin iddiasını rədd edə bilər.....5

Əilin valideyninin itirilməsinə görə pensyanın (pul) ödənilməsi məsələləri ilə bağlı sübutlar tam və hərtərəfli araşdırılmadığından apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarı ləğv edilmişdir.....9

Hesablanmış vergi borcunun vergi orqanının təqsiri olmadan qanunla müəyyən edilmiş müddətdə vergi ödəyicisindən tələb edilməməsi həmin məbləğin ümitsiz borc kimi silinməsi üçün əsas ola bilməz.....12

Qəyyumun təyin və ya bundan imtina edilməsi barədə inzibati orqanların qərarları inzibati akt hesab edilməyindən onların ləğvi haqqında iddialara inzibati-iqtisadi məhkəmələr tərəfindən baxıla bilməz.....15

CİNAYƏT VƏ HƏRBİ İŞLƏR ÜZRƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNDƏN

İş üzrə təqsirləndirilən şəxsin təqsirsizliyinə dair onun tərəfindən irəli sürülmüş dəlillərin məhkəmələrdə tam və hərtərəfli yoxlanılmaması apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarının ləğv edilməsinə səbəb olmuşdur.....19

Vəzifəli şəxsin öz səlahiyyətləri çərçivəsində etdiyi hərəkətə (hərəkətsizliyə) görə maddi və sair neməti istəməsi və alması bu hərəkətin (hərəkətsizliyin) edilməsi vaxtından asılı olmayaraq rüşvət alma (passiv rüşvətخورluq) cinayətinin tərkibini yaradır.....23

Milli və beynəlxalq qanunvericiliyin tələblərinə, İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin presedent hüququna əsasən, məhkəmə cinayət prosesinin iştirakçıları tərəfindən məhkəmə iclasında qaldırılmış vəsatətlər üzrə əsaslandırılmış qərar qəbul etməli, təqsirləndirilən şəxsin onu lehinə və əleyhinə ifadə vermiş şəxsləri dindirmək hüququnun təmin edilməsi üçün isə bütün mümkün tədbirləri görməlidir.....30

Milli və beynəlxalq qanunvericiliyinin tələbləri, İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin presedent hüququ hökmdən verilmiş apellyasiya şikayətinə məhkəmə istintaqı aparılmaqla baxılmasını zəruri etmişdir.....34

MƏQALƏLƏR

Müzəffər Ağazadə: Hansı məhkəmə aktları dövlət adından çıxarılmalıdır?.....41

Vəli Abdullayev: Həbs qətimkan tədbirinin məhkəmə tərəfindən ləğv edilməsi məsələləri nəzəri və təcrübi kontekstdə.....45

BEYNƏLXALQ ƏLAQƏLƏR

Türkiyənin Azərbaycandakı səfiri Ali Məhkəmənin sədri ilə görüşmüşdür.....52

Raoul Lowery Contreras Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinə ziyarət etmişdir.....53

Ali Məhkəmənin hakimi Tbilisi şəhərində keçirilmiş Beynəlxalq Konfrasda iştirak etmişdir.....54

Ulu öndərin xatirəsi Ali Məhkəmədə yad edilmişdir.

2016-cı il dekabrın 12-də Ali Məhkəmədə Ulu öndər Heydər Əliyevin Xatirə gününə həsr olunmuş tədbir keçirilmişdir.

Tədbiri giriş sözü ilə açan Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayev tarixə yenilməz şəxsiyyət, nadir istedadla malik dövlət xadimi və dahi siyasətçi kimi daxil olmuş Ulu öndər Heydər Əliyevin ömür yolundan danışmış, Azərbaycan tarixinin taleyüklü hadisələrlə dolu otuz ildən artıq bir dövrünün bu böyük şəxsiyyətin adı ilə bağlı olduğunu nəzərə çatdırmışdır.

Ali Məhkəmənin sədri bildirmişdir ki, Heydər Əliyev Azərbaycan tarixində fenomen şəxsiyyət olaraq Sovet İttifaqı kimi dövlətin siyasi rəhbərliyində təmsil olunmuş, dünyanın tanınmış dövlət və siyasi xadimləri sırasında ən görkəmli və böyük təsirə malik lider olduğunu əməli fəaliyyəti ilə göstərmişdir. Ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan tarixinə müstəqilliyimizin memarı, dövlətçiliyimizin xilaskarı kimi düşmüşdür. Ulu öndər Azərbaycançılıq ideyasının müasir dövrümüzdə yaradıcısı olmuş, Vətənin müstəqilliyi, inkişafı, xalqın milli-mənəvi tərəqqisi üçün möhtəşəm işlər həyata keçirmişdir. Bu gün Azərbaycanın neft strategiyasında qazandığı uğurların əsasını Ulu öndər Heydər Əliyev qoymuşdur. Ölkəmizdə iqtisadiyyatın, elmin, mədəniyyətin, incəsənətin, ədəbiyyatın, idmanın inkişafının təməli onun adı ilə bağlıdır. Ümumiyyətlə, Ulu öndər Heydər Əliyevin həyatı və fəaliyyəti Azərbaycançılıq məktəbidir. Hər yeni gələn nəsil bu böyük məktəbdən Vətənin, xalqın inkişafı naminə faydalanır və daim faydalanacaqdır.

Ali Məhkəmənin sədri ulu öndər Heydər Əliyevin amallarının xalqın gündəlik fəaliyyətində və düşüncəsində yaşadığını bildirərək bu amalların xalqımızı tərəqqi zirvəsinə doğru inamla aparan, Ulu öndərin siyasi kursunun layiqli davamçısı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla gerçəkləşdirildiyini vurğulamışdır.

Tədbirdə çıxış edənlər müstəqil dövlətimizin qurucusu ulu öndər Heydər Əliyevlə bağlı xatirələrini söyləmiş, onun Azərbaycanda hüquqi, demokratik və dünyəvi dövlət quruculuğu sahəsindəki misilsiz xidmətlərini qeyd etmiş, irsinin daim yaşayacağını bildirmişlər.

PLENUM

Ali Məhkəmənin Plenumu

16 dekabr 2016-cı ildə Ramiz Rzayevin sədrliyi ilə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin növbəti Plenumu olmuşdur.

Plenumda konkret işlərə baxılmışdır.

Məhkəmə uşağın valideynlərinə verilməsinin uşağın mənafeyinə zidd olduğunu müəyyən edərsə valideynlərin iddiasını rədd edə bilər.

Tovuz Rayon Məhkəməsinin 11 mart 2015-ci il tarixli qətnaməsi ilə iddiaçılar Q.A. Binnətova və R.A.İbrahimovun cavabdehlər M.Ə.Əsgərov və K.M. Hümbətovaya qarşı cavabdehlərdən 04 sentyabr 2008-ci il tarixdə anadan olmuş Q-nın alınib iddiaçılara verilməsi tələbinə dair iddiası təmin edilərək R.Ə.İbrahimov ilə A.Q.Binnətovanın birgə yaşadıqları dövrdə 04 sentyabr 2008-ci ildə anadan olmuş Q.R.İbrahimovun cavabdehlər M.Ə.Əsgərovdan və K.M. Hümmətovadan alınib iddiaçı R.Ə.İbrahimov və A.Q. Binnətovaya verilməsi qət edilmişdir.

Gəncə Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 29 iyun 2015-ci il tarixli qətnaməsi ilə cavabdehlər M.Ə.Əsgərov və K.M.Hümbətovanın apellyasiya şikayəti təmin edilməyərək Tovuz Rayon Məhkəməsinin yuxarıda göstərilən 11 mart 2015-ci il tarixli qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

İddiaçılar Q.A.Binnətova və R.A.İbrahimov cavabdehlər M.Ə.Əsgərov və K.M.Hümbətovaya qarşı iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət edərək, cavabdehlərdən 04 sentyabr 2008-ci il tarixdə anadan olmuş Q-nın alınib iddiaçılara verilməsi barədə qətnamə qəbul olunmasını xahiş etmişlər.

İddiaçı Q.A.Binnətova iddia tələbini onunla əsaslandırılmışdır ki, R.A.İbrahimov ilə 2006-cı ildə el adəti qaydasında evlənilib ailə qurmuşlar və nikahları 2013-cü ildə qeydə alınmışdır. Birgə yaşayış dövründə 04 sentyabr 2008-ci ildə Q adlı uşaqları anadan olmuşdur. Q anadan olan vaxtdan cavabdehlər onu götürüb müvəqqəti saxlamışlar. Cavabdeh M.Ə.Əsgərov əri R.İbrahimovun əmisi K.M.Hümmətova isə onun arvadıdır. Cavabdehlər Q-nın övladlığa verilməsinə dair notarial qaydada ərizə verilməsini tələb etsələr də, onun övladlığa götürməsinə dair heç vaxt rəsmi ərizə verməmiş və belə bir niyyəti də olmamışdır. Uşaq anadan olan vaxt ciddi xəstəliyə düşər olmuşdur və 3 dəfə əməliyyat olunmuş və sonradan səhhəti normallaşmışdır. Hazırda səhhəti yaxşıdır

uşağına baxa bilər. Dəfələrlə uşağı Q-nı cavabdehlərdən tələb etsə də verməmişlər. Cavabdehlər Q-ya öyrəşdiklərini iddia edirlər və hətta hədə-qorxu gəlib ondan rəsmi tələb etsə uşağa xəsarət yetirəcəklərini bildirirlər. Q onun doğma və yeganə övladıdır. Başqa övladı yoxdur. Buna baxmayaraq cavabdehlər Q-nı könüllü olaraq ona qaytarmırlar. Ona görə də, 04 sentyabr 2008-ci ildə anadan olmuş Q-nın cavabdehlərdən alınib ona verilməsini məhkəmədən xahiş etmişdir. İşə məhkəmədə baxılan zaman R.A.İbrahimov ərizə verərək iddiaçı kimi işə daxil olmuşdur.

Cavabdehlər M.Ə.Əsgərovun və K.M.Hümbətovanın verdikləri kassasiya şikayətində apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinin ləğv edilərək işin yenidən baxılması üçün həmin məhkəməyə qaytarılması barədə qərar qəbul edilməsini xahiş etmişlər.

Kassasiya şikayəti onunla əsaslandırılmışdır ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi Azərbaycan Respublikası MPM-nin 2.1, 6, 8, 9, 14, 217.1-217.3-cü maddələrinin tələblərinin pozulması ilə çıxarılmış, işin faktiki halları araşdırılmamış, məhkəmədə onların iştirakı təmin olunmamış, uşağın bir başa doğum evindən uşaq doğulduğu gündən 3 ay əvvəl iddiaçıların razılaşmalarına əsasən cavabdehlərə verilməsi, keçən 7 ildə uşağın bir gün də iddiaçıların yanında yaşamaması nəzərə alınmamış, nəticədə əsassız və qanunsuz qətnamə qəbul edilmişdir.

Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyası qəbul etdiyi qətnaməni gəlidiyi nəticənin maddi hüquqi əsas kimi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 17-ci maddəsinə, Ailə Məcəlləsinin 49, 50.3, 58.3, 60.1-60.2, 63.1, 73.1, 73.2-ci maddələrinə, "Uşaq hüquqları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununa, eləcə də BMT Baş Assambleyasının Uşaq Hüquqları Bəyannaməsinə, Avropa Məhkəməsinin Elsholzun və Brondanın işi üzrə qərarlarına

istinad etməklə onunla əsaslandırılmışdır ki, iddiaçılar A.Binnətova və R.İbrahimov birgə nikahlarından 04 sentyabr 2008-ci ildə anadan olmuş uşağı Q-nı anadan olduğu gündən R.İbrahimovun əmisi M.Əsgərov və K.Hümbətova müvəqqəti saxlamışlar, lakin uşağın valideynləri Q-nı cavabdehlərin övladlığına verməmişlər və övladlığa verilmə barədə cavabdehlər məhkəməyə heç bir sübut təqdim etməmişlər. Təklif olunmasına baxmayaraq apellyasiya baxışına da, belə bir sübut təqdim olunmamışdır. Birinci instansiya məhkəməsi də, Q-nın iddiaçıların doğma övladları olmasını, həmin uşağın heç bir qanuni əsas olmadan valideynlərinə qaytarılmamasını nəzərə almış və düzgün olaraq hesab etmişdir ki, uşağın doğma valideynlərinə qaytarılması onun qanuni mənfəələrinə daha yaxşı cavab verir.

Aşağıdakı əsaslara görə kassasiya məhkəməsi apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsini ləğv etmişdir.

İş materiallarına əlavə olunmuş Tovuz Rayon Qeydiyyat Şöbəsinin 16.01.2015-ci il tarixli arayışlarından görünür ki, R.İbrahimov ilə Q.Binnətova 01.06.2013-cü il tarixdə nikaha girmiş və onların 04.09.2008-ci ildə Q. adlı uşağı anadan olmuşdur.

Birinci və apellyasiya instansiyaları məhkəmələri tərəfindən müəyyən edilmişdir ki, iddiaçılar onların uşağı Q-nı anadan olduğu gündən könüllü olaraq cavabdehlərə vermişlər və hal-hazırda Q cavabdehlərin himayəsində olmaqla onlarla yaşayır.

Birinci və apellyasiya instansiyasının məhkəmə iclaslarında iştirak etməmiş cavabdehlər M.Ə.Əsgərov və K.M.Binnətova apellyasiya və kassasiya şikayətlərində göstərmişlər ki, iddiaçıların qaytarılmasını tələb etdikləri nikahlarından olan və Q. anadan olduğu gündən 3 ay əvvəl hamının, o cümlədən iddiaçıların razılığı ilə cavabdehlərə verilməsi razılaşdırılmışdır. Bundan sonra uşağın dünyaya salamat gəlməsi ilə bağlı bütün xərclər cavabdehlər tərəfindən çəkilmişdir. Məhz bu razılığa əsasən uşaq birbaşa doğum evindən cavabdehlərə verilmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi işin bu halına, yəni iddiaçıların tələb etdikləri uşağı anadan olduğu gündən sonra keçən 7 il müddət ərzində uşağın faktiki olaraq bioloji valideynləri

olmasına baxmayaraq əvvəlcədən razılaşdırıldığı kimi, könüllü olaraq iddiaçı R.İbrahimovun əmisi M.Əsgərova və onun arvadı K.Hümmətovaya övladlığı vermək qərarına gəlmələri və bu iradələrini uşaq doğulduğu gündən həyata keçirmələrinə, faktiki olaraq ananın doğuşdan sonra dünyaya gətirdiyi uşaqdan ərinin razılığı ilə öz arzuları və təşəbbüsləri ilə imtina edərək cavabdehlərə vermələri, belə halda 7 ildən sonra həmin uşağın geri tələb edilməsi üçün irəli sürdükləri dəlilləri tam və hərtərəfli araşdırıb hüquqi qiymət verməmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi nəzərə almamışdır ki, iddia tələbinin əsası kimi istinad edilən hallar iddianın təmin edilməsi üçün mötəbər, tutarlı və hüquqi sübutlarla təsdiq edilməmişdir.

Belə ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi bioloji ana A.Binnətovanın doğuşdan sonra qeyd olunan uşağının öz ərinin də razılığı ilə cavabdehlər M.Əsgərov və K.Hümbətov tərəfindən götürüləcəyini əvvəlcədən bilməsinə, bu halın baş verməsini arzulayaraq buna heç bir formada etiraz etməməsinə, hətta sonradan uşağın adının da Q qoyulması barədə məlumatlı olmalarına, belə halda yaranmış sonrakı hüquqi nəticələr ilə bağlı bioloji ananın və atanın hüququnun pozulub-pozulmamasına da hüquqi qiymət verməmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi həmçinin göstərilən vəziyyətin bioloji ana A.Binnətovanın ərinin razılığı ilə uşaqdan imtinası kimi qəbul edilməli olmasına, uşaq anadan olan gündən sonrakı dövr ərzində, yəni, keçən 7 il ərzində mübahisəsi gedən azyaşlı 04.09.2008-ci il təvəllüdü Q-nın bioloji valideynlərinin öz qohumları M.Əsgərov və K.Hümbətova tərəfindən faktiki övladlığa götürülmələrinə, əvvəlcədən razılaşdırıldığı üçün buna etiraz etməmələrinə, bioloji valideynlərin bu müddət də uşağın saxlanması, böyüməsində, tərbiyəsində iştirak etməmələrinə, maddi, mənəvi qayğısını çəkməmələrinə, qanunvericiliklə nəzərdə tutulan öz valideynlik vəzifələrini yerinə yetirməmələrinə düzgün hüquqi qiymət verməmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 63.1 və 63.2-ci maddələrinə əsasən

valideynlər məhkəmənin qərarına və ya qanuna əsaslanmadan uşağı yanında saxlayan hər hansı şəxsdən onu geri qaytarmağı tələb edə bilirlər. Bu halda mübahisə yarandıqda valideynlər məhkəməyə müraciət etmək hüququna malikdirlər. Belə tələblərə baxdıqda məhkəmə uşağın valideynlərə verilməsinin uşağın marağına zidd olduğunu müəyyən edərsə, uşağın arzusuna əsasən valideynlərin iddiasını rədd edə bilər.

«Uşaq Hüquqları haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 3-cü maddəsinə əsasən uşaqlar barəsində dövlət siyasəti hər bir uşağın zəruri maddi və məişət şəraitində böyüyüb tərbiyə olunmasının, mütərəqqi tələblər əsasında təhsil almasının, layiqli vətəndaş kimi formalaşmasının təmin edilməsinə yönəldilir.

Həmin Qanunun 4-cü maddəsinə əsasən uşaq hüquqlarını müdafiə edən orqanlar, birliklər və təşkilatlar Azərbaycan Respublikasında uşaq hüquqlarının müdafiəsini müvafiq icra hakimiyyəti, məhkəmə və prokurorluq orqanları, bələdiyyələr, habelə ictimai birliklər, həmkarlar ittifaqı təşkilatları təmin etməlidirlər. Bu orqanlar, birliklər və təşkilatlar fəaliyyətlərində uşaq hüquqlarının üstün mühafizəsi prinsipini əsas tutmalıdırlar.

Qeyd olunan Qanunun 5-ci maddəsinə görə isə dövlət orqanları, bütün fiziki və hüquqi şəxslər öz fəaliyyətində uşaqların mənafeələrini üstün tutmalı, onların hüquqlarının təmin olunmasına şərait yaratmalıdır.

«Uşaq hüquqları bəyənnaməsi»nin (BMT Baş Assambleyasının 20.11.1959-cu il tarixli 1386 (XIV) sayılı qətnaməsi ilə elan edilmişdir) 2 sayılı prinsipinə görə «Uşaq qanunla və digər vasitələrlə sosial müdafiə ilə təmin olunmalı, onun fiziki, əqli, mənəvi, ruhi və sosial baxımdan sağlam və normal yolla azadlıq və ləyaqət şəraitində inkişaf etməsinə imkan verən əlverişli şəraitlə təmin edilməlidir. Bu məqsədlərlə qanunlar qəbul edilərkən başlıca mülahizə uşağın mənafeəsinin ən yaxşı şəkildə təmin edilməsi olmalıdır.

«Uşaq hüquqları haqqında» BMT-nin konvensiyasının (12 noyabr 1989-cu ildə qəbul edilib) 3-cü maddəsində uşaqlar barəsində görülən bütün tədbirlərdə uşağın maraqlarının daha yaxşı təmin edilməsinə ilk növbədə diqqət yetirilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

BMT Baş Assambleyasının 20.11.1959-cu il tarixli 1386 (XIV) sayılı qətnaməsi ilə elan edilmiş «Uşaq hüquqları bəyənnaməsi»nin Preambulasının 9-u Prinsində göstərilmişdir ki, uşaq laqeyd münasibət, qəddarlıq və istismarın bütün formalarından müdafiə edilməlidir. O, hər hansı bir formada alver obyektı olmamalıdır.

Lakin apellyasiya instansiyası məhkəməsi azyaşlı Q-nı öz doğma valideynləri kimi bildiyi və tanıdığı M.Əsgərov və K.Hümbətovanın yanında övlad kimi yaşamağının onun mənafeyinə uyğun olub-olmamasına da lazımi hüquqi qiymət verməmişdir.

Azərbaycan Respublikası MPM-nin:

-14.2-ci maddəsinə əsasən məhkəmə yalnız tərəflərin təqdim etdikləri sübutları araşdırmalı və onlardan istifadə etməlidir.

-88-ci maddəsinə əsasən məhkəmə sübutlara obyektiv, qərəzsiz, hərtərəfli və tam baxdıqdan sonra həmin sübutlara tətbiq edilməli hüquq normalarına müvafiq olaraq qiymət verir. Heç bir sübutun məhkəmə üçün qabaqcadan müəyyən edilmiş qüvvəsi yoxdur.

-106.1-ci maddəsinə görə işdə iştirak edən şəxslərin iş üçün əhəmiyyətli olan və onlara məlum olan faktlar barədə izahatları iş üzrə toplanmış digər sübutlarla yanaşı yoxlanılmalı və qiymətləndirilməlidir.

-220.4-cü maddəsinə əsasən qətnamənin əsaslandırıcı hissəsində işin məhkəmə tərəfindən müəyyən edilən halları, işin halları barədə məhkəmənin əsaslandırıldığı sübutlar və məhkəmənin bu və ya digər sübutları və iclasda iştirak edən şəxslərin istinad etdiyi qanun və hüquqi aktları rədd etmək üçün gətirdiyi dəlillər, habelə məhkəmənin qətnamə çıxararkən rəhbər tutduğu qanunlar və normativ-hüquqi aktlar göstərilməlidir.

Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinin Plenumunun «Məhkəmə qətnaməsi haqqında» 24 noyabr 2005-ci il tarixli 4 sayılı qərarının 2.2-ci bəndində təsbit olunmuşdur ki, məhkəmə qərarı maddi və posessual hüquq normalarına dəqiq riayət edilməklə qəbul edildikdə qanuni hesab edilir.

Qərarın 2.4-cü bəndinin məzmununa görə qətnamə o vaxt əsaslı hesab edilir ki, onda baxılan iş üçün əhəmiyyətli olan, qanunun tələblərinə uyğun olaraq işə aid edilən və

mötəbər sübutlarla təsdiq olunan faktlar əks etdirilmiş olsun, məhkəmənin iş üzrə müəyyən edilən faktlardan irəli gələn qəti nəticəsi onda şərh edilsin, habelə, qətnamədə göstərilən hallar işin materiallarına uyğun olsun.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun “S.Əliyevanın şikayəti ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi MÜİMK-nin 28 dekabr 2004-cü il tarixli qərarının Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun 31 may 2006-cı il tarixli qərarında da şərh olunmuşdur ki, məhkəmə sübutlara obyektiv, qərəzsiz, hərtərəfli və tam baxdıqdan sonra həmin sübutlara tətbiq edilməli hüquq normalarına müvafiq olaraq qiymət verir. Məhkəmənin qətnaməsi qanuni və əsaslı olmalıdır. Qətnamə işin baxılması və həll olunması zamanı qüvvədə olan maddi və prosessual hüquq normalarına uyğun çıxarılmalıdır (MPM-nin 81, 88, 217.1 və 218.1-ci maddələri).

Mülki prosessual qanunvericiliyin göstərilən müddələrindən irəli gələrək məhkəmə, özü tərəfindən müəyyən olunmuş işin hallarını və qənaətini formalaşdıran sübutları, bu və ya digər sübutları rədd etmək üçün istinad etdiyi dəlilləri və rəhbər tutduğu qanunları qətnamədə göstərməklə onu hüquqi cəhətdən əsaslandırmalıdır. Məhkəmə sübutları sadalamaqla kifayətlənməməli, hər bir sübutun, o cümlədən şahid ifadələrinin məzmunu qətnamədə şərh edilməli, sübutlar əlaqələndirməli, araşdırılan sübutların qəbul edilib-edilməməsinin səbəbləri aydın əsaslandırmamışdır.

Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin “Delkurun Belçikaya qarşı işi üzrə” qərarında qeyd edilmişdir ki, ədalətli məhkəmə araşdırması hüququ özündə 3 elementin vəhdətini nəzərdə tutur: qanun əsasında yaradılmış, müstəqilliyə və qərəzsizliyə dair bütün tələblərə cavab verən məhkəmənin mövcudluğu, məhkəmənin mübahisəyə və ya ittihama dair bütün məsələləri həll etmək üçün kifayət qədər geniş yurisdiksiyaya malik olması və müvafiq şəxsin məhkəməyə müraciət etmək hüququnun (və imkanının) olması. Bu elementlərin hər hansı birinin, o cümlədən qanunvericilikdə müəyyən edilən istisnalar nəzərə alınmaqla şəxsin məhkəməyə müraciət

etmək hüququnun olmaması, ədalətli məhkəmə araşdırması hüququnu mənasız edir.

Konstitusiyası Məhkəməsinin Plenumunun «N.Məmmədovanın şikayəti üzrə məhkəmə aktlarının Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və qanunlarına uyğunluğunun yoxlanılmasına dair» 31 yanvar 2006-cı il tarixli qərarında isə şərh olunmuşdur ki, məhkəmə qətnaməsi hüquqla bağlı mübahisəyə baxıldıqdan sonra məhkəmə iclasında müəyyən olunmuş işin faktiki halları və hüquq normaları əsasında çıxarılır. İddiaçının hüququnun pozulması təsdiqlənsə, məhkəmə öz qətnaməsilə bu hüququ müdafiə etməlidir. Əgər iddiaçının hüququnun pozulması təsdiqlənməzsə, məhkəmə onun iddiasını rədd etməli və bununla da cavabdehin iddiaçının əsassız hərəkətləri və ya fikirləri ilə pozula biləcək hüquqlarını müdafiə etməlidir. Hər bir halda məhkəmənin qətnaməsi ilk növbədə məhz mübahisə tərəflərinin fərdi hüquqlarını və qanuni mənafelərini müdafiə edən akt kimi çıxış etməlidir.

Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi “Brumaresku Rumıniyaya qarşı” 28 oktyabr 1999-cu il tarixli qərarında hüquqi mövqeyini əks etdirərək göstərmişdir ki, hüququn aliliyinin əsas aspektlərindən biri hüquqi müəyyənlik prinsipidir ki, onun tələbinə görə məhkəmələr yekun qərarı elə qəbul etməlidirlər ki, o, mübahisə edilə bilməsin. Bu prinsip onu nəzərdə tutur ki, tərəflər işlərinə yalnız yenidən baxılması və yeni qərar qəbul edilməsi məqsədi ilə məhkəmə qərarına yenidən baxılmasına nail olmamalıdırlar. Yuxarı məhkəmələr məhkəmə qərarlarına yalnız yenidən baxılması xatirinə deyil, ədalət mühakiməsi həyata keçirilən zaman yol verilmiş pozuntuların aradan qaldırılması məqsədi ilə baxmalıdırlar.

Azərbaycan Respublikası MPM-nin 418.1-ci maddəsinə əsasən maddi və prosessual hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq olunmaması apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnamə və qərarının ləğv edilməsi üçün əsasdır.

İşin şərh olunan hallarını müzakirə edərək Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki Kollegiyası cavabdehlərin kassasiya şikayətini təmin etmiş, apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normaları pozulduğuna görə Gəncə

Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının bu iş üzrə yuxarıda göstərilən qətnaməsini ləğv

etmiş və işi yenidən baxılması üçün həmin məhkəməyə göndərmişdir.

Əlilin valideyninin itirilməsinə görə pensiyanın (pul) ödənilməsi məsələləri ilə bağlı sübutlar tam və hərtərəfli araşdırılmadığından apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarı ləğv edilmişdir.

İddiaçı Solmaz Hüseyn qızı Eyyubova (bundan sonra mətndə iddiaçı) cavabdeh Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun Qazax rayon şöbəsinə (bundan sonra mətndə cavabdeh) qarşı Gəncə İnzibati-İqtisadi Məhkəməsində iddia qaldıraraq cavabdehin;

-ona ödənilən pensiyanın dayandırılmasının qanunsuz hesab edilməsi, bu barədə cavabdehin qərarının ləğv edilməsi;

-anası Z.Eyubovanın öldüyü vaxtdan, yəni 27 dekabr 2011-ci il tarixdən ona anasının pensiyasının təyin edilməsi öhdəliyinin üzərinə qoyulması;

-iddiaçıya uşaqlıqdan əlil olduğuna görə 1958-ci il tarixdən 18 yaşınadək və 18 yaşından başlayaraq 11 dekabr 1979-cu il tarixədək (yəni iddiaçının 2-ci qrup əlilliyinin müəyyən edilənədək) ödənilməmiş pensiyanın birdəfəlik ödənilməsi;

-atası H.Eyubovun öldüyü vaxtdan, yəni 27 dekabr 2007-ci il tarixdən atasının pensiyasını almaq hüququ yarandığı vaxtdan (anadan olan uşaqlıqdan 2-ci qrup əlil olduğuna görə)-anası Z.Eyubovanın ölümünə qədər olan pensiyasının ona birdəfəlik ödənilməsi öhdəliklərinin cavabdehin üzərinə qoyulması barədə qərar qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

Gəncə İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 09 sentyabr 2013-cü il tarixli qərarı ilə iddia tələbləri mümkün sayılmamışdır.

Həmin qərardan iddiaçı tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayəti Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının 22 noyabr 2013-cü il tarixli qərarı ilə təmin edilməmiş, birinci instansiya məhkəməsinin qərarı isə dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Bu qərardan iddiaçı tərəfindən verilmiş kassasiya şikayəti Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının iş üzrə 22 yanvar 2014-cü il tarixli qərarı ilə təmin edilmiş və apellyasiya instansiyası məhkəməsinin

göstərilən qərardan ləğv edilərək iş yenidən baxılması üçün həmin məhkəməyə qaytarılmışdır.

Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının 05 mart 2014-cü il tarixli qərarı ilə Gəncə İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin iş üzrə 09 sentyabr 2013-cü il tarixli sayılı qərardan iddiaçı tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayəti təmin edilərək birinci instansiya məhkəməsinin qeyd edilən qərarı ləğv edilmiş və iş iddianın mümkünlüyünə baxılması üçün Gəncə İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə göndərilmişdir.

Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının iş üzrə 05 mart 2014-cü il tarixli qərardan cavabdehin verdiyi kassasiya şikayəti Ali Məhkəmənin hakiminin 20 may 2014-cü il tarixli qərarı ilə mümkün sayılmamış və şikayətin qəbulundan imtina edilmişdir.

Gəncə İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 24 oktyabr 2014-cü il tarixli qərarı ilə iddiaçının iddia tələbləri təmin edilməmişdir.

Birinci instansiya məhkəməsinin qərarından iddiaçı tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayəti Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının 20 fevral 2015-ci il tarixli qərarı ilə təmin edilməyərək həmin qərar dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarından narazı qalan iddiaçı kassasiya şikayəti verərək həmin qərarın ləğv edilməsi və iddia tələbinin təmin olunmasına dair qərar qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

İddiaçı kassasiya şikayətini onunla əsaslandırılmışdır ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarı işə mahiyyəti üzrə tam, hərtərəfli və obyektiv araşdırılmadan qəbul edilmişdir.

Belə ki, qərarla göstərilmişdir ki, iddiaçı uşaqlıqdan əlil olsa da, ona 1979-cu il tarixdə, yəni 21 yaşında II qrup uşaqlıqdan əlil kimi

HƏEK rəy verildiyindən və iddiaçı həmin vaxt sözügedən hüququ əldə etdiyindən, onun uşaqlıqdan əlil olduğuna görə 1958-ci il tarixdən 18 yaşınadək və 18 yaşdan başlayaraq 11 dekabr 1979-cu il tarixədək (yəni onun 2-ci qrup əlilliyi müəyyən edilənədək) ödənilməmiş pensiyasının birdəfəlik ödənilməsi barədə tələbi əsassız olmuşdur.

Bu xüsusatla əlaqədar şikayətdə qeyd edilir ki, iddiaçı sözügedən hüququ HƏEK-nin rəyinin verildiyi tarixdən deyil, anadan olduğu tarixdən əldə etmişdir. HƏEK-nin rəyi ilə bu hüquq yalnız rəsmiləşdirilmişdir. Məhkəmə isə bu fakta düzgün hüquqi qiymət verməmiş və hesab etmişdir ki, iddiaçı bu hüququ HƏEK-nin rəyi verilən tarixdən əldə etmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunun 14.1-ci maddəsini səhv təfsir etmişdir. Həmin maddənin tələbinə görə 18 yaşına çatanadək sağlamlıq imkanlarının məhdudluğu müəyyən olunmuş 18 yaşından yuxarı əlillərin ailə başçısını itirməyə görə əmək pensiyası hüququ vardır. Hesab edilir ki, maddədə qeyd edilən “18 yaşına çatanadək sağlamlıq imkanlarının məhdudluğu müəyyən olunmuş” dedikdə, sağlamlıq imkanlarının məhdudluğu 18 yaşına çatanadək yaranmış olması kimi başa düşülməlidir. Qərarda qeyd edildiyi kimi qəbul edilsə, onda sağlamlıq imkanları məhdud olan şəxsin bu halı 18 yaşına çatanadək özünün müəyyən etdirməsi mümkün deyil, çünki həmin yaş dövründə şəxs valideynlərinin nəzarətində olur. Məhkəmə kollegiyası bu halı da nəzərə almamışdır.

Həmçinin “Əmək pensiyaları haqqında” Qanun 01.01.2006-cı il tarixdən qüvvəyə mindiyi halda, iddiaçının əlilliyi 27 il əvvəl müəyyən olunmuş və deməli hazırkı Qanun norması geriyə şamil edilə bilməz.

Şikayətdə qeyd edilmişdir ki, mübahisə məhkəmə tərəfindən obyektiv araşdırılmamış, maddi və prosessual hüquq normaları düzgün tətbiq edilməmişdir.

Cavabdeh tərəfindən kassasiya şikayətinə qarşı verilmiş etiraz onunla əsaslandırılmışdır ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi işin faktiki hallarını tam, hərtərəfli, obyektiv və qərəzsiz araşdırmış, mümkün olan bütün qanun normalarına istinad edərək ədalətli qərar qəbul etmişdir. İddiaçı kassasiya şikayətində qanunlara öz mülahizəsinə əsasən yanaşmışdır.

S.Eyyubova 23.05.1958-ci il tarixdə anadan olmuş, Qazax rayon ZDS İK-nin nəzdindəki pensiya təyin edən komissiyanın 11.12.1979-cu il tarixli qərarı ilə ona 2-ci qrup əlillik verilmiş və 01 yanvar 1981-ci il tarixə kimi (müddətli) 16 manat pensiya təyin edilmişdir. Bundan sonra 16 dekabr 1979-cu il tarixdə Tovuz rayonlararası HƏEK-nin qərarı ilə S.Eyyubova 21 yaşında uşaqlıqdan əlil hesab edilmişdir. Deməli cavabdeh haqlı olaraq S.Eyyubovaya əmək pensiyası ödənilməsinə dayandırmışdır. Bu baxımdan S.Eyyubovanın kassasiya şikayətində göstərdikləri onun şəxsi mülahizələrindən başqa bir şey deyildir.

Kassasiya şikayətinin dəlilləri ilə bağlı kassasiya kollegiyası ilk növbədə qeyd etmişdir ki, Azərbaycan Respublikası İnzibati-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə İPM-nin) 91-ci maddəsinə əsasən Ali Məhkəmə mübahisə ilə bağlı işə şikayət həddində baxır və yalnız apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsini yoxlayır.

Məhkəmə kollegiyası onu da qeyd etməyi zəruri hesab etmişdir ki, hər bir halda kassasiya instansiyası məhkəməsi, baxılan mübahisəyə maddi və prosessual hüquq normalarının faktlar əsasında tətbiq olunmasına əsaslanıb apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən işin faktiki hallarının düzgün müəyyən edilib edilməməsini də yoxlamalıdır.

İşdə olan şəxsiyyət vəsiqəsinin surətindən görünür ki, iddiaçı Eyyubova Solmaz Hüseyn qızı 23 may 1958-ci il tarixdə Qazax rayonunun İkinci Şıxlı kəndində anadan olmuşdur.

Cavabdeh dövlət sosial müdafiə fondu olaraq qüvvədə olan qanunvericiliyə və təsdiq edilmiş Əsasnaməsinə uyğun olaraq fəaliyyət göstərir.

İşə əlavə olunmuş Tovuz rayon HƏEK-nin VTE-11 seriyalı, 014529 nömrəli Arayışından görünür ki, 1958-ci il təvəllüdlü Eyyubova Solmaz Hüseyn qızına müddətsiz 2-ci qrup əlillik dərəcəsi müəyyən edilmiş və əlilliyin səbəbi kimi “uşaqlıq dövründən” qeyd edilərək həkim rəyinə əsasən S.H.Eyyubova əmək qabiliyyəti olmayan hesab edilmişdir.

İşdə olan “Ölüm haqqında şəhadətnamə”nin surətindən görünür ki, Eyyubova Zərifə Şıxverdi qızı 05 dekabr 2011-ci il tarixdə vəfat etmişdir.

Azərbaycan Respublikası DSMF-nun Qazax rayon şöbəsi tərəfindən iddiaçıya ünvanlanmış 18 mart 2013-cü il tarixli məktubda bildirilir: “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 14.1.1.2-ci maddəsinə əsasən 18 yaşına çatanadək sağlamlıq imkanlarının məhdudluğu müəyyən olunmuş 18 yaşından yuxarı əlil uşaqların ailə başçısını itirməyə görə əmək pensiyası almaq hüququ vardır. 20 sentyabr 2012-ci il tarixdə şöbədə aparılan inventarizasiya zamanı aşkar olundu ki, siz 23 may 1958-ci il tarixdə anadan olmaqla Tovuz rayonlararası HƏEK-nın rəyinə əsasən 06 dekabr 1979-cu il tarixdə 21 yaşında uşaqlıqdan əlil hesab edilmişsiniz. Ona görə 01 may 2012-ci il tarixdə sizə təyin olunmuş 85 manat əmək pensiyasının ödənişi dayandırılaraq artıq alınmış 340 manat vəsait inventarizasiya dövrü banka bərpa edilmiş və sosial müavinətinizin davam etdirilməsi üçün müavinət işiniz 20 sentyabr 2012-ci il tarixdə ƏƏSMM-nə təqdim edilmişdir.”

İddia ərizəsinə əsasən, iddiaçının tələbləri aşabıdakı dörd bənddən ibarət olmuşdur:

-iddiaçıya ödənilən pensiyanın dayandırılmasının qanunsuz hesab edilməsi, bu barədə cavabdehin qərarının ləğv edilməsi;

-anası Z.Eyubovanın öldüyü vaxtdan, yəni 05 dekabr 2011-ci il tarixdən ona anasının pensiyasının təyin edilməsi öhdəliyinin yerinə yetirilməsinin cavabdehin üzərinə qoyulması;

-iddiaçıya uşaqlıqdan əlil olduğuna görə 1958-ci il tarixdən 18 yaşınadək və 18 yaşından başlayaraq 11 dekabr 1979-cu il tarixədək (yəni iddiaçının 2-ci qrup əlilliyinin müəyyən edilənədək) ödənilməmiş pensiyanın birdəfəlik ödənilməsi;

-atası H.Eyubovun öldüyü vaxtdan, yəni 27 dekabr 2007-ci il tarixdən atasının pensiyasını almaq hüququ yarandığı vaxtdan (anadan olan uşaqlıqdan 2-ci qrup əlil olduğuna görə)-anası Z.Eyubovanın ölümünə qədər olan pensiyasının ona birdəfəlik ödənilməsi öhdəliklərinin cavabdehin üzərinə qoyulması.

İşə mahiyyəti üzrə baxan birinci instansiyası məhkəməsinin iddia tələblərinin rədd edilməsi ilə əlaqədar gəlmiş nəticə ilə razılaşan və həmin nəticəni dəyişdirmədən saxlayan apellyasiya instansiyası məhkəməsi

hesab etmişdir ki, iddiaçı uşaqlıqdan əlil olsa da, ona 1979-cu ildə, yəni 21 yaşında II qrup uşaqlıqdan əlil kimi HƏEK tərəfindən rəy verildiyindən və iddiaçı həmin vaxt sözügedən hüququ əldə etdiyindən, onun uşaqlıqdan əlil olduğuna görə 1958-ci ildən 18 yaşınadək və 18 yaşından başlayaraq 11 dekabr 1979-cu ilədək (yəni ona II qrup əlilliyi müəyyən edilənədək) ödənilməmiş pensiyanın ödənilməsi barədə və eləcə də iddiaçının sağlamlıq imkanlarının məhdudluğu 21 yaşından müəyyən edildiyindən onun pensiyasının dayandırılması barədə cavabdehin qərarının qanunsuz hesab edilməsi, anası Z.Eyubovanın öldüyü vaxtdan, yəni 05 dekabr 2011-ci il tarixdən ona anasının pensiyasının təyin edilməsi, atası H.Eyubovun öldüyü vaxtdan, yəni 27 dekabr 2007-ci il tarixdən atasının pensiyasını almaq hüququ yarandığı vaxtdan (anadan olan uşaqlıqdan 2-ci qrup əlil olduğuna görə)-anası Z.Eyubovanın ölümünə qədər olan pensiyasının ona birdəfəlik ödənilməsi öhdəliklərinin cavabdehin üzərinə qoyulması barədə iddia tələbləri də əsassızdır.

Kassasiya kollegiyası hesab etmidir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin mübahisə üzrə gəlmiş olduğu nəticə kifayət qədər araşdırılmayan işin faktiki hallarına əsaslandığından həmin nəticə tam, obyektiv və ədalətli hesab edilə bilməz.

Belə ki, işin araşdırılan və mübahisə edilməyən hallarından görünür ki, iddiaçıya Tovuz rayonlararası HƏEK-nın rəyinə əsasən 06.12.1979-cu il tarixdə 21 yaşında II qrup əlillik dərəcəsi müəyyən edilmiş olsa da, həmin əlillik sonradan qazanılmış əlillik deyil, iddiaçının doğum tarixindən, yəni 1958-ci ildən yaranmış haldır və buna görə də, iddiaçıya ödənilməli olan pensiyanın (müavinətin) ödənilməsinin tələb edilməsi hüququ (mülki-prosessual hüquq qabiliyyəti) iddiaçının doğum tarixindən yaranmışdır.

İş materialları ilə mübahisəsiz qaydada müəyyən edilmişdir ki, iddiaçı anadan gəlmə əlil olmaqla əmək qabiliyyətinə malik deyil.

Cavabdeh təşkilatın qərarı ilə ona ödənilən pensiyanın (müavinət) ödənilməsi dayandırılmışdır.

Lakin həm birinci, həm də apellyasiya instansiyası məhkəmələri iddiaçının mərhum valideynlərinə (ata və anaya) ödənilən pensiyayı almaq hüququna malik olub-olmaması, olmuşsa

bu hüquqa hansı tarixdən malik olması, əmək qabiliyyəti olmayan iddiaçının başqa gəlir mənbəyinin olması, onun maddi, məişət və sair tələbatlarının hansı mənbədən ödənilməsi, mərhum valideynlərinin almış olduqları pensiyalara ehtiyacının olub-olmaması və s. xüsusiyyətlər tam və hərtərəfli araşdırmamış və belə araşdırmanın nəticələrinə qanunauyğun hüquqi qiymət verməmişlər.

Məhkəmə kollegiyası qeyd etmişdir ki, İPM-nin 96.5.1-ci maddəsinin tələbinə əsasən apellyasiya instansiyası məhkəməsində icraat zamanı yol verilmiş ciddi prosesual pozuntular səbəbindən əhəmiyyətli sayda və ya geniş həcmdə sübutların araşdırılması tələb olunduqda Ali Məhkəmə mübahisə edilən qərarı ləğv etməyə və işi təkrar baxılması üçün müvafiq apellyasiya instansiyası məhkəməsinə göndərməyə haqlıdır.

Yuxarıda göstərilənlərə və qanunun tələblərinə əsaslanan kassasiya kollegiyası iddia ərizəsində irəli sürülmüş tələblər üzrə tam və hərtərəfli məhkəmə araşdırmalarına zərurət olmasını vurğulayaraq Ali Məhkəmənin İnzibati-İqtisadi Kollegiyası məruzəçi hakimın məruzəsini dinləyib hesab etmişdir ki, iddiaçının kassasiya şikayəti qismən təmin edilməli, iş üzrə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarı ləğv edilməli və iş təkrar baxılması üçün apellyasiya instansiyası məhkəməsinə qaytarılmalıdır.

Buna görə, kassasiya kollegiyasının iş üzrə qəbul etdiyi qərarı ilə iddiaçının kassasiya şikayəti qismən təmin edilərək iş üzrə Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının 20 fevral 2015-ci il tarixli qərarı ləğv olunmuş və iş təkrar baxılması üçün həmin məhkəməyə qaytarılmışdır.

Hesablanmış vergi borcunun vergi orqanının təqsiri olmadan qanunla müəyyən edilmiş müddətdə vergi ödəyicisindən tələb edilməməsi həmin məbləğin ümitsiz borc kimi silinməsi üçün əsas ola bilməz.

Cavabdeh Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyi yanında Xüsusi Rejimli Vergi Xidməti Departamentinin (bundan sonra mətdə cavabdeh) 13.01.2012-ci il tarixli qərarına əsasən iddiaçı "Azərbaycan Kredit Bankı" ASC-nin (bundan sonra mətdə iddiaçı) vergilər və digər icbari ödənişlərə dair qanunvericiliyə əməl edilməsi vəziyyətinin düzgünlüyünün yoxlanılması məqsədilə 30.01.2012-ci il tarixdən 07.08.2012-ci il tarixədək olan müddətdə növbəti səyyar vergi yoxlaması aparılmış və 07.08.2012-ci il tarixli vergi yoxlaması aktı, 24.09.2012-ci il tarixdə isə vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi barədə qərar tərtib edilmişdir.

Qərara əsasən 2008-ci il üçün mənfəət vergisi üzrə iddiaçıya 39 671.81 manat əsas borc, 19 835.90 manat məbləğində maliyyə sanksiyası və həmin borca görə faizlər hesablanmış, həmin məbləğ iddiaçının şəxsi hesab vəərəqəsinə işlənmişdir.

İddiaçı həmin məbləğin ümitsiz borc kimi onun şəxsi hesab vəərəqindən silinməsini xahiş etmişdir.

İddiaçı iddiasının hüquqi əsası kimi Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin 85.4, 93-cü maddələrinə və "Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin 78.3, 85.4, 90.3 və 93.1-ci maddələrinin şərh edilməsinə dair" Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin 12 yanvar 2011-ci il tarixli qərarına istinad etmişdir.

1 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 24 iyul 2014-cü il tarixli qərarı ilə iddia təmin edilmişdir.

Birinci instansiyaya məhkəməsi iş üzrə qəbul etdiyi qərarla bu nəticəyə gəlmişdir ki, cavabdeh tərəfindən hesablanmış borcların Vergi Məcəlləsinə əsasən hesablanması, tələb edilməsi və tutulması müddətləri ötürüldüyündən borc silinməlidir.

Birinci instansiyaya məhkəməsinin gəlidiyi nəticəni qanuni və əsaslı hesab etmiş Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyası 11 fevral 2015-ci il qərarı ilə cavabdehin apellyasiya şikayətini təmin etməmiş, birinci instansiyaya məhkəməsinin qərarını dəyişdirmədən saxlamışdır.

Cavabdeh kassasiya şikayəti verərək qərarın ləğv edilməsini və iddia tələbinin rədd

edilməsi barədə qərar qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

Ali Məhkəmənin İnzibati-İqtisadi kollegiyası kassasiya şikayətinin dəlillərini əsaslı saymışdır.

Belə ki, hazırkı iş üzrə iddia tələbinə əsas iddiaçıya 2008-ci il üçün mənfəət vergisi üzrə hesablanmış 39 671.81 manat əsas borcun, 19 835.90 manat məbləğində maliyyə sanksiyasının və həmin borca görə hesablanmış faizlərin ümitsiz borc hesab edilərək, iddiaçının şəxsi hesab və rəqəsindən silinməsi olmuşdur.

Bu məbləğ cavabdehin 13.01.2012-ci il tarixli qərarı əsasında aparılmış səyyar vergi yoxlaması nəticəsində 07.08.2012-ci il tarixli yoxlama aktı ilə rəsmiləşdirilmiş və 24.09.2012-ci il tarixli qərarla iddiaçı vergi məsuliyyətinə cəlb edilmişdir.

İddiaçı başqa iş üzrə cavabdehin 24.09.2012-ci il tarixli qərarının ləğvi ilə bağlı birinci instansiya məhkəməsində iddia qaldırmış, birinci instansiya məhkəməsinin 01 fevral 2013-cü il tarixli qərarı ilə iddia təmin edilmiş, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi kollegiyasının 16 may 2013-cü il tarixli qərarı ilə birinci instansiya məhkəməsinin qərarı ləğv edilərək iddia təmin edilməmiş, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi kollegiyasının 20 noyabr 2013-cü il tarixli qərarı ilə Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi kollegiyasının 16 may 2013-cü il tarixli qərarı qismən, iddia tələbinin yoxlama aktının və qərarının 2009-2010-cu illər üzrə iddiaçıya mənfəət vergisi üzrə hesablanmış əsas vergi borcu və maliyyə sanksiyasının hesablanmasının rədd edilməsi hissəsində ləğv edilmiş, bu hissədə iddia təmin edilərək cavabdehin 24 sentyabr 2012-ci il tarixli qərarı ləğv edilmişdir.

Kassasiya instansiyası məhkəməsinin qərarından görünür ki, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin 16 may 2013-cü il tarixli qərarı iddiaçıya 2008-ci il üzrə mənfəət vergisi hesablanması hissəsində kassasiya şikayətinin predmeti olmadığından bu hissədə qərarın qanuniliyi yoxlanılmamışdır.

Vergi Məcəlləsinin 85.4-cü maddəsində qeyd edilir ki, vergi orqanları vergiyə cəlb edilən hesabat dövrü qurtardıqdan sonra 3 il ərzində vergi ödəyicisinin vergisini, faizləri və

maliyyə sanksiyasını hesablamaq və hesablanmış məbləği yenidən hesablamaq, verginin, faizlərin və maliyyə sanksiyalarının hesablanmış (yenidən hesablanmış) məbləğini vergiyə cəlb edilən hesabat dövrü qurtardıqdan sonra 5 il ərzində tutmaq hüququna malikdirlər.

İşdən görünür ki, başqa işdə iddiaçı onun 2008-ci il mənfəət vergisi üzrə məsuliyyətə cəlb edilməsinə dair cavabdehin 24.09.2012-ci il tarixli qərarının ləğvi ilə bağlı 2012-ci ilin oktyabr ayında iddia ərizəsi ilə birinci instansiya məhkəməsinə müraciət etdikdən sonra birinci instansiya məhkəməsinin 23 noyabr 2012-ci il tarixli qərarı ilə müvəqqəti xarakterli müdafiə tədbiri görülərək inzibati aktın icrası mübahisəyə mahiyyəti üzrə baxılıb qurtaranadək dayandırılmış, yekun məhkəmə qərarı olan Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi kollegiyasının 16 may 2013-cü il tarixli qərarı 20 noyabr 2013-cü il tarixdə qanuni qüvvəyə minmişdir.

Cavabdehin iddiaçını vergi məsuliyyətinə cəlb etməsi barədə 24.09.2012-ci il tarixli qərarı həmin vaxtdan icra olunmalı idi. Lakin birinci instansiya məhkəməsinin 23 noyabr 2012-ci il tarixli qərarı ilə həmin aktın icrası dayandırılmış, 20 noyabr 2013-cü il tarixdə isə həmin qərar öz qüvvəsini itirmişdir. Göründüyü kimi, 23 noyabr 2012-ci il tarixdən 20 noyabr 2013-cü il tarixə kimi cavabdeh 24.09.2012-ci il tarixli qərarın icrasını tələb edə bilməzdi. 24.09.2012-ci il tarixli qərarın icra edilməsi tələbi yalnız 20 noyabr 2013-cü il tarixdə yaranmışdır.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarından görünür ki, məhkəmə həmçinin Vergi Məcəlləsinin 56.1-ci maddəsinə istinad edərək iddianın təmin edilməsini əsaslı saymışdır.

Vergi Məcəlləsinin 56.1-ci maddəsinə əsasən vergi qanunvericiliyinin pozulması anından 3 il keçmişdirsə, şəxs həmin qanunvericiliklə bağlı hüquq pozuntusunun törədilməsinə görə məsuliyyətə cəlb edilə bilməz və vergi öhdəlikləri yarana bilməz.

İşdə olan sənədlərdən görünür ki, cavabdeh 2012-ci ildə iddiaçının 2008-ci ilə aid fəaliyyətini yoxlamış və yoxlama zamanı fəaliyyət yoxlanılan dövrdən 3 il keçmişdir. Lakin artıq həmin yoxlamanın nəticəsi olaraq mübahisə olunan dövrlə bağlı qanuni qüvvəyə

minmiş məhkəmə qərarı mövcuddur. Məhkəmə qərarı qüvvədə olduğundan onun nəticələri şübhə altına alın bilməz.

“Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin 78.3, 85.4, 90.3 və 93.1-ci maddələrinin şərh edilməsinə dair” Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin 12 yanvar 2011-ci il tarixli qərarında qeyd edilir ki, vergi orqanları Vergi Məcəlləsinin 85.4-cü maddəsində göstərilən 5 illik müddət ərzində Vergi Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş hüquqlardan istifadə edərək, vergi ödəyiciləri tərəfindən vergi öhdəliklərinin yerinə yetirilməsini təmin etməlidir. Bu müddət bitdikdən sonra isə vergi ödəyicisinə hər hansı məcburiyyət tədbiri tətbiq edilə bilməz...Bundan başqa qeyd edilməlidir ki, Vergi Məcəlləsinin 85.4-cü maddəsində müəyyən edilən tələb etmə müddətinə hər hansı bir istisna halı nəzərdə tutulmamışdır.

Qeyd olunmalıdır ki, Vergi Məcəlləsinin 85.4-cü maddəsi iki hissədən ibarətdir. Birinci hissə vergi orqanlarının vergiyə cəlb edilən hesabat dövrü qurtardıqdan sonra 3 il ərzində vergi ödəyicisinin vergisini, faizləri və maliyyə sanksiyasını hesablamaq və hesablanmış məbləği yenidən hesablamaq hüququna malik olması ilə bağlıdır. Bu normada vergiyə cəlb edilən hesabat dövrü qurtardıqdan sonra vergi ödəyicisinin vergisinin hesablanmasından və ya hesablanmış məbləğin yenidən hesablanmasından bəhs edilir.

Hazırkı mübahisə vergiyə cəlb edilən hesabat dövrünün (2008-ci ilin mənfəət vergisinin) hesablanması, yaxud yenidən hesablanması ilə bağlı deyildir. Yəni, mənfəət vergisinin düzgün hesablanmaması barədə mübahisə yoxdur. Bu səbəbdən Vergi Məcəlləsinin 85.4-cü maddəsinin birinci hissəsi hazırkı mübahisəyə tətbiq edilə bilməz.

Vergi Məcəlləsinin 85.4-cü maddəsinin ikinci hissəsində qeyd edilir ki, vergi orqanlarının vergiyə cəlb edilən hesabat dövrü qurtardıqdan sonra verginin, faizlərin və maliyyə sanksiyalarının hesablanmış (yenidən hesablanmış) məbləğini vergiyə cəlb edilən hesabat dövrü qurtardıqdan sonra 5 il ərzində tutmaq hüququna malikdirlər.

Bu normaya görə vergi orqanı artıq vergiyə cəlb edilən hesabat dövrünü yoxlayıb, vergini hesablayıb, yaxud yenidən

hesablamışdır, lakin hesablanmış məbləği vergiyə cəlb edilən hesabat dövrü qurtardıqdan sonra 5 il ərzində tutmaq hüququna malikdir.

İddiaçıya görə, bu normaya əsasən cavabdehin tələb etmə hüququ 31 mart 2014-cü ildə bitmiş, hesablanmış vergi borcunun 5 illik tələb etmə müddəti bitdiyindən Vergi Məcəlləsinin 85.4-cü maddəsinə (hazırkı vəziyyətdə maddənin ikinci hissəsinə) istinad edərək 2014-cü ilin may ayında iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət etmişdir.

Lakin, məhkəmə kollegiyası qeyd etmişdir ki, 2008-ci ilin mənfəət vergisi üzrə hesablanmış vergi borcunun ümitsiz borc kimi silinməsi barədə məhkəmə mübahisəsi olduğuna görə cavabdeh də həmin borcu tələb edə bilməmişdir. Bu səbəbdən də iddia qaldırılan zaman Vergi Məcəlləsinin 85.4-cü maddəsində nəzərdə tutulan 5 illik tələb etmə müddətinin keçməsi barədə iddiaçının dəlilləri əsaslı sayıla bilməz.

Nəzərə alınmalıdır ki, əvvəlki iki iş üzrə iddia ərizələrinə ayrı-ayrılıqda baxılan zaman məhkəmələr tərəfindən iddiaçının müvəqqəti xarakterli müdafiə tədbirinin görülməsi barədə ərizələri təmin edilmişdir. Məhkəmələrin müvafiq qəraradları ilə işə mahiyyəti üzrə baxılıb həll ediləndə, iddiaçının bir sıra banklarda olan hesablaşma hesablarına vergi borcunun alınması ilə əlaqədar cavabdeh tərəfindən qoyulmuş 06 noyabr 2012-ci il və 29 yanvar 2014-cü il tarixli sərəncamların icrası dayandırılmış, digər sərəncamların göndərilməsi isə qadağan edilmişdir.

İddiaçı 2008-ci il üzrə hesablanmış vergi məbləğinin ümitsiz borc kimi silinməsi barədə məhkəmədə hazırkı iddianı qaldıran zaman müvəqqəti xarakterli müdafiə tədbiri ilə bağlı yekun qərar qüvvəyə minməmişdir. Bu səbəbdən vergi orqanı 24 sentyabr 2012-ci il tarixli qərarı icraya yönəldə bilməmişdir.

Vergi ödəyicisi 2014-cü ildə isə hazırkı iddianı qaldırdığından, həmin qərar yenə icra oluna bilməmişdir.

Odur ki, vergi orqanı özündən asılı olmayan səbəbdən 2008-ci il üçün hesablanmış vergi borcuna görə özünün 24 sentyabr 2012-ci il tarixli qərarını icraya yönəldə bilməmişdir.

Bəhs edilənləri nəzərə alan məhkəmə kollegiyası bu nəticəyə gəlmişdir ki, hər hansı istisna hal olmadan 5 illik tələb etmə müddəti

başla çatmadığından hesablanmış vergi məbləğinin ümitsiz borc kimi silinməsi barədə iddianı təmin edən apellyasiya instansiyası məhkəməsinin gəlidiyi nəticə əsaslı olmamışdır.

Odur ki, 15 sentyabr 2015-ci il tarixli qərarla Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi kollegiyasının 11 fevral 2015-ci il tarixli qərarı ləğv edilərək Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyi yanında Xüsusi Rejimli Vergi Xidməti Departamenti tərəfindən 2008-ci il üçün mənfəət vergisi üzrə hesablanmış 39 671.81 manat əsas borcun, 19 835.90 manat məbləğində maliyyə sanksiyasının və həmin borca görə hesablanmış

faizlərin ümitsiz borc hesab edilərək şəxsi hesab və rəqədən silinməsinin cavabdehə həvalə edilməsinə dair “Azərbaycan Kredit Bankı” ASC-nin iddiası təmin olunmamışdır.

O da qeyd edilməlidir ki, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumunun 20 oktyabr 2016-cı il tarixli qərarı ilə bu iş üzrə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi kollegiyasının 15 sentyabr 2015-ci il tarixli qərarı Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 60-cı maddəsinə və Azərbaycan Respublikası Mülki-Prosessual Məcəlləsinin 416, 417.1.3, 418.1 və 420-ci maddələrinə uyğun hesab edilmişdir.

Qəyyumun təyin və ya bundan imtina edilməsi barədə inzibati orqanların qərarları inzibati akt hesab edilməyindən onların ləğvi haqqında iddialara inzibati-iqtisadi məhkəmələr tərəfindən baxıla bilməz.

İddiaçı Xanım David qızı Əmrahova cavabdeh Sumqayıt şəhər İcra Hakimiyyətinə qarşı 10 aprel 2015-ci il tarixli 51 sayılı sərəncamının ləğv edilməsi tələbinə dair inzibati işin materiallarından görünür ki, azyaşlı Elnurə üçüncü şəxsin oğlu E.L.Əliyevin qızıdır, yəni Elnurə üçüncü şəxsin oğul nəvəsidir.

Elnurənin valideynləri və azyaşlı qardaşı Hüseyin 29 dekabr 2014-cü ildə Sumqayıt şəhərində baş vermiş avtomobil qəzası nəticəsində vəfat etmişlər.

Cavabdehin 10 aprel 2015-ci il tarixli sərəncamı ilə uşağın ata babası olan L.M.Əliyev azyaşlı Elnurənin qəyyumu təyin edilmişdir.

İddiaçı iddia tələbini onunla əsaslandırılmışdır ki, Sumqayıt şəhər İcra Hakimiyyətinin Qəyyumluq və Himayəçilik şöbəsi üçüncü şəxsin ərizəsi əsasında, Qazax rayon İcra Hakimiyyətinin Qəyyumluq və Himayəçilik şöbəsinin 16 fevral 2015-ci il tarixli qərarı ilə onun qəyyumluğuna verilmiş nəvəsi Əliyeva Elnurə Elnur qızını əsasız olaraq 10 aprel 2015 tarixli 51 nömrəli sərəncamla Elnurənin arzusu onunla yaşamaq olmasına baxmayaraq, üçüncü şəxsin qəyyumluğuna vermişdir. Sumqayıt şəhər İcra Hakimiyyətinin Qəyyumluq və Himayəçilik şöbəsinin komissiyası qəyyumluğa verilən uşağı görmədən, qeydiyyatda olduğu Qazax rayon İcra Hakimiyyətinin Qəyyumluq və Himayəçilik şöbəsinə sorğu vermədən, uşaqla fərdi söhbət

aparmadan, hansı uşağın kimin qəyyumluğuna verilməsinə diqqət yetirmədən əsassız şəkildə qanunsuz bir sərəncam vermişdir. Belə ki, 1982-ci il təvəllüdü qızı Əliyeva Ceyhunə Mustafa qızı, əri Əliyev Elnur Lətif oğlu ilə 2006-cı il tarixdən onunla birlikdə Qazax şəhəri, H.Əliyev prospekti, ev 114, mənzil 11-də yaşamışlar. Onların birgə nigahından iki uşaqları, qızı 11 aprel 2006-cı il təvəllüdü Əliyeva Elnurə Elnur qızı və oğlu 14 may 2010-cu il təvəllüdü Əliyev Hüseyin Elnur oğlu onun evində yaşadığı vaxtlarda doğulmuşlar. Uşaqların sağlam, firavan böyüməsinə, gələcəklərinin tam təmin olunmasına valideynləri ilə birlikdə bir nənə kimi xüsusi diqqət və qayğı göstərmişdir. Bu səbəbdən də uşaqların ona olan sevgisi çox böyük olmuşdur. 16 dekabr 2014-cü il tarixdə həmin ailə, Əliyeva Ceyhunə Mustafa qızı, onun əri Əliyev Elnur Lətif oğlu, qızı Əliyeva Elnurə Elnur qızı və Əliyev Hüseyin Elnur oğlu Sumqayıt şəhəri ərazisində ağır avtomobil qəzasına düşmüşlər. Bu qəzada qızı, kürəkəni və nəvəsi Hüseyin ölmüşlər, digər nəvəsi Elnurə isə ağır bədən xəsarətləri ilə xəstəxanaya yerləşdirilmişdir. Elnurə xəstəxanada olduğu müddətdə ona hər cür maddi-mənəvi yardım göstərmişdir. Mərhum kürəkənin valideynləri isə nəinki maddi, hətta mənəvi yardım belə göstərməmişlər. Elnurənin hər iki ayaqları ağır xəsarət aldığından gipsə qoyulmuşdur. Bir müddətdən sonra onun ev şəraitində, ambulator

qaydada müalicə olunması üçün evə buraxmışlar. Elnurə hər iki valideyinlərini itirdiyinə görə tərbiyə olunması, təhsil alması, habelə onun hüquqlarının qorunması məqsədi ilə ona qəyyum təyin edilməsi üçün Qazax rayon İcra Hakimiyyətinin Qəyyumluq və Himayəçilik şöbəsinə ərizə ilə müraciət etmişdir. Qazax rayon İcra Hakimiyyətinin Qəyyumluq və Himayəçilik şöbəsinin xüsusi komissiyası onun ərizəsi əsasında mənzilinə gələrək uşaqla görüşmüşlər, yaşayış və mənzil şəraiti ilə tanış olmuşlar, qonşularla söhbət aparmışlar və 16 fevral 2015-ci il tarixli qərarla Elnurəni onun qəyyumluğuna vermişlər. Hazırda isə ona məlum olmuşdur ki, cavabdeh mübahisəli sərəncamla Elnurəni üçüncü şəxsin qəyyumluğuna vermişdir ki, bu da tamamilə qanunsuzdur.

İddiaçı X.D.Əmrahova cavabdeh Sumqayıt şəhər İcra Hakimiyyətinə qarşı 10 aprel 2015-ci il tarixli 51 sayılı sərəncamının ləğv edilməsi barədə iddia ərizəsi ilə Sumqayıt İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə (bundan sonra mətndə birinci instansiya məhkəməsi) müraciət etmişdir.

Əliyev Lətif Məhəmməd oğlu iş üzrə üçüncü şəxs qismində cəlb edilmişdir.

Birinci instansiya məhkəməsinin 17 noyabr 2015-ci il tarixli qərarı ilə iddia təmin olunmuşdur.

Birinci instansiya məhkəməsinin 17 noyabr 2015-ci il tarixli qərarından narazı qalan üçüncü şəxs həmin qərardan apellyasiya şikayəti verərək onun ləğv edilməsini, iddia tələblərinin isə rədd edilməsi barədə yeni qərarın çıxarılmasını məhkəmə kollegiyasından xahiş etmişdir.

Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının (bundan sonra mətndə apellyasiya instansiyası məhkəməsi) 04 may 2016-cı il tarixli qərarı ilə apellyasiya şikayəti təmin edilərək birinci instansiya məhkəməsi qərarı ləğv edilməklə iddia rədd olunmuşdur.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarından iddiaçı kassasiya şikayəti verərək həmin şikayətini onunla əsaslandırılmışdır ki, apellyasiya məhkəməsi qətnamə qəbul edərkən işin faktiki hallarına qiymət verməmişdir, halbuki qanunun tələbinə görə məhkəmələr işin hallarına uğun olaraq işə ədalətlə baxmalıdırlar.

Cavabdeh inzibati orqan uşağa qəyyumluq təyin edərkən ilk öncə onun yaşayış yerini müəyyən etməlidir. Ancaq təssüflər olsun ki, cavabdehin yanında Qəyyumluq və Himayəçilik Komissiyası uşağın özünü belə tapmamış və yaşayış yerini müəyyən etmədən qəyyumluğa verilməsi barədə sərəncam vermişdir. Uşaq bütün hallarda onun maraqlarına toxunan istənilən məsələlərlə bağlı fikrini bildirməlidir. Bundan başqa onu qəyyumluğa götürəcək şəxslə münasibətləri, qəyyumluğa götürən şəxsin bu vəzifəni yerinə yetirmək qabiliyyəti müəyyən edilməlidir. Qəyyumluğa verilən uşağın arzusu (fikri) nəzərə alınmalıdır. Qəyyumluq üçün ərizəçidən xəstəlikləri olub-olmaması barədə sənədlər alınmalıdır. Bu barədə heç bir sənəd cavabdeh inzibati orqan tərəfindən məhkəməyə təqdim edilməmişdir. Cavabdehin yanında Qəyyumluq və Himayəçilik komissiyası 10 aprel 2015-ci il tarixli sərəncamı verərək qanunun tələblərinə əməl etməmiş, apellyasiya instansiyası məhkəməsi isə Azərbaycan Respublikası Mülki-Prosesual Məcəlləsinin (bundan sonra mətndə MPM-nin) tələblərini nəzərə almadan qanunsuz qərar qəbul etmişdir. Belə ki, məhkəmə yuxarıda qeyd edilənlərlə yanaşı MPM-nin 9.1, 14, 77.1 və 88-ci maddələrinin tələblərini də pozmuş, sübutların obyektiv qiymətləndirməsini təmin etməmiş, ədalət mühakiməsinin faktlar əsasında həyata keçirilməsi prinsipini pozaraq və işin hallarına məhəl qoymayaraq onun, yəni iddiaçının hüquq və mənafelərinə toxunan qətnamə çıxarmışdır.

Kassasiya instansiyası məhkəməsinin kassasiya şikayətinə məhkəmə baxışı iclasında iştirak edən üçüncü şəxsin vəkili F.Cəfərov kassasiya şikayətində qeyd edilənlərlə razılaşmayaraq öz çıxışında qeyd etmişdir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin 04 may 2016-cı il tarixli qərarı qanuni və əsaslıdır. Bu səbəbdən də o, kassasiya şikayətinin təmin edilməməsini, iş üzrə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin 04 may 2016-cı il tarixli qərarı isə dəyişdirilmədən saxlanılmasını Ali Məhkəmənin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasından xahiş etmişdir.

İşdə iştirak edən şəxslər məhkəmə iclasının vaxtı və yeri haqqında lazımı qaydada xəbərdar edilməsinə baxmayaraq, iddiaçı və cavabdehin nümayəndəsi məhkəmə iclasına

gəlmədikləri üçün işə onların iştirakı olmadan baxılmışdır.

Ali Məhkəmənin İnzibati-İqtisadi Kollegiyası məruzəçi hakimın məruzəsini dinləyərək, üçüncü şəxsin vəkiliının çıxışını dinləyərək, işin faktiki hallarının qüvvədə olan qanunvericilik normalarına uyğunluğunu yoxlayaraq hesab etmişdir ki, aşağıda qeyd olunanları nəzərə alaraq iş üzrə iddiaçının kassasiya şikayəti qismən təmin edilməli, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin 04 may 2016-cı il tarixli qərarı ləğv edilməli, iddia mümkün sayılmamalıdır.

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə İPM-nin) 91-ci maddəsinin tələbinə əsasən Ali Məhkəmə mübahisə ilə bağlı işə şikayət həddində baxır və yalnız apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosesual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsini yoxlayır.

Ali Məhkəmənin İnzibati-İqtisadi Kollegiyası Azərbaycan Respublikasının İPM-nin 91-ci maddəsinə əsasən apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosesual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilib-edilməməsi ilə bağlı qeyd etməyi zəruri hesab etmişdir ki, hər bir halda kassasiya instansiyası məhkəməsi, baxılan mübahisəyə maddi və prosesual hüquq normalarının faktlar əsasında tətbiq olunmasına əsaslanıb apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən işin faktiki hallarının düzgün müəyyən edilib-edilməməsini də yoxlamalıdır və bu yeni faktların müəyyən edilməsi kimi qiymətləndirilməməlidir.

İşin yuxarıda sadalanan hallarından görünür ki, iddiaçı Xanım David qızı Əmrahova cavabdeh Sumqayıt şəhər İcra Hakimiyyətinə qarşı üçüncü şəxs 11 aprel 2006-cı il təvəllüdlü Elnurə Elnur qızı Əliyevanın qəyyumu təyin edilməsi haqqında Sumqayıt şəhər İcra Hakimiyyətinin 10 aprel 2015-ci il tarixli Sərəncamının ləğv edilməsi barədə qərar qəbul edilməsini xahiş etmiş və iş üzrə yuxarıda qeyd edilən məhkəmə aktları qəbul edilmişdir.

Məlum olduğu kimi, 01 yanvar 2011-ci il tarixdən “İnzibati icraat haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu və Azərbaycan Respublikasının İnzibati-Prosesual Məcəlləsi qanuni qüvvəyə minmişlər.

“İnzibati icraat haqqında” Qanunun preambulasında deyilir ki, bu Qanunun məqsədi inzibati orqanlar tərəfindən insan hüquq və azadlıqlarına əməl olmamasını təmin etməkdən və qanunun aliliyinə nail olmaqdan ibarətdir.

Həmin Qanunun 1.1-ci maddəsinə əsasən, bu Qanun inzibati aktların qəbul edilməsi, icra olunması və ya ləğv edilməsi ilə bağlı inzibati orqanlar tərəfindən həyata keçirilən fəaliyyətin hüquqi əsaslarını, prinsiplərini və prosedur qaydalarını müəyyən edir.

İPM-nin məqsədi isə bu məcəllə inzibati hüquq münasibətləri ilə bağlı mübahisələrin məhkəmə aidiyyətini, həmin mübahisələrə məhkəmədə baxılmasını və həll edilməsinin prosesual prinsiplərini və qaydalarını müəyyən edir (İPM-nin 1.1-ci maddəsi).

“İnzibati icraat haqqında” Qanunun 2.0.2-ci maddəsində isə inzibati aktın anlayışı verilmişdir.

Belə ki, həmin Qanunun 2.0.2-ci maddəsinə görə, inzibati akt-inzibati orqan tərəfindən ümumi (publik) hüquq sahəsinə aid olan müəyyən (konkret) məsələni nizama salmaq və ya həll etmək məqsədi ilə qəbul edilmiş və ünvanlandığı hüquqi və ya fiziki şəxs (şəxslər) üçün müəyyən hüquqi nəticələr yaradan qərar, sərəncam və ya digər növ hakimiyyət tədbiridir.

İddiaçının hazırkı iddia ərizəsindən isə bariz şəkildə müəyyən olunur ki, iddiaçı cavabdeh qismində inzibati orqan olan Sumqayıt şəhər İcra Hakimiyyətini göstərsə də, iddiaçının irəli sürdüyü tələb xüsusi mülki hüquq münasibətlərinə aiddir.

Göründüyü kimi, hazırkı iddia tələbi mülki mübahisədir. Odur ki, publik hüquqla tənzimlənmir.

Buna görə də məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi işin yuxarıda göstərilmiş hallarını nəzərə almayaraq, ümumi (publik) hüquq sahəsinə aid olmayan mübahisəni, səhv olaraq inzibati mübahisə kimi qiymətləndirib və onu mahiyyəti üzrə həll etməklə birinci instansiya məhkəməsinin iddiaçının iddiasının təmin edilməsi barədə qərarının ləğv edilərək iddianın rədd edilməsinə dair yanlış nəticəyə gəlmişdir.

Halbuki sözügedən səbəblərdən iddiaçının hazırkı iddiası İPM-nin 35.1-ci maddəsinə cavab vermədiyindən mümkün sayılmamalı idi.

Belə ki, İPM-nin 35.1-ci maddəsinə görə bu Məcəllədə başqa qayda nəzərdə tutulmamışdırsa, iddiaçının iddia ərizəsində inzibati aktın qəbul edilməsi və ya qəbul edilməsindən imtina olunması, yaxud inzibati orqanın hərəkəti və ya hərəkətsizliyi nəticəsində onun hüquqlarının və qanunla qorunan maraqlarının pozulduğunu əsaslandığı hallarda mübahisələndirmə haqqında, məcburetmə haqqında, öhdəliklərin icrası haqqında və müəyyən hərəkətləri etməkdən çəkinməyə dair iddia mümkün sayılır.

Qeyd olunan maddi hüquq normasının mənası baxımından izah edilməlidir ki, inzibati məhkəmə icraatı qaydasında baxılmalı olan mübahisələrin məhkəmə icraatı - onun mümkünlüyünə dair şərtlər, o cümlədən, iddianın öz səlahiyyətləri daxilində cavab verməli inzibati orqana qarşı verilməsi,

məqsədinin aydın olması, qaldırılmamışdan əvvəl inzibati orqana yazılı müraciətin olması, iddia müddətlərinə riayət edilməsi və inzibati icraatın iddia növlərinə uyğun gəlməsi, iddiaçının inzibati orqan tərəfindən qanunla qorunan hüquqlarının pozulmasının əsaslandırmasının mövcudluğu halında mümkündür.

Bütün yuxarıda göstərilənlərə istinad edərək və apellyasiya instansiyası məhkəməsinin hazırkı işə baxarkən maddi və prosesual hüquq normalarını düzgün tətbiq etmədiyini vurğulayaraq məhkəmə kollegiyası iş üzrə qəbul etdiyi qərarla kassasiya şikayəti qismən təmin etmiş, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin 04 may 2016-cı il tarixli qərarını ləğv edərək iddiaçı Xanım Əmrahovanın iddiasını mümkün saymamış, kassasiya şikayəti qalan hissədə isə təmin etməmişdir.

İş üzrə təqsirləndirilən şəxsin təqsirsizliyinə dair onun tərəfindən irəli sürülmüş dəlillərin məhkəmələrdə tam və hərtərəfli yoxlanılmaması apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarının ləğv edilməsinə səbəb olmuşdur.

Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 23 noyabr 2015-ci il tarixli hökmü ilə Qarayev Suad Camal oğlu Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CM-nin) 234.4.3-cü maddəsi ilə təqsirli bilinib 8 (səkkiz) il 6 (altı) ay müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmişdir.

Məhkəmənin hökmünə əsasən, Qarayev Suad Camal oğlu istintaq zamanı şəxsiyyəti müəyyən edilməmiş şəxsdən, satış məqsədilə qanunsuz olaraq, xalis çəkisi 4650,0 (dörd min altı yüz əlli) qram olan külli miqdarda narkotik vasitə - çətənə (kannabis) bitkisindən kустar üsulla hazırlanmış qurudulmuş marixuananı 1000 (bir min) manata əldə edib özündə saxlayaraq daşımış, 27 fevral 2015-ci il tarixdə saat 14-45 radələrində Bakı şəhəri, Nəsimi rayonu, N.Yusifbəyli küçəsi 11 saylı ünvanın qarşısında Bakı şəhəri, Nəsimi RPİ-nin CAŞ-nin əməkdaşları tərəfindən keçirilmiş əməliyyat tədbirləri zamanı saxlanılaraq Nəsimi RPİ-nə aparılıb orada xidməti otaqların birində hal şahidlərinin iştirakı ilə üstünə baxış keçirilərkən, öz üzərində daşdığı bir ədəd qara rəngli çantanın içərisindən xalis çəkisi 4650,0 (dörd min altı yüz əlli) qram çəkiddə olan həmin külli miqdarda narkotik vasitə - çətənə (kannabis) bitkisindən kустar üsulla hazırlanmış qurudulmuş marixuana aşkar edilərək müvafiq qaydada götürülmüşdür.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 11 fevral 2016-cı il tarixli qərarı ilə məhkum S.C.Qarayev və onun müdafiəçisi tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətləri təmin edilməmiş, hökm isə dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Bu qərardan S.C.Qarayev Suad Camal oğlu kassasiya şikayəti verərək həmin şikayətini onunla əsaslandırılmışdır ki, o, törətmədiyi əmələ görə, əsassız və qanunsuz olaraq CM-nin 234.4.3-cü maddəsi ilə təqsirli bilinib məhkum edilmişdir. Bunu təsdiq edən hallar kimi

məhkum xüsusilə ona istinad etmişdir ki, o, 27 fevral 2015-ci ildə saat 14.45-də əlində içərisində narkotik vasitə olan çanta ilə saxlanılmamışdır. Əslində o, 27 fevral 2015-ci ildə Nəsimi Rayon 59 saylı Mənzil İstismar Sahəsinə daha əvvəl getmiş, MİS-in qarşısında polis əməkdaşları tərəfindən saxlanılaraq Nəsimi rayon Polis İdarəsinə gətirilmiş və orada polislər tərəfindən qaşısına qoyulmuş içərisində narkotik vasitə olan çantanın ona məxsus olduğunu etiraf etməyə məcbur edilmişdir.

Həmçinin, kassasiya şikayətində iddia olunur ki, cinayət işi üzrə qanuni araşdırma aparılmamış, o cümlədən onun gətirdiyi dəlillərə baxılmamış, ittiham qanunsuz əldə olunmuş sübutlar vasitəsi ilə əsaslandırılmışdır.

Məhkum S.C.Qarayev kassasiya şikayətində göstərdiyi, birinci və apellyasiya instansiyası məhkəmələri qarşısında da qaldırdığı, lakin lazımınca araşdırılmayan məsələlərin yenidən dərinədən və obyektiv araşdırılmasının təmin edilməsini xahiş etmişdir.

Kassasiya şikayətinin dəlilləri ilə bağlı məhkəmə kollegiyası ilk növbədə vurğulamışdır ki, Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CPM-nin) 139-cu maddəsi bu normada təsbit olunmuş digər hallarla yanaşı cinayət hadisəsinin baş vermə faktının və hallarının, habelə cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməldə cinayətin əlamətlərinin və əməlin törədilməsində şəxsin təqsirliliyinin sübutlara əsasən müəyyən edilməsini tələb edir.

CPM-nin 21-ci maddəsində təsbit olunmuş cinayət mühakimə icraatının təqsirsizlik prezumpsiyası prinsipi cinayətin törədilməsində təqsirləndirilən şəxsin təqsirinin cinayət-prosessual qanunun müəyyən etdiyi qaydada sübuta yetirildiyi halda onun təqsirli bilinməsinə yol verir.

Cinayət mühakimə icraatında sübutların qiymətləndirilməsi prinsipini nəzərdə tutan CPM-nin 33-cü maddəsində isə göstərilir ki, hakimlər cinayət mühakimə icraatının həyata keçirilməsində cinayət işi üzrə toplanmış sübutları Cinayət-Prosessual Məcəllənin tələblərinə əsasən qiymətləndirirlər. Cinayət mühakimə icraatı həyata keçirilərkən cinayət-prosessual qanunun 125, 144, 146-cı maddələrinin müddələrinin pozulması (maddə 33.2), eləcə də sübutlara və sair materiallara qərəzli münasibət bəslənməsi, mövcud hüquqi prosedur daxilində tədqiq edilənədək sübut və digər materiallardan birinə digərinə nisbətdə çox və ya az əhəmiyyət verilməsi yolverilməzdir (maddə 33.4).

CPM-nin 144-cü maddəsi cinayət-mühakimə icraatını aparan orqanlardan, o cümlədən məhkəmədən cinayət təqibi üzrə toplanmış sübutları tam, hərtərəfli və obyektiv yoxlamağı tələb edir. Yoxlama zamanı toplanmış sübutlar təhlil olunur və bir-biri ilə müqayisə edilir, yeni sübutlar toplanır, əldə olunmuş sübutların mənbəyinin mötəbərliyi müəyyənləşdirilir.

CPM-nin 145.1-ci maddəsinə əsasən, hər bir sübut mənsubiyyəti, mümkünlüyü, mötəbərliyi üzrə qiymətləndirilməlidir. Cinayət təqibi üzrə toplanılmış bütün sübutların məcmusuna isə ittihamın həlli üçün onların kifayət etməsinə əsasən qiymət verilməlidir.

Cinayət təqibi üzrə toplanmış sübutların kifayət etməsi dedikdə isə, müəyyən edilməli hallar üzrə mümkün sübutların elə bir həcmi nəzərdə tutulur ki, onlar sübut etmə predmetinin müəyyən edilməsi üçün mötəbər və yekun nəticəyə gəlməyə imkan versinlər (CPM-nin 146.1-ci maddəsi).

Cinayət-prosessual qanunun 125.6-cı maddəsinə əsasən müvafiq cinayət təqibi üzrə əhəmiyyət kəsb edən hər hansı hal üzrə verilmiş şikayət və çıxarılmış prosessual qərar yalnız şikayətin verilməsi və ya prosessual qərarın çıxarılması faktını təsdiq edir və sübut kimi qəbul oluna bilməz.

Qeyd olunan cinayət-prosessual normalarla müqayisə etməklə məhkumun kassasiya şikayətində göstərdiyi (apellyasiya şikayətlərində və birinci instansiya məhkəməsində irəli sürülmüş dəlillərlə birlikdə götürülməklə) 27 fevral 2015-ci ildə təxminən

saat 12 radələrində Nəsimi rayonundakı 59 sayılı Mənzil İstismar Sahəsinin əməkdaşı İlahə Zeynalovanın yanında arayış almaq məqsədi ilə olduqdan sonra sonuncunun hazırladığı arayışın MİS-in rəisi tərəfindən təsdiqlənməsini həmin sahənin qarşısında gözləyərkən üzərində heç bir narkotik vasitə olmadığı halda polislər tərəfindən saxlanılıb iradəsi ziddinə Nəsimi Rayon Polis İdarəsinə aparılması barədə iddiaya baxdıqda, məhkəmələrin bu iddianı müvafiq sübutların tədqiq edilməsi yolu ilə kifayət qədər yoxlamamaları, beləliklə də sübutların Suad Qarayevin ona qarşı irəli sürülmüş ittiham üzrə təqsirli bilinməsi üçün kifayət etməsi barədə nəticənin lazımcı əsaslandırılmadığı, yəni CPM-nin 143-146-cı maddələrinin tələblərinin pozulduğu müəyyən olunur.

Belə ki, sözügedən iddianı təsdiq edən dəlillər kimi Suad Bayramov ibtidai istintaqdan başlayaraq mənzil istismar sahəsinə Tahir Şahbazov adlı tanışı ilə getdiyini, MİS-in əməkdaşı İlahə Zeynalova ilə arayışın alınması mövzusunda ünsiyyətdə olmaqla onun tərəfindən, eləcə də polislər tərəfindən saxlanıldığı və polis idarəsinə gətirildiyi vaxt həmin yerlərdə quraşdırılmış videokameralarla müşahidə edildiyini qeyd edib, dəfələrlə videogörüntülərin əldə edilib tədqiq edilməsini, eləcə də birinci instansiya məhkəməsində İlahə Zeynalovanın şahid qismində dindirilməsini xahiş etmişdir.

Videogörüntülərin əldə olunması üçün icraatı aparan orqan tərəfindən həddindən artıq gec – artıq videogörüntülər məhv edildikdən sonra müraciət olunduğundan, təqsirləndirilən şəxsin dəlillərinin yoxlanılması üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən həmin materialları məhkəmədə araşdırmaq mümkün olmamışdır.

Belə vəziyyətdə, həm də onu nəzərə alaraq ki, iş üzrə dindirilmiş şahidlər müstəsna olaraq Suad Qarayev barəsində həyata keçirilmiş polis əməliyyatına cəlb olunmuş və Nəsimi Polis İdarəsində ondan narkotik vasitənin götürülməsində iştirak etmiş polis əməkdaşları və iki nəfər hal şahidləridir, şahid qismində İlahə Zeynalovanın dindirilməsi ittihamın obyektiv, tam və hərtərəfli araşdırılması baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edirdi.

Lakin, birinci instansiya məhkəməsi İlahə Zeynalovanın seçki məntəqəsində sədr

vəzifəsində çalışması səbəbindən məhkəməyə gələ bilməməsi və ibtidai istintaqda verdiyi izahatı təsdiq etməsi barədə 28 oktyabr 2015-ci il tarixli ərizəsi ilə qane olub, onu məhkəmə iclasında cinayət prosesi tərəflərinin iştirakı ilə dindirməmiş, məhkəmə hökmündə isə ittihamı təsdiq edən sübutlar sırasında CPM-nin 125.6-cı maddəsinin ziddinə olaraq İlahə Zeynalovanın izahatının əks olduğu Nəsimi Rayon Prokurorluğunun müstəntiqinin cinayət işinin başlanılmasının rədd edilməsi haqqında 01 iyun 2015-ci il tarixli qərarına əsaslanmışdır (həmin qərar Suad Qarayevin polislər tərəfindən saxlanılarkən işgənəcəyə məruz qalması barədə iddiasının yoxlanılması ilə əlaqədar baxılan cinayət işi üzrə icraatdan kənar çıxarılmış aktdır).

Müdafiə tərəfinin eyni dəlillərlə Suad Qarayevin əsassız olaraq – törətmədiyi əmələ görə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi, ona bəraət verilməli olması barədə iddiaları ardıcıl olaraq apellyasiya məhkəməsində də müdafiə etməsinə baxmayaraq, birinci instansiya məhkəməsi kimi, apellyasiya instansiyası məhkəməsi də İlahə Zeynalovanın məhkəmə iclasında dindirilməsini təmin etməmişdir.

Halbuki, izahatın məzmununa görə İlahə Zeynalovanı dindirməklə Suad Qarayevin ittihamda göstərildiyi kimi, saat 15 radələrində deyil, saat 12 radələrində saxlanılması, onda narkotik vasitənin aşkar olduğu idman çantasının olmaması barədə gətirdiyi dəlilləri yoxlamaq mümkün idi.

İttihamın əsaslandığı sübutlara baxdıqda və bunların əsasən polis əməliyyatına cəlb olunmuş, narkotik vasitənin götürülməsində iştirak etmiş polis əməkdaşlarının və hal şahidlərinin ifadələrindən ibarət olması nəzərə alındıqda, Suad Qarayevin təqsirli bilinməsində polis əməliyyatının gedişində əldə olunmuş narkotik vasitənin götürülməsi barədə 27 fevral 2015-ci il tarixli protokolun (baxış protokolunun) nə qədər böyük rolunun olduğu üzə çıxır.

Bu hal özü-özlüyündə sözügedən əməliyyatın, götürmənin qanunliliyinin dərindən yoxlanılmasını tələb edirdi.

Məhkəmələrdən bunu etməyi Azərbaycan Respublikası CPM-nin 137-ci maddəsi də tələb edirdi.

Belə ki, həmin maddəyə əsasən “əməliyyat-axtarış fəaliyyətinin gedişində əldə edilmiş materiallar “Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun əldə olunduqda və bu Məcəllənin tələblərinə uyğun təqdim edildikdə və yoxlanıldıqda, cinayət təqibi üzrə sübut kimi qəbul edilə bilər.

Sözügedən əməliyyat-axtarış tədbirinin, baxış protokolunun obyektiv və hərtərəfli yoxlanılması isə məhkəmələrdən hansı səbəbdən protokolun Suad Qarayevin külli miqdarda narkotiklə tutulduğu yerdə və vaxtda deyil, Nəsimi Rayon Polis İdarəsində tərtib edildiyini, Suad Qarayev barəsində əməliyyat-axtarış tədbirinin keçirilməsini hansı konkret faktik əsasların zəruri etdiyini, polis orqanında Suad Qarayevin konkret yerdə, konkret vaxtda narkotik vasitə ilə olacağı barədə bu qədər dəqiq məlumat olduğu halda nə üçün ittiham tərəfinin şahidlərinin yalnız Suad Qarayevin saxlanılmasını və narkotikin ondan götürülməsini müşahidə etmiş polis əməkdaşlarından və hal şahidlərindən ibarət olduğunu, saxlanılmaya qədər olan hərəkətləri, o cümlədən narkotiki əldə etdiyi mənbə, yer və vaxt barədə sübutların isə məhkəməyə təqdim edilmədiyini araşdırmağı tələb eirdi.

Sözügedən məsələlər üzrə məhkəmə hökmündə və apellyasiya məhkəməsinin qərarında hər hansı bir hala istinad olunmadığından, belə qənaətə gəlmək olur ki, Suad Qarayevin narkotik vasitə ilə saxlanılmasına qədər onun həmin narkotik vasitə ilə əlaqəli olub əməliyyat-axtarış tədbirinin keçirilməsini şərtləndirən hərəkətləri müstəsna olaraq əməliyyat-axtarış orqanına məlum olmuş və təqsirləndirilən şəxsin onun barəsində əməliyyat-axtarış tədbirinin keçirilməsinə əsasların olmamasını, narkotik vasitə ilə yaxalanması barədə ittihamın uydurma olduğunu iddia etməsinə baxmayaraq, həmin məlumatlar məhkəməyə təqdim olunmamışdır.

Suad Qarayevin əməliyyat-axtarış tədbirində narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı fəaliyyətə aid edilə biləcək nə kimi hərəkətlər etməsinin, buna dair məlumatın mənbəyinin məxfiliyinin saxlanılmasını əməliyyat-axtarış fəaliyyətinin məqsədləri üçün yol verilən saymaq olarsa da, cinayət mühakimə icraatının obyektivliyi,

qərəzsizliyi və ədalətliliyi (CPM, maddə 28), hakimlərin müstəqilliyi (CPM, maddə 25), cinayət mühakimə icraatının aşkarlığı (CPM, maddə 27), cinayət prosesində tərəflərin çəkişməsi (CPM, maddə 32), təqsirizlik prezumpsiyası prinsipləri (CPM, maddə 21) ilə şərtləndirilən məhkəmə baxışının xüsusiyyətlərinə görə cinayət-prosessual qanunun müəyyən etdiyi prosedur daxilində yoxlanılmayan (yalnız əməliyyat-axtarış fəaliyyətinin subyektinə və yaxud məhkəmədə ittiham tərəfini təmsil edən şəxsə məlum olan, lakin baxılan konkret işin hallarına görə araşdırılması tələb olunan) məxfi məlumat əsasında şəxsin cinayət törətməkdə təqsirli bilimsinə və cəzalandırılmasına (məhkum edilməsinə) yol verilməməlidir.

Bu xüsusiyyətlərin lazımcına araşdırılmaması fonunda məhkəmələrin 27 fevral 2015-ci il tarixli əməliyyat-axtarış tədbirinin əsaslılığı, narkotik vasitənin götürülməsinin qanunauyğunluğu, götürməni rəsmiləşdirən baxış protokolunun (müvafiq olaraq, maddi sübutun) yolverilənliyi və mötəbərliyi üzrə qənaətini cinayət-prosessual qanunun tələblərini

nəzərə alan, inandırıcı nəticə kimi qəbul etmək mümkün deyil.

Odur ki, məhkəmə heyəti baxılan işdə birinci və apellyasiya instansiyası məhkəmələri tərəfindən Azərbaycan Respublikası CPM-nin 416.0.2-ci maddəsində göstərilən pozuntulara yol verilməsi haqqında nəticəyə gəlib, mübahisələndirilən qərarın ləğv edilməsini, yuxarıda qeyd olunan məsələlərin tam, hərtərəfli və obyektiv araşdırılması və bundan asılı olaraq sübutların kifayətedilənliyi və təqsirlilik məsələlərinin həll edilməsi üçün apellyasiya baxışının təkrarən keçirilməsini zəruri hesab etmişdir.

Beləliklə, məhkəmə kollegiyası dövlət ittihamçısının kassasiya şikayətinin rədd edilməsinə dair çıxışını dinləyib, şərh edilən əsaslara görə məhkumun kassasiya şikayətinin qismən təmin edilməsi,li, Qarayev Suad Camal oğlunun barəsində olan Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 11 fevral 2016-cı il tarixli qərarının isə ləğv edilməsi və cinayət işinin apellyasiya məhkəməsində yeni məhkəmə baxışına təyin olunması haqqında qərar qəbul etmişdir.

Vəzifəli şəxsin öz səlahiyyətləri çərçivəsində etdiyi hərəkətə (hərəkətsizliyə) görə maddi və sair neməti istəməsi və alması bu hərəkətin (hərəkətsizliyin) edilməsi vaxtından asılı olmayaraq rüşvət alma (passiv rüşvətxorluq) cinayətinin tərkibini yaradır.

Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 26 avqust 2015-ci il tarixli hökmü ilə Mehdiyev Tahir Əflan oğlu Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CM-nin) 311.1-ci maddəsi ilə təqsirli bilinib 2 (iki) il müddətə dövlət və yerli özünüidarə orqanlarında rəhbər və maddi-məsul vəzifə tutma hüququndan məhrum edilməklə 4 (dörd) il 6 (altı) ay müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmiş, CM-nin 67.1-ci maddəsinə əsasən, T.Ə.Mehdiyevə Şəki Apellyasiya Məhkəməsinin 25 noyabr 2008-ci il tarixli qərarı ilə təyin edilmiş əlavə cəza olan 4 (dörd) il müddətə nəqliyyat vasitələrini idarə etmək hüququndan məhrum etmə cəzasının çəkilməmiş qalan 9 (doqquz) ay 18 (on səkkiz) günü yeni hökmə təyin edilmiş cəzaya qismən birləşdirilərək ona qəti olaraq 9 (doqquz) ay müddətə nəqliyyat vasitələrini idarə etmək hüququndan məhrum edilməklə və 2 (iki) il müddətə dövlət və yerli özünüidarə orqanlarında rəhbər və maddi-məsul vəzifə tutma hüququndan məhrum edilməklə 4 (dörd) il 6 (altı) ay müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası təyin edilmişdir.

Birinci instansiya məhkəməsinin hökmünə əsasən, Mehdiyev Tahir Əflan oğlu vəzifəli şəxs kimi xidməti səlahiyyətlərinin icrası ilə əlaqədar maddi neməti özü üçün birbaşa yolla rüşvət olaraq istəmiş və almışdır.

Belə ki, o, Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin «Məhkəmə-Tibbi Ekspertiza və Patoloji Anatomiya» Elmi-Təcrübi və Tədris Birliyinin Saatlı Rayon Şöbəsinin rəisi - məhkəmə-tibb eksperti vəzifəsində işləyərkən xidməti vəzifələrinin icrası ilə əlaqədar edəcəyi hərəkətə görə rüşvət alma məqsədilə, "Dövlət məhkəmə ekspertizası fəaliyyəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən prosessual qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş hallarda, məhkəmə ekspertizasının aparılmasından özü-özünə etiraz etmə haqqında məhkəmə ekspertizasını təyin etmiş orqan və ya şəxsə, yaxud məhkəmə ekspertizası idarəsinin

rəhbərinə məlumat vermək, məhkəmə ekspertizasının aparılmasında ekspert kimi iştirakını rədd edən hallar olmadıqda, ona tapşırılmış məhkəmə ekspertizasını aparmaq, təqdim edilmiş obyektlərin və iş üzrə materialların tam və hərtərəfli tədqiqatını aparmaq və qoyulmuş suallar üzrə əsaslandırılmış və obyektiv rəy vermək, məhkəmə ekspertizasının aparılmasından imtina etməyə əsas verən hallar olduqda rəy verməyin qeyri-mümkünlüyü barədə yazılı formada təhqiqat aparan şəxsə, müstəntiqə və ya məhkəməyə (hakimə) məlumat vermək və s. səlahiyyətlərə malik vəzifəli şəxs olmaqla, 31 dekabr 2014-cü il tarixdə Saatlı rayonu ərazisində nəqliyyat vasitəsini idarə edən şəxs tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması nəticəsində ehtiyatsızlıqdan zərərçəkmiş şəxsin sağlamlığına ağır zərər vurulması faktı üzrə Saatlı Rayon Polis Şöbəsinin İstintaq bölməsində Azərbaycan Respublikası CM-nin 263.1-1-ci maddəsi ilə başlanılmış və ibtidai istintaqı aparılan 150700007 №-li cinayət işi üzrə zərərçəkmiş şəxs Laçın Rzayevin sağlamlığına vurulan zərərin müəyyən edilməsi və müvafiq məhkəmə-tibbi ekspertizasının rəyinin verilməsinə görə sonuncunun atası Rzayev Həbibulla Abım oğlundan ilkin olaraq 300 manat istəyərək, sonuncu maddi imkanının aşağı olmasını bildirərkən, bunun üçün 200 manat verməsini razılaşdıraraq, həmin hərəkətinə görə maddi neməti - 200 manat pulu 12 fevral 2015-ci il tarixdə saat 13 radələrində Saatlı şəhəri, H.Əliyev prospekti, 134 ünvanında yerləşən inzibati binadakı xidməti otağında özü üçün şəxsən rüşvət kimi almışdır.

Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 04 mart 2016-cı il tarixli qərarı ilə məhkumun müdafiəçisi tərəfindən hökmdən verilmiş apellyasiya şikayəti təmin edilmiş, T.Ə.Mehdiyevin əməli CM-nin 311.1-ci maddəsindən həmin Məcəllənin 178.2.3-cü maddəsinə tövsif edilmiş, ona bu maddə əsasında 3 (üç) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası təyin edilmiş, CM-nin 67.1-ci

maddəsinə əsasən T.Ə.Mehdiyevə Şəki Apellyasiya Məhkəməsinin 25 noyabr 2008-ci il tarixli qərarı ilə təyin edilmiş əlavə cəzanın - 4 (dörd) il müddətə nəqliyyat vasitələrini idarə etmək hüququndan məhrum etmənin çəkilməmiş qalan 9 (doqquz) ay 13 (on üç) günü hazırki qərarla təyin edilmiş cəzaya tam birləşdirilərək məhkumun üzərində qəti olaraq 9 (doqquz) ay 13 (on üç) gün müddətə nəqliyyat vasitələrini idarə etmək hüququndan məhrum edilməklə 3 (üç) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası saxlanılmış və CM-nin 70-ci maddəsinə əsasən 2 (iki) il sınaq müddəti müəyyən olunmaqla azadlıqdan məhrum etmə cəzası şərti olaraq tətbiq edilmişdir.

Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyası yuxarıda göstərilən işin faktiki halları ilə razılaşmayaraq, T.Ə.Mehdiyevin cinayət əməlini CM-nin 311.1-ci maddəsindən CM-nin 178.2.3-cü maddəsinə tövsif edərkən dələduzluq cinayətini təşkil edən faktiki hallar qismində aşağıdakıları müəyyən edilmiş saymışdır.

31 dekabr 2014-cü il tarixdə Saatlı rayonun Çolpı kəndi ərazisində Bilal Seyfullayevin və Laçın Rzayevin idarə etdikləri avtomaşınların toqquşması və nəticədə sonuncunun bədən xəsarətləri alması faktına görə Saatlı RPŞ-nin İŞ-nin müstəntiqi, polis kapitanı Xəyal Abasov tərəfindən 28 yanvar 2015-ci ildə Azərbaycan Respublikası CM-nin 263.1-1-ci maddəsi ilə 15070007 №-li cinayət işi başlanıb, icraata qəbul edilmişdir. Həmin cinayət işi başlanmamışdan əvvəl qeyd olunan yol-nəqliyyat hadisəsi ilə bağlı HK-1222 №-li material üzrə ilkin araşdırma aparılarkən Laçın Rzayevin bədənində olan xəsarətlərin dərəcəsini müəyyən etmək üçün müstəntiq Xəyal Abasovun 12 yanvar 2015-ci il tarixli qərarı ilə məhkəmə-tibbi ekspertizası təyin edilərək ekspertizanın keçirilməsi Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin «Məhkəmə-Tibbi Ekspertiza və Patoloji Anatomiya» Elmi-Təcrübi və Tədris Birliyinin Saatlı rayon şöbəsinin rəisi-məhkəmə-tibb eksperti Mehdiyev Tahir Əflan oğluna tapşırılmışdır. Ekspert Mehdiyev Tahir Əflan oğlu 22 yanvar 2015-ci il tarixdə Rzayev Laçın Həbibulla oğlunun adına canlı şəxsin ekspertizası haqqında 26 №-li rəy tərtib etmiş və həmin rəyin nəticə hissəsində göstərmişdir ki, Laçın

Rzayevin bədənindəki xəsarətlər dərəcəsinə görə həyat üçün təhlükəli olan sağlamlığa ağır zərərverməyə aiddirlər. Həmin rəy ekspert Tahir Mehdiyev tərəfindən 25 yanvar 2015-ci il tarixdə Saatlı RPŞ-nin növbətçi hissəsinə verilmiş, 28 yanvar 2015-ci il tarixdə rəy İB-nə təqdim olunmuşdur. 22 yanvar 2015-ci il tarixli 26 №-li rəy istintaq orqanına təqdim olunduqdan sonra 26, 28, 29, 31 yanvar 2015-ci il tarixlərdə ekspert Tahir Mehdiyev istifadəsində olan 055/934-50-70 və 050/593-99-77 mobil telefonlarla Laçın Rzayevin atası Rzayev Həbibulla Abım oğlunun istifadəsində olan 055/723-26-15 nömrəsinə zəng edərək, ondan onun yanına gəlməsini xahiş etmiş, Həbibulla Rzayev yalnız 03 fevral 2015-ci il tarixdə ekspert Tahir Mehdiyevin xidməti kabinetinə gəlmişdir. Ekspert Tahir Mehdiyev Laçın Rzayevin adına artıq rəy verməsinə baxmayaraq, öz qulluq mövqeyindən sui-istifadə etməklə Həbibulla Rzayevi aldadaraq ondan müsbət rəy verilməsi üçün 300 manat pul istəmiş, sonuncu maddi imkanının aşağı olmasını bildirərkən, onun 200 manat verməsinə razılaşmış, Həbibulla Rzayev də onun iki dəfə oğlunun yanına öz avtomobili ilə gəlib-getməsinə nəzərə alaraq ona 200 manat pul verəcəyini vəd etmişdir. Lakin həmin vaxt pulu olmadığı üçün evə gələndən sonra ekspertlə aralarında olan söhbət barəsində oğlu Laçına gileylənmiş, oğlu Laçın da əsəbiləşərək onun xəbəri olmadan elə həmin gün Azərbaycan Respublikası Baş prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə Baş İdarəsinin "161" nömrəli qaynar xəttinə zəng etmişdir. Sonradan Həbibulla Rzayev də bu məsələnin qanunsuz olduğunu bilib Korrupsiyaya qarşı mübarizə Baş İdarəsinə ərizə yazmışdır. Həbibulla Rzayev ekspert Tahir Mehdiyevin istədiyi 200 (iki yüz) manat pulu 12 fevral 2015-ci il tarixdə saat 13 radələrində Saatlı şəhəri, H.Əliyev prospekti, 134 ünvanında yerləşən inzibati binadakı xidməti otağında şəxsən ekspert Tahir Mehdiyevə vermiş, o da 03 fevral 2015-ci il tarixdə lazımı qaydada rəy verdiyini bildirərək, həmin pulu götürmüş və Həbibulla Rzayevdən bu barədə heç kimə məlumat verməməyi xahiş etmişdir. Həbibulla Rzayev otaqdan çıxdıqdan sonra Korrupsiyaya qarşı mübarizə Baş İdarəsinin əməkdaşları otağa daxil olmuş və Həbibulla Rzayevin ona verdiyi

200 manat pulu protokol tərtib etməklə götürmüşlər.

Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 04 mart 2016-cı il tarixli qərarından dövlət ittihamçısı kassasiya protesti verərək həmin protestini onunla əsaslandırılmışdır ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətnə CPM-nin) sübutların tədiqinə dair 143-146-cı maddələrinin tələbləri pozulmuş, işin faktiki halları sübutların ziddinə olaraq müəyyən edilmiş, nəticədə məhkəmə işin həqiqi hallarına uyğun olmayan nəticəyə gəlib, əsassız və qanunsuz olaraq T.Ə.Mehdiyevin cinayət əməlini CM-nin 311.1-ci maddəsindən həmin Məcəllənin 178.2.3-cü maddəsinə tövsif etmişdir.

Həmçinin kassasiya protestində T.Ə.Mehdiyevin CM-nin 178.2.3-cü maddəsi ilə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına şərti məhkum edilməsi mübahisləndirilərək, bu cinayət-hüquqi xarakterli tədbirin yüngüllüyünə görə törədilmiş cinayətin xarakterinə, ictimai təhlükəlilik dərəcəsinə, təqsirkarın şəxsiyyətinə açıq-aşkar uyğun olmadığı vurğulanmışdır.

Dövlət ittihamçısı kassasiya protestində göstərilənləri CPM-nin 416.0.2, 416.0.15, 416.0.21-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş halları yaradan pozuntular kimi qiymətləndirərək, həmin əsaslarla Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 04 mart 2016-cı il tarixli qərarının ləğv edilməsini, işin apellyasiya instansiyası məhkəməsində yeni məhkəmə baxışına təyin edilməsini xahiş etmişdir.

Kassasiya protestində irəli sürülmüş dəlillərə cavab olaraq məhkəmə kollegiyası ilk növbədə qeyd etmişdir ki, cinayət məsuliyyətinin əsaslarından bəhs edən CM-nin 3-cü maddəsinə əsasən, yalnız bu Məcəllə ilə nəzərdə tutulmuş cinayət tərkibinin bütün əlamətlərinin mövcud olduğu əməlin (hərəkət və ya hərəkətsizliyin) törədilməsi cinayət məsuliyyəti yaradır.

CPM-nin 139-cu maddəsi bu normada təsbit olunmuş digər hallarla yanaşı cinayət hadisəsinin baş vermə faktının və hallarının, habelə cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməldə cinayətin əlamətlərinin sübutlara əsasən müəyyən edilməsini tələb edir.

Şəxsin əməlinə cinayət tərkibinin cəhətlərini təşkil edən zəruri əlamətlərin mövcud olub-olmaması barədə nəticəyə gəlmək üçün şəxsə isnad edilən əməlin Cinayət Məcəlləsinin Ümumi hissəsinin tələbləri nəzərə alınmaqla Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsinin dispozisiyası ilə müqayisə edilməsi tələb olunur.

Belə ki, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumunun “Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 244.1-ci maddəsinin şərh edilməsinə dair” 17 mart 2011-ci il tarixli qərarına görə, cinayətin tövsifi törədilən konkret cinayət əməlinin cəhətləri ilə cinayət hüquq normasının dispozisiyasında nəzərdə tutulan tərkib əlamətləri arasında uyğunluğu müəyyən etməklə, müvafiq prosessual sənəddə öz əksini tapan və cinayət-hüquqi nəticələrə səbəb olan əmələ verilən cinayət hüquqi qiymətdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin Tahir Mehdiyevi təqsirli bildiyi dələduzluq cinayəti CM-nin 178.2.3-cü maddəsinin dispozisiyasında (dələduzluq cinayətinin əsas tərkibini nəzərdə tutan CM-nin 178.1-ci maddəsinin dispozisiyası nəzərə alınmaqla) “şəxs tərəfindən öz qulluq mövqeyindən istifadə etməklə etibardan sui-istifadə etmə və ya aldatma yolu ilə özünün əmlakını ələ keçirmə və ya əmlak hüquqlarını əldə etmə” kimi təsbit olunmuşdur.

Məhkəmənin gəldiyi qənaətə görə də, Tahir Mehdiyev Səhiyyə Nazirliyinin «Məhkəmə-Tibbi Ekspertiza və Patoloji Anatomiya» Elmi-Təcrübi və Tədris Birliyinin Saatlı Rayon Şöbəsinin rəisi - məhkəmə-tibb eksperti kimi öz qulluq mövqeyindən istifadə edib 03 fevral 2015-ci il tarixdə onun xidməti kabinetinə gəlmiş Həbibulla Rzayevdən, baxmayaraq ki, artıq H.Rzayevin oğlu – yol nəqliyyat hadisəsində xəsarət almış Laçın Rzayevin barəsində 22 yanvar 2015-ci ildə məhkəmə-tibbi ekspertizasının rəyini tərtib edib 25 yanvar 2015-ci ildə Saatlı Rayon Polis Şöbəsinə vermişdir, aldadıb - guya bundan sonra həmin rəyin verilməsi üçün 300 manat pul istəmiş, Həbibulla Rzayev maddi imkanının aşağı olduğunu bildirdikdə onun 200 manat verməsinə razılaşmış və 12 fevral 2015-ci ildə saat 13 radələrində Həbibulla Rzayev Tahir Mehdiyevə xidməti otağında istədiyi 200 manatı

verdikdə T.Mehdiyev lazımi qaydada rəyi 03 fevral 2015-ci ildə verdiyini bildirərək həmin pulu götürmüş, yəni aldatma yolu ilə qulluq mövqeyindən istifadə edib özgə əmlakını ələ keçirmişdir.

Bu hərəkətlərin (müəyyən edilmiş saydığı faktiki halların) rüşvət alma cinayətinin (CM-nin 311.1-ci maddəsinin) deyil, dələduzluq cinayətinin tərkibini yaratması barədə qənaətini isə apellyasiya məhkəməsi ilk növbədə onunla izah etmişdir həmin hərəkətlər CM-nin 311.1-ci maddəsi ilə qorunan ictimai münasibətlərə qəsd etmədiyindən, rüşvət alma cinayətinin obyektinə zərər dəyməmiş, zərər müstəsna olaraq H.Rzayevin mülkiyyətinə vurulmuşdur.

Birinci instansiya məhkəməsinin Tahir Mehdiyevi təqsirli bildiyi, apellyasiya məhkəməsinin isə Tahir Mehdiyevin əməlinə şamil etməkdən imtina etdiyi CM-nin 311.1-ci maddəsi “dövlət hakimiyyəti əleyhinə cinayətlər” bölməsinin “korrupsiya cinayətləri və qulluq mənafeyi əleyhinə olan cinayətlər” fəslində nəzərdə tutulmaqla onun dispoziyası “rüşvət alma, yəni vəzifəli şəxsin xidməti vəzifəsinin (səlahiyyətinin) icrası ilə əlaqədar hər hansı hərəkətə (hərəkətsizliyə) görə, eləcə də xidmət üzrə ümumi himayədarlıq və ya laqeydlik müqabilində özü və ya üçüncü şəxslər üçün birbaşa və ya dolayı yolla, şəxsən və ya vasitəçidən istifadə etməklə maddi və sair neməti, imtiyazı və ya güzəşti istəməsi və ya alması, yaxud bu barədə təklif və ya vədi qəbul etməsi” kimi təsbit olunmuşdur.

Cinayət Məcəlləsində yer aldığı bölmə və fəslin adlarından da aydın olduğu kimi, rüşvət alma cinayətinin obyektini dövlət hakimiyyətinin, dövlət qulluğunun, yerli özünüidarə orqanlarında, habelə kommertiya və qeyri-kommertiya təşkilatlarında qulluğun normal həyata keçirilməsini təmin edən ictimai münasibətlər təşkil edir.

Belə olan halda məhkəmə kollegiyasına aydın deyil ki, nəyə görə apellyasiya instansiyası məhkəməsi vəzifəli şəxs olduğunu qəbul ediyi “Məhkəmə-Tibbi Ekspertiza və Patoloji Anatomiya” Birliyinin şöbə rəsinin – məhkəmə-tibbi ekspertin məhz məhkəmə-tibbi ekspertizasının rəyini verməyə (qulluq səlahiyyətlərinə birbaşa aid olan hərəkətə) görə 300 manat pul istəyib 200 manat almasını - yalnız həmin rəy artıq hazır olduğu üçün - qeyd

olunan ictimai münasibətlərə qəsd etməyən, onları təhükə altına almayan hərəkət kimi qiymətləndirmişdir. Məgər ekspertin şəxs barəsində gələcəkdə verəcəyi rəyə görə deyil, artıq verdiyi rəyə görə - bunu gizlətməklə pul istəyib alması edilən hərəkətin xarakterini, ictimai münasibətlərinə mənsubiyyətini, təhlükə alıtına alınan ictimai münasibətlərin məzmununu dəyişirmi?

Kollegiyanın fikrincə, bunun qəbul edilməsi əslində həm birinci, həm də ikinci halda subyektiv cəhətdən eyni olub eyni bir ictimai münasibətlərə qəsd edən hərəkətlər arasında əsassız olaraq fərq qoyulması olardı, necə ki, buna apellyasiya məhkəməsinin qərarında yol verilmişdir.

Belə ki, apellyasiya məhkəməsinin özü hesab etmişdir ki, Tahir Mehdiyev 22 yanvar 2015-ci ildə tərtib edib 25 yanvar 2015-ci ildə polis şöbəsinə təqdim etdiyi rəyə görə 03 fevral 2015-ci ildə rəyin verilməsi faktını yol nəqliyyat hadisəsində xəsarət almış Laçın Rzayevin atası Həbibulla Rzayevdən gizlətməklə 300 manat pul istəyib 12 fevral 2015-ci ildə 200 manat almışdır.

Apellyasiya məhkəməsinin Tahir Mehdiyevin məhz 22 yanvar 2015-ci il tarixli məhkəmə-tibbi ekspert rəyinə görə Həbibulla Rzayevdən pul istəyib alması xüsusatını işin faktiki halı kimi qəbul etməsi həm apellyasiya məhkəməsinin təqsirləndirilən şəxsin cinayətkar hərəkətlərini yuxarıda qeyd olunan qaydada təsvir etməsindən, həm də sonuncunun pulu hədiyyə kimi almasına dair ifadəsini yalan ifadə hesab edib rədd etməsindən aydın görünür (apellyasiya məhkəməsinin qərarında Tahir Mehdiyevin rəy verməkdən başqa Həbibulla Rzayevdən pul istəyib almasının hər hansı digər alternativ səbəbi gətirilməmişdir).

Bu o deməkdir ki, apellyasiya məhkəməsi Tahir Mehdiyevin qəsdinin 22 yanvar 2015-ci il tarixli rəyi verməsinə görə pul almağa yönəldiyini işin həqiqi halı kimi qəbul etmişdir.

Bununla belə, öz qənaətinin ziddinə olaraq T.Mehdiyev rəyin hazır olmasını Həbibulla Rzayevdən gizlətdiyi üçün həmin hərəkəti (məhkəmə-tibbi ekspert rəyini verməkdən ötrü pul istəməsinə) CM-nin 311.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayət tərkibinin obyektinə qəsd etməyən əməl kimi qiymətləndirmişdir.

Halbuki, məhkəmə məntiqlə (nə qədər ki, təqsirkarın qəsdinin artıq hazır olan rəyə görə pul almağa yönəldiyini işin həqiqi halı kimi müəyyən etmişdir) Tahir Mehdiyevin rəyin hazır olmasını Həbibulla Rzayevdən gizlətməsini (bu məsələdə Rzayevi aldatmasını) qəsdin yönəldiyi obyektə (təhlükə altına alınan ictimai münasibətlərin xarakterini) dəyişən hal kimi deyil, onun rəyə görə sonuncudan pul almaqda (dövlət idarəetməsi sahəsində ictimai münasibətləri təhdid etməkdə) israrlı olmasını göstərən fakt kimi qəbul etməli idi. Nəzərə almaq lazım idi ki, burada Tahir Mehdiyevin istifadə etdiyi yalan – pulu gələcəkdə verəcəyi rəyə görə istəyib alması tərkibyaradıcı xüsusat (əməli dələduzluğa çevirən üsul) kimi çıxış etmirdi, çünki istənilən halda - istər artıq verilmiş, istərsə də hələ verilmədiyi söylənilən rəyə görə olsun, cinayət-hüquqi anlamda əhəmiyyətli olan, yəni cinayətin obyektini - qəsdə uğramış ictimai münasibətlərin xarakterini müəyyənləşdirən həqiqəti – pulun məhz məhkəmə-tibbi ekspert rəyinə görə, özü də bu rəyi vermək səlahiyyətində olan vəzifəli şəxs tərəfindən istənilib alınmasını inkar etmirdi və ortadan qaldırmırdı.

Təsvir olunanlar onu göstərir ki, apellyasiya məhkəməsinin Tahir Mehdiyevin hərəkətləri ilə müstəsna olaraq CM-nin 178.2.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayətin obyektinə (mülkiyyət münasibətlərinə) qəsd edilməsi barədə qənaəti özünün müəyyən edilmiş saydığı işin hallarına zidd olmaqla sübutların tədqiqinə və qiymətləndirilməsinə dair CPM-nin 143-146-cı maddələrinin tələblərinə əsaslanmır.

Həmçinin, apellyasiya məhkəməsi Tahir Mehdiyevin əməlinin rüsvət alma cinayətinin deyil, dələduzluq cinayətinin tərkibini yaratması barədə fikrini yuxarıda şərh olunan CM-nin 311.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayət tərkibinin obyektinə zərər vurulmaması barədə dəlillə yanaşı, yekun qərarın 21-22 vərəqlərində əksini tapmış aşağıdakı mülahizələrlə əsələndirmişdir.

“Məhkəmə-tibb eksperti, yəni vəzifəli şəxs Tahir Mehdiyevin əməli o halda Azərbaycan Respublikasının CM-nin 311.1-ci maddəsi ilə tövsif oluna bilərdi ki, o, həmin maddənin dispozisiyasında göstərilən əməlləri 22 yanvar 2015-ci il tarixə (həmin tarix də daxil

olmaqla) kimi etmiş olaydı. Həmin vaxtdan sonra o, yenə də vəzifəli şəxs olsa da verilmiş ekspert rəyinin məzmununa təsir edə bilməzdi. Həm də iş materiallarından görünür ki, o, qanuni və obyektiv rəy vermişdir. Belə ki, komisiyon məhkəmə-tibbi ekspertizasının 17 mart 2015-ci il tarixli rəyinin nəticə hissəsi məhkəmə-tibb eksperti Tahir Mehdiyev tərəfindən Laçın Rzayev barəsində tərtib olunmuş 22 yanvar 2015-ci il tarixli 26 nömrəli rəyin nəticə hissəsinə uyğundur. Yəni məhkəmə-tibbi ekspert Tahir Mehdiyev 22 yanvar 2015-ci il tarixdən sonra Azərbaycan Respublikasının CM-nin 311.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayətin subyekti ola bilməzdi. Başqa sözlə, həmin vaxtdan sonra o, hazırki iş üzrə artıq CM-nin 311.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayəti törədə biləcək vəzifəli şəxs statusunda deyildi. Lakin, o, Azərbaycan Respublikasının CM-nin 178.2.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayətin subyekti ola bilərdi”.

Məhkəmənin yekun qərarının bu abzasında yürüdülmüş fikirləri CM-nin 311.1-ci maddəsinin dispozisiyası ilə müqayisə etdikdə, onların nə həmin normanın müddəaları, nə də ki, onun təfsiri və tətbiqi üzrə hüquq ədəbiyyatında və təcrübədə formalaşmış yanaşmalarla uzlaşmadığı üzə çıxır.

Belə ki, apellyasiya məhkəməsinin mövqeyinə görə, Tahir Mehdiyev 22 yanvar 2015-ci ildə Yalçın Rzayev barəsində məhkəmə-tibbi ekspert rəyini tərtib etdikdən sonra vəzifəli şəxs olaraq qalsa da, artıq rəyin məzmununa təsir edə bilməməsi səbəbindən CM-nin 311.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayəti törədə biləcək şəxs kimi qiymətləndirilə bilməzdi.

Nəzərə alınsa ki, apellyasiya məhkəməsinin özünün yuxarıda şərh olunmuş mövqeyinə görə Tahir Mehdiyevin 22 yanvar 2015-ci il tarixdən sonra – Həbibulla Rzayevdən 3 fevral 2015-ci ildə 300 manatı istəyib 12 fevral 2015-ci ildə 200 manatı alması məhz həmin rəyin verilməsindən irəli gəlmişdir, onda qeyd olunan dəlilin açıq-aşkar əsassız olduğu üzə çıxır.

Çünki, yuxarıda təsvir olunmuş CM-nin 311.1-ci maddəsinin dispozisiyası rüsvətin qabaqcadan, yəni xidməti vəzifənin (səlahiyyətin) icrası ilə əlaqədar olan hərəkətin

edilməsində istənilməsi və alınmasını tələb etmir. Eynilə bu norma tələb etmir ki, hərəkət rüşvətin istənilməsi və yaxud alınması müqabilində edilsin. Dispozisiyanın müəyyən etdiyi şərt odur ki, maddi və ya sair nemət məhz xidməti vəzifənin (səlahiyyətin) icrası ilə əlaqədar olan hərəkətə görə istənilsin və yaxud alınsın (CM-nin 311.1-ci maddəsinin dispozisiyasında hərəkətin, xidmət üzrə ümumi himayədarlığın, laqeydliyin maddi və sair nemətin müqabilində edilməsindən deyil, hərəkət, ümumi himayədarlıq, laqeydlik müqabilində maddi və sair nemətin istənilməsindən, alınmasından bəhs olunur).

Odur ki, maddi nemətin xidməti vəzifənin (səlahiyyətin) icrası ilə əlaqədar olan hərəkətin edilməsindən sonra, lakin məhz edilmiş hərəkətə görə istənilməsi və yaxud alınması da, hətta bu barədə maddi neməti istəyən (alan) şəxslə onun istənilməsi (neməti verən) şəxs arasında qabaqcadan hər hansı razılaşma olmadığı halda belə, əməlin passiv rüşvətxorluq kimi qiymətləndirilməsini istisna etmir.

Təsadüfi deyil ki, hüquq ədəbiyyatında da xarakterinə görə rüşvət almaı “rüşvət-ələ alma” və “rüşvət-minnətdarlıq” kimi formalara ayırırlar.

“Rüşvət-ələ alma”da xidməti vəzifənin (səlahiyyətin) icrası ilə əlaqədar olan hərəkət, ümumi himayədarlıq, laqeydlik müqabilində maddi nemətin verilməsi hərəkətin, himayədarlığın, laqeydliyin edilməsində razılaşdırılır.

“Rüşvət-minnətdarlıq”da isə vəzifəli şəxsin hətta xidməti vəzifəsinin (səlahiyyətinin) icrası ilə əlaqədar etdiyi hərəkətə görə əvvəlcədən heç bir kriminal niyyəti olmadığı, hərəkətinə görə kiminsə ona maddi nemət verəcəyini gözləmədiyi halda belə, hərəkətin edilməsindən sonradan maddi neməti məhz etdiyi hərəkətə görə istəməsi və alması passiv rüşvətxoluğun tərkibini yaradır.

Maddi nemət xidməti vəzifənin (səlahiyyətin) icrası ilə əlaqədar olan hərəkətin edilməsindən sonra alınmaqla (istənilməklə) törədilən passiv rüşvətxorluqda (xüsusilə də “rüşvət-minnətdarlıq”da) rüşvət alanın maddi neməti aldığı anda etdiyi hərəkətə, qəbul etdiyi qərara müdaxilə edə bilməməsi (nə qədər ki, hərəkət artıq edilmiş, qərar qəbul edilmişdir) belə əməllərə xas olan, onları müşayiət edən adi

haldır. Odur ki, maddi nemət alınan andan əvvəl edilmiş hərəkətə təsir etmək imkanının itirilməsinə rüşvət alma cinayətinin tərkibini istisna edən hal kimi baxmaq – bu CM-nin 311.1-ci maddəsinin dispozisiyası, onun ehtiva etdiyi məntiqlə uzlaşmayan yanaşmadır.

Apellyasiya məhkəməsi isə Tahir Mehdiyevin artıq 22 yanvar 2015-ci ildə verdiyi məhkəmə-tibbi ekspert rəyinə görə Həbibulla Rzayevdən pul istəyib almasını məhz belə dəlilə - T.Mehdiyevin pulu H.Rzayevdən istədiyi və aldığı 3 fevral və 12 fevral 2015-ci il tarixlərində həmin rəyə müdaxilə etmək (rəyin məzmununa təsir etmək) imkanında olmamasına istinad etməklə rüşvət alma kimi qiymətləndirməkdən imtina etmişdir.

CM-nin 311.1-ci maddəsindən aydın görünür ki, qanunverici passiv rüşvətxoluğun dispozisiyasını təsbit edərkən cinayət tərkibinin yaranmasını vəzifəli şəxsin xidməti vəzifəsinin (səlahiyyətinin) icrası ilə əlaqədar etdiyi hərəkətin qanuni və yaxud qanunsuz olmasından asılı etməmiş, qanunsuz hərəkətə görə rüşvət almaı qanuni hərəkətə görə rüşvət almadan yalnız ictimai-təhlükəlilik dərəcəsinə görə fərqləndirib birinciyə münasibətdə CM-nin 311.2-ci maddəsində daha ağır cəza müəyyən etmişdir.

Apellyasiya məhkəməsi isə yekun qərarında Tahir Mehdiyevin verdiyi məhkəmə-tibbi ekspert rəyinin düzgün olmasına (başqa ekspertlər tərəfindən verilmiş rəylə təsdiq olunmasına) istinad etməklə, faktiki olaraq məhkumun verdiyi rəyin qanuniliyini, qanunvericinin CM-nin 311.1-ci maddəsində ifadə olunmuş iradəsi ziddinə olaraq rüşvət alma cinayətinin tərkibini istisna edən hal kimi şərh etmişdir.

Yuxarıda təsvir edilən hüququn tətbiqi ilə bağlı olan pozuntularla yanaşı məhkəmə kollegiyası apellyasiya instansiyası məhkəməsinin faktların müəyyən edilməsi zamanı da cinayət-prosessual qanunun sübutlar və sübut etməyə dair müddələrinə əməl etmədiyini qeyd edir.

Xüsusilə, apellyasiya məhkəməsinin Tahir Mehdiyevin 22 yanvar 2015-ci il tarixədək, yəni Yalçın Rzayev barəsində məhkəmə-tibbi ekspert rəyini verəndə rəyə görə 300 manat istəyib 200 manata razılaşmasını həqiqət kimi qəbul etməyib, bu hal üzrə ibtidai istintaq orqanının və

onunla razılaşan birinci instansiya məhkəməsinin mövqeyini inkar etməsi, həmin məhkəmənin əsaslandığı sübutlar bazasını apellyasiya məhkəməsinin gətirdiyi dəlillərlə müqayisə etdikdə inandırıcı, sübutların düzgün tədqiq edilib-qiymətləndirilməsinə əsaslanan nəticə kimi görünür.

Çünki, faktiki olaraq apellyasiya məhkəməsi yalnız zərərçəkmiş Həbibulla Rzayevin apellyasiya məhkəməsində verdiyi, onun tərəfindən ibtidai istintaqda və birinci instansiya məhkəməsində verilmiş ifadələrdən fərqlənən ifadəsinə əsaslanmış və lazımınca yoxlamadan H.Rzayevin əvvəlki ifadələrini inkar etməsinin izahı ilə qane olub, H.Rzayevin məhz əvvəlki ifadələrinin onun və oğlu Yalçın Rzayevin cinayət işində olan digər müraciətləri, başqa sübutlarla, o cümlədən Tahir Mehdiyevlə Həbibulla Rzayevin 22 yanvar 2015-ci il tarixinədək olan əlaqələrinə dair məlumatlarla, əməliyyat zamanı əldə olunmuş Tahir Mehdiyevin Həbibulla Rzayevdən pulu aldığı anın videoyazısı və T.Mehdiyevin nitqinin mətni ilə uyğunluq təşkil etməsinə isə kifayət qədər əhəmiyyət verməmişdir.

Halbuki, CPM-nin 144-cü maddəsinə görə cinayət təqibi üzrə toplanmış sübutlar tam, hərtərəfli və obyektiv yoxlanılmalıdır. Yoxlama zamanı cinayət təqibi üzrə toplanmış sübutlar təhlil olunur və bir-biri ilə müqayisə edilir, yeni sübutlar toplanır, əldə olunmuş sübutların mənbəyinin mötəbərliyi müəyyənləşdirilir.

CPM-nin 353.2.2-ci maddəsi isə məhkəmədən tələb edir ki, ittiham hökmündə onun tərəfindən sübutların rədd edilməsinin motivlərini əks etdirsins, yəni rədd etməni kifayət qədər (inandırıcı şəkildə) əsaslandırısın.

Bu və CPM-nin sübutların tədqiqinə dair 143-146-cı maddələrində əksini tapmış digər müddəalara əməl olunmaması, o cümlədən Həbibulla Rzayevin apellyasiya məhkəməsində verdiyi sonuncu ifadəsinin lazımınca yoxlanılmaması, yuxarıda təsvir edilmiş digər nöqsanlarla birlikdə götürülməklə Tahir Mehdiyevin əməlinin dələduzluq kimi CM-nin 178.2.3-cü maddəsi ilə tövsif edilməsinə dair apellyasiya məhkəməsinin gəlidiyi nəticəni,

ümumiyyətlə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin yekun qərarının əsaslılığını və qanuniliyini şübhə altına alır.

Belə ki, CPM-nin 349.4-cü maddəsinə əsasən məhkəmənin hökmü Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının, Cinayət-Prosessual Məcəllənin, Azərbaycan Respublikasının cinayət və digər qanunlarının tələblərinə riayət edilməklə çıxarıldıqda qanuni hesab edilir.

CPM-nin 349.5-ci maddəsinə görə isə aşağıdakılar təmin olunduqda məhkəmənin hökmü əsaslı hesab edilir:

- məhkəmənin gəlidiyi nəticələr yalnız məhkəmə istintaqında tədqiq edilmiş sübutlara əsaslandıqda (maddə 349.5.1);

- bu sübutlar ittihamın qiymətləndirilməsi üçün kifayət etdikdə (maddə 349.5.2);

- məhkəmənin müəyyən etdiyi hallar onun tədqiq etdiyi sübutlara uyğun gəldikdə (maddə 349.5.3).

CPM-nin sübutların tədqiq edilməsinə dair 143-146-cı maddələrinin tələblərinə əməl olunmadığı vəziyyətdə məhkəmənin müəyyən edilmiş saydığı halların onun tədqiq etdiyi sübutlara uyğun gəlməsi, həmin hallara cinayət qanunu normasının düzgün şamil edilməsi barədə nəticə çıxarmaq mümkün deyil.

Odur ki, məhkəmə kollegiyası yuxarıda təsvir olunanları CPM-nin 416.0.2 və 416.0.15-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş halları yaradan pozuntular kimi qiymətləndirərək, dövlət ittihamçısının kassasiya protestində irəli sürülmüş tələbi əsaslı saymış və qeyd olunan əsaslarla mübahisələndirilən qərarın ləğv edərək işi yeni apellyasiya baxışına təyin etmişdir.

Yeni apellyasiya baxışı zamanı sübutların qiymətləndirilməsindən və əməlin hüquqi tövsifi məsələsinin həllindən asılı olaraq cəzanın təyin edilməsi məsələsinə də yenidən baxılmalı olduğundan, məhkəmə kollegiyası hazırki kassasiya baxışında kassasiya protestinin məhkum Tahir Mehdiyevə təyin olunmuş cəzanın və tətbiq olunmuş şərti məhkum etmənin mübahisələndirilməsi üzrə dəlillərinə münasibət bildirməyi məqsədəuyğun hesab etməmişdir.

Milli və beynəlxalq qanunvericiliyin tələblərinə, İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin presedent hüququna əsasən, məhkəmə cinayət prosesinin iştirakçıları tərəfindən məhkəmə iclasında qaldırılmış vəsatətlər üzrə əsaslandırılmış qərar qəbul etməli, təqsirləndirilən şəxsin onu lehinə və əleyhinə ifadə vermiş şəxsləri dindirmək hüququnun təmin edilməsi üçün isə bütün mümkün tədbirləri görməlidir.

Gəncə Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 07 aprel 2016-cı il tarixli hökmü ilə Həsənov Vidadi Cəbrayıl oğlu Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CM-nin) 120.1 və 134-cü maddələri ilə təqsirli bilinib, CM-nin 120.1-ci maddəsi ilə 11 (on bir) il 6 (altı) ay müddətə, CM-nin 134-cü maddəsi ilə 1 (bir) il müddətə, CM-nin 66.3-cü maddəsinə əsasən təyin olunmuş cəzaları qismən toplamaq yolu ilə qəti olaraq 12 (on iki) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum olunmuş, onun həbsdə saxlanıldığı 02 (iki) gün müddət təyin edilmiş cəzadan çıxılmaqla üzərində qəti olaraq cəzasını ümumi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməklə 11 (on bir) il 11 (on bir) ay 28 (iyirmi səkkiz) gün müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası saxlanılmış, zərərçəkmiş şəxsin hüquq varisi Makarova Anna Sergeyevnanın mülki iddiası qismən təmin edilmiş, Həsənov Vidadi Cəbrayıl oğlundan 70916,51 min rubl (Azərbaycan manatı ilə ekvivalentdə 1815,46 manat) məbləğində pul alınaraq zərərçəkmiş şəxsin hüquqi varisi Makarova Anna Sergeyevnaya ödənilməsi qərara alınmışdır.

Məhkəmənin hökmünə əsasən Həsənov Vidadi Cəbrayıl oğlu mübahisə zəminində Makarşin İvan Serqeyeviçi qəsdən öldürmüş, yəni onu qəsdən həyatdan məhrum etmiş, eləcə də Borisova Oksana Vladimirovnanı öldürməklə hədələmişdir.

Belə ki, o, Rusiya Federasiyasının vətəndaşı Kostisina Natalya Aleksandrovnaya ilə bağladığı 20 aprel 2009-cu il tarixli kirayə müqaviləsinə əsasən 23 iyun 2009-cu il tarixdə saat 23 radələrində qardaşı Həsənov Habil Cəbrayıl oğlu və əmisi oğlu Həsənov Şirxan Fidail oğlu ilə birlikdə Natalya Kostisinaya məxsus olan Rusiya Federasiyası Udmurtiya Respublikasının İjevsk şəhəri Votkinskoye küçəsi 128 nömrəli binanın, 14 nömrəli mənzilinin 2 nömrəli otağında olarkən, bir gün əvvəl onlara qonaq gələn qohumlarının həmin

binada yaşayan qonşuları Vaydaloviç Yana Antonovna ilə arasında baş vermiş mübahisə ilə əlaqədar Yana Vaydaloviçin tanışları Qaluşkin Mixail Viktoroviç, Sutıqın Viktor Andreyevic və Makarşin İvan Serqeyevic toplaşaraq həmin gün saat 23 radələrində Vidadi Həsənov və onunla birlikdə yaşayan qohumlarına iradlarını bildirmək məqsədilə kirayədə yaşadıkları binanın ikinci mərtəbəsində yerləşən otağa daxil olmuş, orada Yana Vaydaloviçin təhqir olunması ilə bağlı məsələni aydınlaşdırarkən qarşılıqlı mübahisə edərək dalaşmış, həmin dalaşma zamanı Vidadi Həsənov İvan Makarşinin müqavimətini dəf edərək əvvəlcə sonuncunun baş, bədən və ətraf nahiyələrindən əlləri ilə bir neçə dəfə zərbə vuraraq ona sol diz və baldırla ayaq altının birləşdiyi oynaqın, körpücük sümüyünün, sol baldırın sıyrıqları və aşağı dodağın selikli qişasında əzilmiş yara kimi sağlamlığa zərər vurmayan xəsarətlər olduqları üçün ağırlıq dərəcələri təyin edilməyən xəsarətlər yetirmiş, daha sonra masanın üzərində olan mətbəx bıçağını götürərək İvan Makarşini qəsdən öldürmək məqsədilə yaxınlaşıb onun ürək nahiyəsindən bir dəfə güclü zərbə vuraraq ona ağır fiziki ağrı və 6-cı qabırğa səviyyəsində sol döş qəfəsinin daxilə keçərək, sol plevra boşluğunu və 5 və 6-cı qabırğaların qığırdaq hissəsini, ürək kisəsinin divarını, ürəyin sol mədəciyini, ağ ciyər borusunu zədələyən, sağ ağ ciyər plevrasına və yara kanalının yumşaq toxumasına qansızma ilə nəticələnən, həyat üçün təhlükəli, qəsdən sağlamlığa ağır zərər vurmaya aid xəsarətlər yetirməklə hadisə yerindən qaçmış, İvan Makarşin isə daxilə keçən kəsilmiş-deşilmiş yara nəticəsində inkişaf edən kəskin qan itirmədən hadisə yerində ölmüşdür.

Bundan başqa, Vidadi Həsənov 14 may 2008-ci il tarixdə saat 18:00 radələrində Rusiya Federasiyası Udmurtiya Respublikasının İjevsk şəhəri, Əmək küçəsi, 54 sayılı evin yanında şəxsi münasibətlərin pozulması zəminində keçmiş

arvadı Borisova Oksana Vladimirovnanı zorla idarə etdiyi ağ rəngli VAZ-2106 markalı M988OK/18 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobilə otuzdurub İjevsk şəhəri, Slavyanskoye şossesinin 4-cü kilometrliyində yerləşən meşə sahəsinə aparmış, orada üstündə gəzdirdiyi bıçağı çıxarıb Oksana Borisovanı bilavasitə yaxınlığında dayanaraq bıçağı ona tərəf istiqamətləndirib kəsib öldürəcəyini deyərək onu real olaraq öldürməklə hədələmiş, Oksana Borisovanın onu buraxması barədə xahişinə məhəl qoymadan öldürməklə hədələrini davam etdirərək bıçağı ona tərəf atıb həmin bıçaqla özünə qəbir qazmağı tələb etmişdir.

Zərərçəkmiş Oksana Borisova meşə sahəsində qeyd olunan şəraitdə Vidadi Həsənovun onu öldürməklə hədələrini real qəbul edərək öz həyatı və sağlamlığı üçün möhkəm qorxmuş, çünki onun həmin hədələri həyata keçirmək üçün real imkanı olmuşdur.

Bundan başqa, Vidadi Həsənov 03 yanvar 2009-cu il tarixdə saat 16 radələrində Rusiya Federasiyası Udmurtiya Respublikasının İjevsk şəhəri, Fruktoyaya küçəsi, 33 nömrəli evin yanında şəxsi münasibətlərin pozulması zəminində keçmiş arvadı Borisova Oksana Vladimirovnanı öldürməklə hədələmək məqsədilə qabaqcadan hazırlayıb əlində saxladığı içərisində tezalısan maye-benzin olan banka ilə Oksana Borisovaya yaxınlaşıb onu öldürməklə hədələmək niyyətini həyata keçirərək benzini sonuncunun üzərinə tökmüş, sonra yandırdığı alışqanı üstünə atmaqla onu real olaraq öldürməklə hədələmişdir.

Zərərçəkmiş Oksana Borisova evin qarşısında qeyd olunan şəraitdə Vidadi Həsənovun onu öldürməklə hədələrini real qəbul edərək öz həyatı və sağlamlığı üçün möhkəm qorxmuş, çünki onun həmin hədələri həyata keçirmək üçün real imkanı olmuşdur.

Hökmdən məhkumun özü və müdafiəçisi tərəfindən ayrı-ayrılıqda verilmiş apelyasiya şikayətlərinə əsasən işə baxan Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 16 may 2016-cı il tarixli apellyasiya şikayətlərinə ilkin baxış iclasının qərarı ilə apellyasiya şikayətlərinə məhkəmə baxışı məhkəmə istintaqı aparılmadan və əlavə sübutlar tələb edilmədən təyin edilmişdir.

Həmin qərardan məhkum kassasiya şikayəti verərək qərarın ləğv edilib, işə məhkəmə istintaqı aparılmaqla baxılması barədə qərar qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

V.C.Həsənov kassasiya şikayətini onunla əsaslandırmışdır ki, bütün məhkəmə iclaslarının audio-video çəkilişlə aparılması barədə vəsatət vermiş, lakin məhkəmə heç bir əsas göstərmədən həmin vəsatəti təmin etməmişdir.

Məhkum göstərmişdir ki, ibtidai istintaq zamanı ifadəsi alınarkən ona təzyiqləndirildiyindən, birinci instansiya məhkəməsinin məhkəmə iclasında verdiyi ifadələri təhrif olunduğundan, məhkəmədə son sözlə çıxış etmək imkanı yaradılmadığından, əleyhinə ifadə vermiş Rusiya Federasiyasının vətəndaşları məhkəmə iclaslarında dindirilmədiyindən, buna görə həmin şəxsləri dindirmək hüququndan məhrum olunduğundan törədilmiş cinayətin obyektiv araşdırılmasına nail olunmadığından, cinayətin predmenti olan bıçaq cinayət işinə əlavə edilmədiyindən, həmin bıçağın harada olması barədə müstəntiqin ona və şahidlərə sual vermədiyindən, bıçağın üzərindən əl-barmaq izləri müəyyən edilmədiyindən, o, ilkin baxış iclasında apellyasiya şikayətinə tam həcmdə məhkəmə istintaqı aparılmaqla baxılması barədə vəsatət versə də, həmin vəsatət təmin olunmamışdır. Kassator hesab etmişdir ki, belə olan halda apellyasiya şikayətinə ilkin baxış iclasının qərarı ləğv edilməklə hökmdən verilmiş şikayətlərə məhkəmə istintaqı aparılmaqla baxılması haqqında yeni qərar qəbul edilməli, məhkəmə iclasında isə audio-video çəkilişin aparılması təmin olunmalıdır.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət kollegiyası cinayət işinin materiallarını öyrənib, kassasiya şikayətinin dəlillərini müzakirə edib, kassasiya şikayətinin təmin edilməsi barədə məhkumun və müdafiəçisinin, həmin şikayətin təmin edilməməsi barədə isə dövlət ittihamçısının çıxışlarını dinləyib hesab etmişdir ki, kassasiya şikayəti təmin edilərək, Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının apellyasiya şikayətlərinə ilkin baxış iclasının 16 may 2016-cı il tarixli qərarı ləğv edilməli və cinayət işi yenidən ilkin baxış mərhələsində baxılması üçün həmin məhkəməyə qaytarılmalıdır.

Kassasiya şikayətindən göründüyü kimi, bu şikayətin dəlilləri məhkəmə iclaslarının audio-video çəkilişlə aparılması barədə vəsatətinin təmin edilməməsi və ibtidai istintaq müddətində təqsirləndirilən şəxsin əleyhinə ifadə vermiş şahidlərin birinci instansiya məhkəməsi iclasında təqsirləndirilən şəxs tərəfindən dindirilməsinin təmin edilmədiyini üçün apellyasiya şikayətlərinə məhkəmə istintaqı keçirilməklə baxılması, vəsatətlərin təmin edilməsi və təqsirləndirilən şəxsin əleyhinə ifadə vermiş şəxslərin apellyasiya instansiya məhkəməsi iclasında iştiraklarının təmin edilməsi barədədir.

Eyni dəlillər irəli sürülmüş apellyasiya şikayətlərinə baxan Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin cinayət kollegiyası tərəfindən iş üzrə tərtib edilmiş məhkəmə iclas protokoluna görə, məhkəmə kollegiyası təqsirləndirilən şəxsin qaldırdığı vəsatətlərinin məhkəmə iclasında elan edilib müzakirə edildiyini göstərsə də, apellyasiya şikayətlərinə ilkin baxış iclasının qərarında həmin vəsatətlərin təmin edilməməsinin səbəblərini əsaslandırmamışdır.

Halbuki, Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CPM-nin) CPM-nin 323.4-cü maddəsinin tələblərinə görə, cinayət prosesi tərəflərinin hər hansı birinin verdiyi vəsatəti məhkəmə əvvəlcədən digər tərəfin fikrini dinlədikdən sonra müzakirə etməlidir.

CPM-nin 323.5-ci maddəsinə əsasən, aşağıdakı hallarda məhkəmə bu Məcəllənin 323.1-ci maddəsində göstərilən vəsatətləri təmin etməlidir:

323.5.1. cinayət təqibi ilə bağlı olan bütün məsələlərin hərtərəfli, tam və obyektiv tədqiq edilməsi üçün əhəmiyyətli ola biləcək halların araşdırılması məqsədi ilə vəsatət qaldırıldıqda;

323.5.2. sübut əhəmiyyəti mübahisə doğuran məlumat və sənədlər bu Məcəllənin və Azərbaycan Respublikasının digər qanunlarının tələblərinin əhəmiyyətli dərəcədə pozulması ilə əldə edildikdə.

CPM-nin 323.6-cı maddəsində təsbit edilmişdir ki, vəsatətin rədd edilməsi haqqında məhkəmə əsaslandırılmış qərar çıxarır. Vəsatəti rədd edilmiş şəxs işin sonrakı baxışından asılı olaraq həmin vəsatəti təkrarən vermək hüququna malikdir.

Bu məsələ ilə bağlı kassasiya kollegiyası İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin presedentlərinə müraciət etməyi zəruri bilməmişdir.

Belə ki, “Taxqet Belçikaya qarşı iş” üzrə Avropa Məhkəməsinin 13 yanvar 2009-cu il tarixli qərarında göstərilir ki, “vacibdir ki, qəbul edilmiş qərarın mənası təqsirləndirilən şəxslərə və eləcə də adından qərar qəbul edilən “Xalqa” izah edilsin, təqsirləndirilən şəxsin təqsirli və ya təqsirsiz olmasına dair qəbul etdiyi dəlilləri, hər bir suala hansı əsasla təsdiqedicisi və ya inkar cavab verməsinin səbəblərini göstərsin”.

CPM-nin 19.4.5-ci maddəsinə əsasən cinayət prosesini həyata keçirən orqan şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin bu məcəllədə nəzərdə tutulmuş hallarda və qaydada onun əleyhinə ifadə vermiş şahidləri məhkəmə istintaqı zamanı dindirmək hüququnu təmin etməlidir.

Kassasiya şikayətinin dəlilləri ilə bağlı məhkəmə kollegiyası qeyd etmişdir ki, «İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqların Müdafiəsi haqqında» Avropa Konvensiyasının (bundan sonra Konvensiyanın) 6-cı maddəsinin 1-ci bəndinə və 3-cü bəndinin “d” altbəndinə əsasən bəndinə əsasən hər kəs, ona qarşı hər hansı cinayət ittihamı irəli sürülərkən, qanun əsasında yaradılmış müstəqil və qərəzsiz məhkəmə vasitəsilə, əgəlabatan müddətdə işinin ədalətli və açıq araşdırılması hüququna malikdir. Cinayət törətməkdə ittiham olunan hər kəs onun əleyhinə ifadə vermiş şahidləri dindirmək və ya bu şahidlərin dindirilməsinə nail olmaq və onun əleyhinə ifadə vermiş şahidlər üçün eyni olan şərtlərlə onun lehinə olan şahidlər çağırmaq və dindirməyə nail olmaq hüququna malikdir.

İş materialları ilə müəyyən edilir ki, birinci instansiya məhkəməsi Rusiya Federasiyasında yaşayan, həmin ölkənin vətəndaşları olan zərər çəkmiş şəxsin hüquqi varisinin, digər zərər çəkmiş şəxsin və şahidlərin məhkəmə iclasında iştiraklarının təmin edilməsi üçün bildirişləri həmin şəxslərin yaşayış ünvanlarına göndərmiş və onlardan Azərbaycan Respublikasına gəlmək, məhkəmə iclasında iştirak etmək imkanlarının olmaması, istintaqdakı ifadələrinin həqiqiliyini təsdiq etmələri barədə cavablar alıb cinayət işinin materiallarına əlavə etmiş, onların iştiraklarını təmin etmək üçün başqa tədbirlər görməmişdir.

Azərbaycan Respublikasının 1 mart 2003-cü il tarixli Qanunu ilə təsdiq edilmiş «Cinayət işləri üzrə qarşılıqlı hüquqi yardım haqqında» Avropa Konvensiyasının 3-cü maddəsinə əsasən: 1) sorğunu alan Tərəf onun qanunvericiliyi ilə müəyyən edilən qaydada cinayət işlərinə aid olan və şahid ifadələrinin alınması və ya maddi sübutların, materialların və ya sənədlərin ötürülməsi məqsədi ilə sorğu edən Tərəfin məhkəmə orqanları tərəfindən ona göndərilən istənilən məhkəmə tapşırıqlarını yerinə yetirir; 2) əgər sorğu edən Tərəf istəyirsə ki, şahidlər və ekspertlər ifadəni and içərək versinlər, onda o, bu barədə xüsusi olaraq xahiş edir, sorğunu alan Tərəf isə, əgər onun ölkəsinin qanunvericiliyi bunu qadağan etmirsə, bu xahişi yerinə yetirir.

Həmin Konvensiyanın 10-cu maddəsinin müddəalarından görünür ki: 1) əgər sorğu edən Tərəf şahidin və ya ekspertin şəxsən məhkəməyə gəlməsini xüsusilə vacib hesab edirsə, o, bunu çağırış vərəqəsinin verilməsi haqqında xahişində qeyd edir və sorğu edən Tərəf şahidə və ya ekspertə məhkəməyə gəlməyi təklif edir. Sorğunu alan Tərəf şahidin və ya ekspertin cavabı haqqında sorğu edən Tərəfi məlumatlandırır; 2) bu maddənin 1-ci bəndində nəzərdə tutulan hallarda, xahişdə və ya çağırış vərəqəsində ödənilməli müavinətlərin, habelə nəqliyyat xərclərinin və gündəlik xərclərin təqribi məbləği göstərilir; 4) əgər sorğu edən Tərəf xüsusi olaraq bu barədə xahiş edirsə, sorğunu alan Tərəf şahidə və ya ekspertə avans verə bilər. Avansın məbləği məhkəmə çağırışında göstərilir və sorğu edən Tərəf tərəfindən ödənilir.

“Şatşəvili Almaniyaya qarşı iş” üzrə Avropa Məhkəməsinin 15 dekabr 2015-ci il tarixli qərarında göstərilmişdir ki, 6-cı maddənin 3"d" bəndinin təsbit etdiyi bu prinsipə görə təqsirləndirilən şəxs məhkum edilməzdən əvvəl adətən ona qarşı bütün sübutlar onun iştirakı ilə keçirilən açıq dinləmədə ona təqdim edilməlidir ki, o, əks arqumentini irəli sürə bilsin. Məhkəmədə iştirak etməyən və məhkəmə araşdırmasında dindirilməyən şahidin ifadələrinin sübut qismində qəbul edildiyi məhkəmə prosesinin Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1 bəndinə və 3-cü bəndin "d" altbəndinə uyğunluğunu yoxlamaq üçün üç pillədən ibarət araşdırma aparmaq zəruridir.

Məhkəmə aşağıdakıları araşdırmalıdır: 1) şahidin məhkəmədə iştirak etməməsi üçün və müvafiq olaraq, məhkəmədə iştirak etməyən şahidin yoxlanıla bilməyən ifadələrini sübut kimi qəbul etmək üçün əsaslı səbəb var idimi; 2) məhkəmədə iştirak etməyən şahidin ifadəsi müttəhimin məhkum olunması üçün yeganə və ya həlledici əsas idimi; 3) yoxlanıla bilməyən ifadənin sübut kimi qəbul edilməsi nəticəsində müdafiə tərəfinin üzləşdiyi çətinlikləri kompensasiya etmək və bütövlükdə götürülmüş halda məhkəmə araşdırmasının ədalətliliyini təmin etmək üçün yetərincə balanslaşdırıcı amillər, o cümlədən ciddi prosesual təminatlar var idimi.

İttiham tərəfinin şahidin məhkəmədə iştirak etməməsi üçün əsaslı səbəbin olmaması bütövlükdə məhkəmə araşdırmasının ədalətliliyi qiymətləndirilərkən digər amillərlə balanslaşdırılmalı olan və balansı 6-cı maddənin 1-ci bəndinin və 3-cü bəndinin "d" altbəndinin pozuntusuna doğru dəyişə bilən mühüm amildir.

Daxili məhkəmələrin müvafiq şahidin yerini müəyyənləşdirə bilməməsi və ya şahidin məhkəmə prosesinin keçirildiyi ölkədə olmaması 6-cı maddənin 3-cü maddəsinin "d" altbəndinin tələblərinin təmin edilməsi üçün özlüyündə yetərli sayılmır, həmin bəndin tələbinə görə, iştirakçı dövlətlər təqsirləndirilən şəxsin onun əleyhinə ifadə vermiş şahidləri dindirməsi və ya bu şahidlərin dindirilməsinə nail olması üçün pozitiv tədbirlər görməlidirlər.

2002-ci il oktyabrın 7-də Kişinyov şəhərində Müstəqil Dövlətlər Birliyinin Dövlət Başçıları Şurasının iclasında Azərbaycan Respublikası tərəfindən xüsusi rəy ilə imzalanmış, 13 yanvar 2004-cü il tarixli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə təsdiq edilmiş «Mülki, ailə və cinayət işləri üzrə hüquqi yardım və hüquqi münasibətlər haqqında» Konvensiyanın 4-cü maddəsinin 3-cü bəndinə əsasən hüquqi yardım, sorğu edən Razılığa gələn Tərəfin ədliyyə müəssisəsinin sorğu alan Razılığa gələn Tərəfin ədliyyə müəssisəsinə göndərdiyi tapşırıqlar və bu Konvensiyada nəzərdə tutulan digər müraciətlər əsasında həyata keçirilir.

Konvensiyanın 105-ci maddəsinə əsasən razılığa gələn Tərəflərin səlahiyyətli ədliyyə müəssisələri hüquqi yardım göstərəkən, qarşılıqlı razılışma əsasında videorabitə

vasitələrindən istifadə etməsinə haqlıdılar. Videorabitə vasitələrinin istifadəsi Razılığa gələn Tərəflərin daxili qanunvericiliyinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

Yuxarıda istinad edilən hər iki Konvensiyanın müddəalarını və Avropa Məhkəməsinin öz qərarlarında müəyyən etdiyi mövqeyi nəzərə alaraq məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, hazırki cinayət işi üzrə Rusiya Federasiyasının ərazisində yaşayan, təqsirləndirilən şəxsin əleyhinə ifadə vermiş şəxslərin təqsirləndirilən şəxsin özü və müdafiəçisi tərəfindən dindirilməsinin, onların suallarına cavab vermələrinin təmin edilməsinin mümkün olan bütün imkanları məhkəmə iclasında müzakirə edilməklə qərar qəbul edilməlidir.

Kollegiya belə nəticəyə gəlmişdir ki, birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən həmin şəxslərin məhkəmə iclasında iştiraklarının təmin edilməsi barədə gördüyü tədbirlər şərh edilən Konvensiyaların tələblərinə uyğun hesab edilməməlidir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi isə öz növbəsində apellyasiya şikayətlərinə ilkin məhkəmə baxışı iclasında birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən yol verilmiş prosessual pozuntuların təqsirləndirilən şəxsin müdafiə hüququnun pozulmasına səbəb olub-olmamasını, yol verilmiş qanun pozuntularının aradan qaldırılmasının məhkəmə istintaqı aparmadan mümkünlüyünü müzakirə etməmiş, qərarında bunu əsaslandırmamışdır.

CPM-nin 392.3-cü maddəsinə əsasən birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən

məhkəmənin gəldiyi nəticələrin düzgünlüyü üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən bütün faktiki halların araşdırılmadığını güman etməyə əsaslar olduqda, apellyasiya instansiyası məhkəməsi məhkəmə istintaqının tam və ya qismən aparılmasını zəruri hesab edə bilər. Məhkəmə istintaqı tam və ya qismən aparıldıqda apellyasiya tələbinin əsaslandırıldığı bütün dəlillərin tədqiq edilməsi məcburidir.

Cinayət işinin materiallarından görüldüyü kimi, apellyasiya instansiyası məhkəməsi, CPM-nin göstərilən normasının tələbləri baxımından cinayət işinin materiallarını hərtərəfli yoxlamamış və müdafiə tərəfinin apellyasiya şikayətlərinə məhkəmə istintaqı aparılmaqla baxılmasına dair vəsatətinin rədd edilməsini hər hansı şəkildə əsaslandırmamışdır.

CPM-nin 416.0.20-ci maddəsinə əsasən məhkəmə bu Məcəllənin 391.3.2-391.3.5, 391.3.7-391.3.9 və 391.6-cı maddələrində nəzərdə tutulmuş qərarları əsassız çıxardıqda kassasiya instansiyası məhkəməsi apellyasiya instansiyası məhkəməsinin hökm və ya qərarını kassasiya qaydasında ləğv etmək və ya dəyişdirmək hüququna malikdir.

Buna görə də məhkəmə kollegiyası qanunun bu tələbinə əsaslanaraq iş üzrə qəbul etdiyi qərarla kassasiya şikayətini təmin etməklə V.C.Həsənovun barəsindəki Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının apellyasiya şikayətlərinə ilkin baxış iclasının 16 may 2016-cı il tarixli ləğv etmiş və işi yeni apellyasiya baxışına təyin etmişdir.

Milli və beynəlxalq qanunvericiliyinin tələbləri, İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin presedent hüququ hökmdən verilmiş apellyasiya şikayətinə məhkəmə istintaqı aparılmaqla baxılmasını zəruri etmişdir.

Bakı şəhəri Nəsimi Rayon Məhkəməsinin 04 aprel 2016-cı il tarixli hökmü ilə Baxşəliyeva Kəmalə Musa qızı Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CM-nin) 128-ci maddəsi ilə təqsirli bilinmiş, lakin cinayət məsuliyyətinə cəlb etmə müddəti keçdiyindən ona cəza təyin olunmamışdır.

Hökmə əsasən, Baxşəliyeva Kəmalə Musa qızı 2013-cü ilin fevral ayında Bakı şəhəri Nəsimi rayonu, Ə.İsgəndərov küçəsi, ev 9,

mənzil 14-də nadinclik etdiyi üçün cəzalandırmaq məqsədi ilə qaşığı qaz sobasında qızdırıb 03 iyul 2007-ci il təvəllüdlü azyaşlı oğlu Baxşəliyev Xəlil Vasif oğlunun bədəninin sağ sağrı nahiyəsinə batırmaqla yanıq yarası kimi sağlamlığın qısa müddətə pozulmasına səbəb olan, sonuncunun sağlamlığına qəsdən yüngül zərər vurmuşdur.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının apellyasiya şikayətinə ilkin baxış

iclasının 13 iyun 2016-cı il tarixli qərarı ilə K.M.Baxşəliyeva tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətinə məhkəmə baxışı məhkəmə istintaqı aparılmadan, əlavə sübutlar tələb edilmədən 20 iyun 2016-cı il tarixə, saat 10:00-a təyin edilmişdir.

Bu qərardan barəsində cəza təyin edilmədən ittiham hökmü çıxarılmış K.M.Baxşəliyevanın müdafiəçisi vəkil Namazlı Fariz Mübariz oğlu kassasiya şikayəti vermişdir.

Müdafiəçi kassasiya şikayətini onunla əsaslandırılmışdır ki, Kəmalə Baxşəliyevanın apellyasiya şikayəti üzrə məhkəmə baxışının məhkəmə istintaqı aparılmaqla, əlavə sübutlar tələb olunmaqla keçirilməsinə zərurətin olmasına baxmayaraq, apellyasiya instansiyası məhkəməsi bu barədə müdafiə tərəfinin verdiyi vəsatəti əsassız olaraq rədd etmiş, ilkin baxış iclasının qərarında məhkəmə baxışının məhkəmə istintaqı aparılmaqla, əlavə sübutlar tələb edilməklə keçirilməsini nəzərdə tutmamışdır.

Məhkəmə istintaqının keçirilməsinə zərurətin olması barədə fikrini isə müdafiəçi onunla izah etmişdir ki, cinayət törətmədiyi halda Kəmalə Baxşəliyevanın barəsində ittiham hökmü çıxarılmışdır. Bunadan başqa, Kəmalə Baxşəliyevanın zərərçəkmiş şəxs qismində tanınmış azyaşlı oğlu Xəlil Baxşəliyevin və qızı Səbinə Baxşəliyevanın ifadələrinin həqiqətə uyğun olub-olmamasını müəyyən etmək, ittihamın obyektiv olmasını yoxlamaq üçün onlar, eləcə də rəy vermiş məhkəmə-tibbi ekspert və barəsində ittiham hökmü çıxarılmış şəxsin valideynləri məhkəmə iclasında dindirilməlidirlər.

Müdafiəçi kassasiya şikayətində göstərilənlərə əsasən apellyasiya şikayətinə ilkin baxış iclasının qərarının ləğv edilməsini, işin yenidən ilkin baxılmağa təyin edilməsini xahiş etmişdir.

Kassasiya şikayətinin dəlilləri ilə bağlı məhkəmə kollegiyası ilk növbədə onu qeyd etmişdir ki, Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəllənin (bundan sonra mətnə CPM-nin) 392.3-cü maddəsinə görə, apellyasiya müraciətləri üzrə məhkəmə istintaqının tam və ya qismən aparılması “birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən məhkəmənin gəldiyi nəticələrin düzgünlüyü üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən bütün faktiki halların

araşdırılmadığını güman etməyə əsaslar olduqda” zəruri hesab edilə bilər.

Apellyasiya baxışında yeni sübutların tədqiq edilməsini isə CPM-nin 397.3-cü maddəsi aşağıdakı əsaslarla şərtləndirmişdir:

- cinayət prosesinin iştirakçıları yeni sübutların birinci instansiya məhkəməsinə təqdim edilməməsini onlardan asılı olmayan səbəblərlə əsaslandırdıqda;

- birinci instansiya məhkəməsi bu sübutların tədqiqini obyektiv səbəb olmadan rədd etdikdə;

Müdafiəçi kassasiya şikayətində ibtidai istintaq zamanı məhkəmə-tibbi ekspertizasını keçirmiş, zərərçəkmiş şəxsə xəsarətin müəyyən edilməsi, onun xarakteri, yaranma vaxtı, ağırlıq dərəcəsi barədə rəy vermiş, nəticələri ittiham hökmünün əsasına qoyulmuş ekspertin birinci instansiya məhkəməsinin iclasına çağırılmamasını və məhkəmə istintaqında dindirilməməsini, yəni həmin şəxsin ifadəsinin müdafiə tərəfindən asılı olmayan səbəbdən tədqiq edilməməsini apellyasiya baxışında ekspertin dindirilməsini və bu məqsədlə məhkəmə istintaqının keçirilməsini tələb edən əsaslardan biri kimi göstərmişdir.

Müdafiə tərəfinin bu dəlili ilə əlaqədar məhkəmə kollegiyası aşağıdakıları qeyd etmişdir.

Hüquqi yardım almaq və müdafiə hüququnun təmin edilməsi prinsipini təsbit edən CPM-nin 19-cu maddəsi məhkəmənin üzərinə təqsirləndirilən şəxsin onun əleyhinə ifadə vermiş şahidləri məhkəmə istintaqı zamanı dindirmək hüququnu təmin etmək vəzifəsini qoymuşdur (CPM-nin 19.4.5-ci maddəsi).

Cinayət mühakimə icraatının obyektivliyi, qərəzsizliyi və ədalətliliyi prinsipinin müddəalarına görə, bu icraatı həyata keçirən məhkəmələr aşağıdakı vəzifələri yerinə yetirməlidirlər:

- cinayət prosesində tərəflərə cinayət təqibi ilə əlaqədar bütün halların hərtərəfli, tam və obyektiv tədqiq edilməsi üçün zəruri şəraiti təmin etmək (CPM-nin 28.4.1-ci maddəsi);

- şübhəli və təqsirləndirilən şəxsin təqsirsizliyi, yaxud az təqsirliliyi barədə, habelə ona bəraət verən və ya məsuliyyətini yüngülləşdirən hallar üzrə sübutların olması barədə özü, yaxud müdafiəçisi tərəfindən irəli

sürülən ərizə və vəsatətlərə baxmaq (CPM-nin 28.4.3-cü maddəsi).

Cinayət prosesində tərəflərin çəkişməsi prinsipini təsbit edən CPM-nin 32-ci maddəsinə əsasən Azərbaycan Respublikasında cinayət mühakimə icraatı ittiham və müdafiə tərəfinin çəkişməsi əsasında həyata keçirilir. Qanunda nəzərdə tutulmuş qaydada cinayət prosesində tərəflərin çəkişməsini təmin etmək məqsədi ilə:

- hər bir tərəf məhkəmədə öz mövqeyini müdafiə etmək üçün bərabər hüquqlara və imkanlara malikdir (CPM-nin 32.2.2-ci maddəsi);

- məhkəmə tərəfindən hökm yalnız cinayət prosesi tərəflərinin iştirakı bərabər əsaslarla təmin edilməklə tədqiq olunmuş sübutlarla əsaslandırılır (CPM-nin 32.2.7-ci maddəsi).

CPM-nin 33-cü maddəsində təsbit olunmuş cinayət mühakimə icraatında sübutların qiymətləndirilməsi prinsipinin müddəalarına görə, hakimlərin mövcud hüquqi prosedura daxilində tədqiq edləndək sübut və materiallardan birinə digərinə nisbətdə çox və ya az əhəmiyyət verilməsi yolverilməzdir (CPM-nin 33.4-cü maddəsi).

CPM-nin 338-ci maddəsinə əsasən məhkəmə baxışına təqdim olunmuş bütün sübutlar məhkəmə iclasında tədqiq edildikdən sonra məhkəmə istintaqının qurtarması məsələsi həll olunur.

CPM-nin 349.3-cü maddəsi məhkəmənin hökmünün qanuni və əsaslı olmasını tələb edir.

CPM-in 349.5-ci maddəsinin tələblərinə görə, məhkəmənin hökmü, məhkəmənin gəldiyi nəticələr yalnız məhkəmə istintaqında tədqiq edilmiş sübutlara əsaslandıqda, eləcə də CPM-nin 349.5.2 və 349.5.3-cü maddələrinin tələblərinə cavab verdikdə əsaslı hesab edilə bilər.

CPM-nin 351.3-cü maddəsinə əsasən təqsirləndirilən şəxsin cinayətin törədilməsində təqsiri həmin Məcəllənin 351.3.1, 351.3.2, 351.3.4-cü maddələrində göstərilənlər nəzərə alınmaqla yanaşı, məhkəmə istintaqında tədqiq edilmiş mötəbər və mümkün sübutlara əsaslandıqda sübuta yetirilmiş hesab edilə bilər.

Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələr, o cümlədən “İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqların Müdafiəsi Haqqında” Avropa Konvensiyası

(bundan sonra mətnə Konvensiya), şərh edilən məsələ üzrə zəngin presedent təcrübəsi olan Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin qərarları milli hüququn mənbələri rolunu oynadıqlarından, baxılan məsələnin həlli zamanı sözügedən mənbələrin, o cümlədən Avropa Məhkəməsinin hüquqi mövqeyinin də nəzərə alınması vacibdir.

Konvensiyanın 6-cı maddəsinin müvafiq hissələrində deyilir:

“1. Hər kəs ona qarşı hər hansı cinayət ittihamı irəli sürülərkən... işin ədalətli... araşdırılması hüququna malikdir.

3. Cinayət törətməkdə ittiham olunan hər kəs, ən azı aşağıdakı hüquqlara malikdir:

...

(d) onun əleyhinə ifadə vermiş şahidləri dindirmək və ya bu şahidlərin dindirilməsinə nail olmaq”.

Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi “Əfəndiyev Azərbaycana qarşı iş” üzrə 18 dekabr 2014-cü il tarixli qərarının 41-ci bəndində bundan əvvəl baxdığı işlərdə formalaşdırdığı hüquqi mövqeyinə istinad edərək aşağıdakıları qeyd etmişdir:

“...41. Avropa Konvensiyasının 6-cı maddəsinin 3-cü bəndinin (d) yarımbəndi təqsirləndirilən şəxs mühakimə olunmazdan əvvəl əleyhinə olan bütün sübutların çəkişmə prinsipinin təmin olunması məqsədilə onun iştirakı ilə açıq məhkəmə iclasında təqdim olunması prinsipini müəyyən edir. Bu prinsipə münasibətdə istisnalar mümkün ola bilər, lakin onlar müdafiə hüququnu pozmamalıdırlar. Bu hüquq, bir qayda olaraq, ya şahid ifadə verərkən, ya da icraatın daha sonrakı mərhələlərindən birində təqsirləndirilən şəxsə, ona qarşı ifadə verən şahidin dindirilməsi və ifadəsinin mübahisələndirilməsi imkanının verilməsini tələb edir. Xüsusi olaraq, mühakimə yalnız və ya həlledici şəkildə təqsirləndirilən şəxsin istintaq və ya məhkəmə zamanı mübahisələndirmək imkanı olmadığı şahidin ifadələrinə əsaslandığı halda, müdafiə hüququ 6-cı maddənin tələblərinə zidd hədlərdə məhdudlaşdırılmış olur. Buna baxmayaraq, sübutun yeganə və ya həlledici olub-olmaması müəyyən olunmamışdan əvvəl, prosesdə iştirak etməyən şahidin ifadəsinin qəbul olunması üçün üzrlü səbəbin olması tələbi təhlil olunmalı ilkin məsələdir. Prosesdə iştirak etməyən şahidin

ifadəsi yeganə və ya həlledici olmadıqda belə, Məhkəmə, şahidin dindirilməsinə müvəffəq olmamağa üzrlü səbəb göstərilmədiyi hallarda 6-cı maddənin 1-ci bəndinin və 3-cü bəndinin (d) yarım bəndinin pozuntusunu müəyyən edir”.

“Matisina Rusiyaya qarşı iş” üzrə 27 mart 2014-cü il tarixli qərarında isə Avropa Məhkəməsi ekspertin məhkəmədə dindirilməməsini təqsirləndirilən şəxsin onun əleyhinə ifadə vermiş şahidi dindirmək hüququ nöqtəyi-nəzərindən təhlil etmişdir.

Bu işdə Matisinanın qanunsuz olaraq tibbi fəaliyyətlə məşğul olmaqda (Rusiya Federasiyası CM-nin 235-ci maddəsinin 1-ci hissəsi ilə) təqsirli bilinməsi barədə ittiham hökmünün əsaslandırılmasında ekspert İq.-nin ibtidai istintaqda verdiyi zərərçəkmiş şəxsin psixi xəstəliyi və bu xəstəliyin Matisinanın qeyri-qanuni tibbi fəaliyyəti ilə səbəbli əlaqədə olması barədə rəydən həlledici şəkildə istifadə olunmuşdur.

Cinayət işi fakta görə başlanıldığından, həmin ekspertiza keçirilərkən və rəy alınarkən Matisina hələ təqsirləndirilən şəxs qismində tanınmamış, beləliklə də ekspertizanın təyin edilməsi barədə müstəntiqin qərarı ilə tanış olmaq, ekspertlər barədə təkliflər irəli sürmək, ekspertə etiraz etmək, ona suallar vermək imkanına malik olmamışdı.

Bu faktlar əsasında təhlil aparan Avropa Məhkəməsi qərarın müvafiq hissələrində aşağıdakıları qeyd etmişdir.

“...168. Məhkəmə xatırladır ki, şahidlər və ekspertlər araşdırmada müxtəlif rol oynayırlar və müxtəlif statuslarda çıxış edirlər. Sonuncuları şahidlərlə tamamilə eyniləşdirmək, hər halda bütün məqsədlər üçün eyniləşdirmək olmaz. ... Ekspertin məhkəmədə iştirak etməsinə zərurətin olub-olmamasını araşdırarkən Məhkəmə ilk növbədə Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndində təsbit edilmiş “ədalətli məhkəmə araşdırması” anlayışının ehtiva etdiyi prinsipləri, o cümlədən “çəkişməli proses”in və “tərəflərin bərabərliyi”nin ehtiva etdikləri təminatları rəhbər tutacaqdır. Bunu nəzərə alıqda şübhəsiz ki, Məhkəmənin Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 3-cü bəndinin “d” yarım bəndinə əsaslanan - şahidlərin təqsirləndirilən şəxs tərəfindən bilavasitə dindirilməli olmalarına dair yanaşması ekspertlərin rəylərinin tədqiq edilməsi

aspektində də yerinə düşür və onların statusları və rolları arasında olan fərq nəzərə alınmaqla *mutatismutandis* tətbiq olunmalıdır”.

Avropa Məhkəməsi onu qeyd etmişdir ki, özü-özlüyündə Matisinanın işində olduğu kimi, ibtidai istintaqda müdafiə tərəfinin iştirakı olmadan ekspert rəylərinin əldə edilməsi Konvensiyanın pozuntusunu yaratmır, bir şərtlə ki, məhkəmə baxışında müdafiə tərəfi həmin sübutları tədqiq etmək və onları məhkəmə qarşısında səmərəli şəkildə mübahisələndirmək üçün kifayət qədər prosesual vasitələrə malik olmalıdır (qərarın 175-ci bəndi).

Avropa Məhkəməsinin prosesual vasitələr dedikdə, ilk növbədə ekspertin təqsirləndirilən şəxs və onun müdafiəçisi tərəfindən məhkəmədə dindirilməsinə nəzərdə tutduğunu isə qərarın 177-ci bəndində gətirilən müddəadan görmək olur.

Həmin müddəanın məzmunu aşağıdakı kimidir:

“177. Məhkəmə onu qəbul edir ki, müdafiə tərəfi ekspertin rəyi ilə kifayət qədər tanış olmuşdu və müvafiq olaraq ekspertin nəticələrini məhkəmədə mübahisələndirə bilərdi. Lakin, müdafiə tərəfinin hüquqları bununla məhdudlaşmır. Məhkəmənin artıq formallaşmış presedent təcrübəsi onu göstərir ki, müdafiə tərəfi yalnız özü-özlüyündə ekspert rəyini deyil, həm də bilavasitə dindirmə vasitəsi ilə ekspertin özünün səriştəsini araşdırmaq və mübahisələndirmək hüququna malikdir”.

Nəticədə, Avropa Məhkəməsi ekspert İq. məhkəmədə dindirilmədiyinə və belə vəziyyətdə məhkəmə hökmü onun ibtidai istintaqda verdiyi rəyi və ifadəsi ilə əsaslandırıldığına görə, ekspertin məhkəmə baxışında iştirak etməməsini müdafiə tərəfi üçün ciddi əngəl kimi qiymətləndirib, sözügedən halla bağlı Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndinin və 3-cü bəndinin “d” yarım bəndinin pozuntusunu müəyyən etmişdir.

Baxılan işin müvafiq hallarını Avropa Məhkəməsinin hüquqi mövqeyi ilə müqayisə etdikdə aşağıdakılar müəyyən olunur.

Cinayət işi üzrə məhməyədək icraatda Nəsimi Rayon Polis İdarəsinin müstəntiqi tərəfindən 25 iyun 2014-cü il tarixli qərarla Kəmalə Baxşəliyevinin azyaşlı oğlu Xəlil Baxşəliyev (zərərçəkmiş şəxs) barəsində məhkəmə-tibbi ekspertizası təyin edilərkən,

eləcə də 03 noyabr 2014-cü il qərarla təkrar məhkəmə-tibbi ekspertizasının təyin edilməsi zamanı Kəmalə Baxşəliyeva nə şübhəli, nə də ki, təqsirləndirilən şəxs statusunda deyildi. O, həmin dövrdə şahid qismində dindirilirdi. Bu səbəbdən ona çıxarıldıqları vaxt məhkəmə-tibbi ekspertizanın və təkrar məhkəmə-tibbi ekspertizanın təyin edilməsi barədə qərarlarla tanış olmaq, ekspertlər barədə təkliflər vermək, ekspertlər qarşısında suallar qoymaq, ekspertlərə etiraz etmək imkanı yaradılmamışdır. Kəmalə Baxşəliyeva yalnız 22 dekabr 2014-cü ildə, yəni artıq iş üzrə təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb edildikdən, məhkəmə-tibbi ekspertizasının 30 iyun 2014-cü il tarixli rəyi və təkarar məhkəmə-tibbi ekspertizasının 28 noyabr 2014-cü il tarixli rəyi alındıqdan sonra ibtidai istintaqın başa çatmasının ona elan edildiyi gün müstəntiq tərəfindən həm ilk və təkrar məhkəmə-tibbi ekspertizalarının təyin edilməsi barədə qərarlarla, həm də ekspert rəyləri ilə tanış edilmişdir.

Qeyd olunan məhkəmə-tibbi ekspertizaların rəylərindən Kəmalə Baxşəliyevanın azyaşlı övladı Xəlil Baxşəliyevə sağlamlığa yüngül zərər vuran yanıq xəsarətinin yetirilməsində - CM-nin 128-ci maddəsi ilə təqsirli bilinməsinə dair ittiham hökmünün əsaslandırılmasında həlledici şəkildə istifadə olunmuşdur.

Təsvir edilənlər onu deməyə əsas verir ki, məhkəmə-tibbi ekspertizaların rəylərini vermiş, birinci instansiya məhkəməsində dindirilməmiş ekspertlərin (müdafiə tərəfinin tələb etdiyi ekspertin) apellyasiya məhkəməsində də dinlənilməməsi, o cümlədən müdafiə tərəfinə ekspertə suallar vermək imkanının yaradılmaması və müvafiq olaraq apellyasiya baxışının məhkəmə istintaqı aparılmadan keçirilməsi Avropa Məhkəməsinin “Əfəndiyev Azərbaycan qarşı iş”, “Matisina Rusiyaya qarşı iş” üzrə qərarlarında ifadə etdiyi hüquqi mövqeyi ilə uzlaşmayan vəziyyətin yaranmasına, K. Baxşəliyevanın Konvensiyasının 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi və 3-cü bəndinin (d) yarım bəndi ilə təminat verilən hüququnun pozulmasına səbəb ola bilər.

Bundan başqa, birinci instansiya məhkəməsinin iclas protokolundan və işin digər materiallarından görünür ki, zərərçəkmiş şəxs

azyaşlı Xəlil Baxşəliyevi birinci instansiya məhkəməsinin iclasında səmərəli dindirmək mümkün olmamışdır. Xəlil Baxşəliyev, eləcə də Kəmalə Baxşəliyevanın digər azyaşlı övladı Səbinə Baxşəliyeva onların valideynləri - Kəmalə Baxşəliyeva və Vasif Baxşəliyev arasında nikah münasibətləri pozulduqdan sonra əvvəlcə ana ilə birlikdə yaşasalar da, sonradan atası tərəfindən mübahisəli vəziyyətdə öz yanına aparılmışlar və bir ildən artıq olan müddətdə, o cümlədən birinci instansiya məhkəməsində cinayət işinə baxılarkən (onlar ifadə verdikləri dövrdə) atasının yanında qalmışlar. Nikah pozulduqdan sonra Kəmalə Baxşəliyeva və Vasif Baxşəliyev uşaqların valideynlərdən hansı birinin yanında qalması məsələsində mübahisə vəziyyətindədirlər.

Qeyd olunan xüsusiyyətlər Xəlil Baxşəliyevin və Səbinə Baxşəliyevanın verdikləri məlumatların etibarlılığının, bu məlumatlara birinci instansiya məhkəməsinin verdiyi qiymətin düzgünlüyünün dərinədən yoxlanılmasını tələb edir ki, bunun üçün də ən səmərəli vasitə yoxlamayı həyata keçirənlərin, yəni işə baxan apellyasiya məhkəməsinin hakimlərinin həmin şəxsləri bilavasitə müşahidə etməklə dindirmələridir (nəzərdən qaçırılmamalıdır ki, Kəmalə Baxşəliyeva azyaşlı uşaqlarının cinayət prosesində atasının təsiri altında olduqları üçün onun əleyhinə ifadə verdiklərini, Xəlil Baxşəliyeva xəsarət yetirmədiyini, təqsirsiz olduğunu iddia etməklə apellyasiya məhkəməsi qarşısında ona bəraət verilməsi məsələsini qoymuşdur).

Kollegiyanın fikrincə, qeyd olunan hallar da apellyasiya baxışının məhkəmə istintaqı aparılmaqla keçirilməsini tələb edir.

Təsvir olunanlar onu göstərir ki, apellyasiya baxışında məhkəmə istintaqının aparılmasını və əlavə sübutların tədqiq edilməsini nəzərdə tutmayan CPM-nin 391.3.4-cü maddəsinin təsbit etdiyi 13 iyun 2016-cı il tarixli qərar həmin hissədə əsassız olaraq çıxarılmış, yəni apellyasiya məhkəməsi tərəfindən CPM-nin 416.0.20-ci maddəsində göstərilən məhkəmə qərarının kassasiya qaydasında ləğv edilməsini şərtləndirən pozuntuya yol verilmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin apellyasiya şikayətinə ilkin baxış iclasının qərarının ləğv edilməsini tələb edən hal kimi

məhkəmə kollegiyası həmçinin onu nəzərə alır ki, apellyasiya məhkəməsi əlavə sübutları tədqiq etmək (məhkəmə-tibbi eksperti, Kəmalə Baxşəliyevanın valideynlərini dindirmək), azyaşlı şahid Səbinə Baxşəliyevanı, azyaşlı zərərçəkmiş Xəlil Baxşəliyevi təkrar dinləmək zərurəti ilə əlaqədar olaraq apellyasiya baxışının məhkəmə istintaqı aparılmaqla, əlavə sübutlar tələb edilməklə keçirilməsi barədə müdafiəçinin ayrıca yazılı vəsatətdə irəli sürdüyü tələbləri cavablandırılmamış, yəni faktiki olaraq apellyasiya şikayəti üzrə məhkəmə baxışının təyin edilməsi barədə qərarını məhkəmə istintaqının təyin edilməməsi və əlavə sübutların tələb edilməməsi hissəsində əsaslandırılmamışdır.

Belə ki, məhkəmə müdafiəçinin kifayət qədər ətraflı və konkret dəlillərin gətirildiyi vəsatətinə qərarın təsviri-əsaslandırıcı hissəsində öz münasibətini vəsatətin dəlillərinə hər hansı cavabı, məhkəmə qənaətinin motivlərini əks etdirməyən aşağıdakı bir cümlə ilə bildirmişdir :

“Məhkəmə kollegiyası qeyd olunan vəsatətlə bağlı proses iştirakçılarının fikirlərini dinləyərək hesab edir ki, həmin vəsatət təmin olunmamalı, apellyasiya şikayəti üzrə məhkəmə baxışı əlavə sübutlar tələb edilmədən açıq məhkəmə iclasında məhkəmə istintaqı aparılmadan məhkəmə baxışına təyin olunmalıdır”.

Halbuki, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 129-cu maddəsinin III hissəsi məhkəmə qərarlarının qanuni və əsaslı olmasını tələb edir.

CPM-nin 121.2-ci maddəsinə görə “vəsatətə və ya xahişə əsasən qəbul edilmiş qərar əsaslandırılmalı və həmin qərarla ərizəçinin dəlillərinə verilmiş qiymət öz əksini tapmalıdır”.

Konvensiyanın 6-cı maddəsi də (İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin hüquqi mövqələrinə görə) məhkəmə qərarlarının əsaslandırılmasını məhkəmə müdafiəsi, xüsusilə də, şəxslərin öz mövqeyini məhkəməyə çatdırmaq, məhkəmə tərəfindən dinlənilmək hüququnun mühüm aspekti kimi nəzərdə tutur və məqsədi şəxsləri özbaşnalıqdan müdafiə etmək olan hüquqi vasitə kimi xarakterizə edir.

Belə ki, İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi məhkəmə qərarının əsaslandırılması problemi üzrə mövqeyini “Kuznetsov və

digərləri Rusiya Federasiyasına qarşı iş” üzrə 11 yanvar 2007-ci il tarixli qərarının 83-cü bəndində belə şərh etmişdir:

“...artıq formalaşmış ədalət mühakiməsinin lazımınca həyata keçirilməsi prinsipini əks etdirən presedent hüququna uyğun olaraq məhkəmələrin və ədalət mühakiməsinə həyata keçirən başqa orqanların qərarlarında onların qəbul edilməsi əsasları yetərinə əks etdirilməlidir. 6-cı maddənin 1-ci bəndi məhkəmə instansiyalarından tələb edir ki, onlar çıxarıqları qərarların əsaslarını göstərsinlər, lakin həmin bəndə hər bir dəlilin ətraflı cavablandırılmasını tələb edən qayda kimi baxmaq olmaz. Qərarın əsaslandırılması barədə vəzifə hansı həcmdə yerinə yetilməlidir – bu qəbul edilən qərarın xarakterindən asılıdır (Ruis Torixa İspaniyaya qarşı iş üzrə 9 dekabr 1994-cü il tarixli qərarın 29-cu bəndi). Baxmayaraq ki, məhkəmələr konkret iş üzrə dəlillərin müəyyən edilməsi məsələsi haqqında qərarın verilməsində və tərəflərin mövqələrinin əsaslandırılması üçün sübutların gətirilməsində məhdud səlahiyyətlərdən istifadə edirlər, bu orqanlar qəbul etdikləri qərarların motivlərini təsvir etməklə öz hərəkətlərinin əsaslarını göstərməyə borcludurlar (Suominen Finlyandiyaya qarşı iş üzrə 1 iyul 2003-cü il tarixli qərarın 36-cı bəndi). Əsaslandırılmış qərarın daha bir rolu ondan ibarətdir ki, bu halda tərəflərə aydın olur ki, onların mövqələri dinlənilib. Bundan başqa qərarın əsaslandırılması tərəflərə onu mübahisələndirməyə, apellyasiya məhkəməsinə isə həmin qərara yenidən baxmağa imkan yaradır. Qərarla əsasların təsvir edilməsi ictimaiyyət tərəfindən ədalət mühakiməsi üzərində nəzarətin həyata keçirilməsi üçün başlıca vasitədir. (Xirvisaari Finlyandiyaya qarşı iş üzrə 27 sentyabr 2001-ci il tarixli qərarın 30-cu bəndi)”.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 129-cu maddəsinin III hissəsinin, Konvensiyanın 6-cı maddəsinin, apellyasiya müraciətlərinə ilkin baxılması məsələlərinə aid CPM-nin 392.1.1 və 392.1.2-ci maddələrinin, İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin presedent təcrübəsinin, cinayət-prosessual qanunun ümumi hissəsinin müddələrinin işığında təfsiri onu deməyə əsas verir ki, apellyasiya baxışında məhkəmə

istintaqının aparılmasına, yeni sübutların tədqiq edilməsinə zərurətin olub-olmaması apellyasiya şikayəti və ya apellyasiya protesti üzrə məhkəmə baxışının təyin edilməsinə dair ilkin baxış qərarının tədqiq etmə predmetini təşkil etdiyindən, bu qərarın xarakteri tələb edir ki, (xüsusilə də cinayət prosesi iştirakçıları tərəfindən apellyasiya məhkəməsi qarşısında həmin məsələlərə dair dəlillər irəli sürüldükdə) məhkəmə apellyasiya müraciətləri üzrə məhkəmə baxışının təyin edilməsinə dair ilkin baxış iclasının qərarının təsviri-əsaslandırıcı hissəsində gəldiyi nəticələrin motivlərini, nəticəvi hissəsində isə qəbul etdiyi qərarı göstərməklə məhkəmə istintaqının təyin edilməsi və əlavə sübutların tələb edilməsi məsələlərinə münasibətini bildirsin, o cümlədən cinayət prosesi tərəfinin sözügedən məsələlər üzrə dəlillərini lazımınca (əsaslandırılmış şəkildə) cavablandırınsın.

Göründüyü kimi, məhkəmə qərarının əsaslandırılması aspektindən yanaşdıqda da,

mübahisələndirilən ilkin baxış qərarı həm milli və beynəlxalq qanunvericilik normaları, həm də İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin hüquqi mövqeyi ilə uyğunsuzluq təşkil edir.

Qeyd olunan səbəblərə görə məhkəmə kollegiyası müdafiəçinin kassasiya şikayətini əsaslı hesab etmişdir.

Beləliklə, məhkəmə kollegiyası kassasiya şikayətinin təmin edilməsinə dair barəsində cəza təyin edilmədən ittiham hökmü çıxarılmış şəxs və onun müdafiəçisi F.Namazlının, kassasiya şikayətinin təmin edilməməsinə dair dövlət ittihamçısının çıxışlarını dinləyib, şərh edilən əsaslara görə belə nəticəyə gəlmişdir ki, kassasiya şikayəti təmin edilməli, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının Baxşəliyeva Kəmalə Musa qızının barəsində olan 13 iyun 2016-cı il tarixli qərarı ləğv edilməli və iş apellyasiya məhkəməsində yenidən ilkin məhkəmə baxışına təyin edilməlidir.

Müzəffər Ağazadə,
Azərbaycan Respublikasının
Əməkdar Hüquqşünası

Hansı məhkəmə aktları dövlət adından çıxarılmalıdır?

Əvvəlki yazılarımızın birində qeyd etmişdik ki, Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual, İnzibati Prosesual, Cinayət Prosesual Məcəllələrinin, habelə İnzibati Xətalər Məcəlləsinin tələblərinə görə (axırını Məcəllə inzibati xətalərlə bağlı həm maddi, həm də prosesual normaları özündə birləşdirir) hazırda məhkəmələr tərəfindən baxılan işlər və materiallar üzrə 6 adda məhkəmə aktları qəbul edilir: qətnamə, qərar, hökm, qərardad, məhkəmə əmri və sərəncam. Aparılan məhkəmə icraatının növündən, aktın hansı instansiya məhkəməsi tərəfindən çıxarılmasından asılı olmayaraq bütövlükdə bu aktlar **məhkəmə qərarları** kimi səsləndirilir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 129-cu maddəsində göstərilir ki, **məhkəmənin qəbul etdiyi qərarlar dövlətin adından çıxarılır**. Təxmini hesablamalar zamanı müəyyən edilmişdir ki, müxtəlif instansiya məhkəmələri tərəfindən ayrı-ayrı icraatlar (mülki, inzibati-iqtisadi, cinayət) üzrə müvafiq prosesual qanunlara uyğun olaraq məhkəmə icraatı başlanandan qurtarana qədər ayrıca sənəd formasında 400 növdən artıq məhkəmə qərarları qəbul olunur. Məhkəmə baxışının gedişində ayrıca sənəd formasında deyil, iclas protokolunda əks etdirilən, məhkəmə qərarlarının icrası prosesində qəbul edilən, nəhayət inzibati xətalərlə bağlı qərarlar da nəzərə alınsa, ümumilikdə məhkəmələrin (hakimlərin) qəbul etdikləri qərar növlərinin ümumilikdə sayı 500-ü adlanmış olacaq.

Bəs məzmun etibarilə müxtəlif olan bu qədər növdə məhkəmə qərarlarının hamısını dövlətin adından çıxarılmalıdır? Fərqli münasibət olacağı təqdirdə məhz hansı qərarlar dövlət adından çıxarılmalıdır?

Bu məsələdə məhkəmə hakimlərinin arasında yekdil fikir yoxdur. Hakimlərin bir qismi bütün növ məhkəmə qərarlarının, digər qismi isə yalnız işin mahiyyəti üzrə qəbul edilən yekun məhkəmə aktının (qərarının) dövlət adından çıxarılmalı olmasında israr edirlər. Hakimlərin birinci qismi öz fikirlərini əsaslandırmaq üçün Konstitusiyanın 129-cu maddəsi ilə müəyyən olunan müddəaya, ikinci qismi isə qüvvədə olan prosesual qanunların konkret normalarına, habelə uzun illər ərzində təşəkkül tapmış məhkəmə təcrübəsinə istinad edirlər.

Konkret işlər üzrə məhkəmə aktları nəzərdən keçirilərkən aydın olur ki, hətta eyni məhkəmə instansiyasının hakimləri bu məsələdə fərqli mövqedən çıxış edirlər və bunu qanunlarda və Ali Məhkəmə Plenumunun qərarlarında dəqiq göstərişlər olmaması ilə izah edirlər. Eyni səviyyəli məhkəmə qərarlarından birində sənədin dövlət adından çıxarılmasının əks etdirilməsi, digərində isə belə göstərişin olmaması bəzən vətəndaşlarda bir qərarın digərindən daha üstün qüvvəyə malik olması barədə yanlış təsəvvür yaşadır.

Qanuna əsasən hansı məhkəmə qərarları dövlətin adından çıxarılmalı və bu hal məhkəmə aktında əks etdirilməlidir? Uzun illər ərzində müxtəlif instansiya məhkəmələrində ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsində iştirak etmiş şəxs kimi bu məsələ barəsində mülahizələrimi oxucularla bölüşdürmək istəyirəm.

Hər şeydən əvvəl qeyd etmək lazımdır ki, Konsitusiya, habelə prosesual qanunlarda məhkəmə qərarlarının dövlət adından çıxarılmalı olmasının təsbit edilməsi heç də təsadüfi deyildir. Belə ki, məhkəmələr cinayət işləri üzrə çıxarılan hökmlərdə şəxsin ona verilən ittiham üzrə təqsirli, eləcə də cəzalandırılmalı olub-olmaması, mülki və inzibati-iqtisadi işlər üzrə qətnamə və qərarlar qəbul edərkən münaqişə tərəflərindən hansının haqlı olması barədə nəticəyə gəlib qərar qəbul edərkən dövlətin iradəsini ifadə edirlər. Dövlətin iradəsini ifadə edən məhkəmə aktlarında

sənədin məhz dövlət adından çıxarılmasının qeyd edilməsi təbii görünür və məntiqidir. Həm də qeyd etmək lazımdır ki, belə sənədlərdə onun məhz dövlət adından çıxarılmasının qeyd edilməsi prinsipial məsələdir və bu qaydaya əməl edilməməsi qərarın yuxarı instansiya məhkəməsi tərəfindən ləğv olunmasına səbəb olmalıdır. (Hüquqi ədəbiyyatlarda məhz bu normanın pozulması səbəbindən qərarın yuxarı instansiya məhkəməsi tərəfindən ləğv edilməsi hallarının olduğu qeyd edilir).

İkincisi, məlumdur ki, əsas qanunumuz olan Konstitusiyaya başqa qanunlara münasibətdə ali qüvvəyə malikdir. Yəni bütün qanunlar və qanun qüvvəli aktlar Konstitusiyaya müddəalarından qaynaqlanır və heç bir halda onunla ziddiyyətdə ola bilməzlər. Səlahiyyətli orqanlar və vəzifəli şəxslər məhz Konstitusiyaya müddəalarını rəhbər tutaraq müxtəlif məsələlər (siyasi, hüquqi, təsərrüfat və s.) barədə vaxtaşırı qanunlar, qanun qüvvəli aktlar (qərarlar, fərmanlar, sərəncamlar) qəbul etməli olurlar. Dövlətin və cəmiyyət həyatının müxtəlif sahələrini əhatə edən bu sənədlərdə dövlət orqanları, ictimai təşkilatlar və ümumiyyətlə cəmiyyət üzvlərinin nəyi və necə etməli olmaları, hansı əməllərin məhdudlaşdırıldığı və buna oxşar minlərlə məsələlər öz əksini tapır. Şübhəsiz ki, həyatın müxtəlif sahələrini əhatə edən çoxsaylı məsələlərin hamısı Konstitusiyaya ilə əhatə edilə bilməz. Konstitusiyaya müddəalarından irəli gələn həmin məsələlər mütləq ayrı-ayrı qanunlarla, qanun qüvvəli aktlarla, Nizamnamə, Əsasnamə, Qaydalar və bu kimi sənədlərlə nizama salınmalıdır.

Başqa qanun və qanun qüvvəli aktlar kimi Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosessual Məcəlləsi (MPM), Cinayət Prosessual Məcəlləsi (CPM), İnzibati Prosessual Məcəlləsi (İPM), habelə İnzibati Xətlər Məcəlləsi (İXM) də Konstitusiyaya uyğun olaraq qəbul edilmişlər və təbii ki, haqqında söhbət etdiyimiz məsələnin detalları həmin qanunlarda öz əksini tapmalıdır.

Təhlil göstərir ki, haqqında söhbət etdiyimiz mövzuda Konstitusiyaya müddəaları ilə prosessual qanunların müəyyən etdiyi hüquqi normalar arasında hər hansı prinsipial fərq mövcud deyildir. Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi Konstitusiyanın 129-cu maddəsinə görə məhkəmənin qəbul etdiyi qərarlar dövlət adından çıxarılır. MPM-nin 216-cı və CPM-nin 349-cu maddələrində də göstərilir ki, məhkəmənin hökmü və qətnaməsi Azərbaycan Respublikası adından çıxarılır. Məlumdur ki, həmin prosessual qanunlara görə hökm və ya qətnamə dedikdə birinci instansiya məhkəmələrinin, habelə apellyasiya instansiyası məhkəmələrinin birinci instansiya məhkəməsi qismində fəaliyyət göstərdiyi hallarda qəbul etdikləri qətnamə, qərar və hökmlərdən söhbət gedir. İnzibati Prosessual Məcəllədə bu məsələ barədə xüsusi norma yoxdur. Lakin İPM-nin 1.2-ci maddəsində qeyd olunur ki, həmin Məcəllədə başqa hal müəyyən edilmədiyi və bu Məcəllə ilə nəzərdə tutulmuş prosessual prinsiplərə zidd olmadığı hallarda inzibati mübahisələrə dair işlər üzrə məhkəmə icraatında MPM-nin normaları tətbiq oluna bilər. Deməli mülki icraatda olduğu kimi inzibati-iqtisadi icraatda da mübahisənin mahiyyəti üzrə həlli ilə bağlı yekun qərarları Azərbaycan Respublikası adından çıxarılmalıdır. (İnzibati-iqtisadi icraatda yekun qərarının **qətnamə** əvəzinə **qərar** adlandırılması ilə razılaşmadığımızı əvvəlki yazımızda əsaslandırmışıq). İXM-də isə inzibati xətlərlə bağlı qəbul edilən məhkəmə (hakim) qərarının dövlət adından çıxarılmalı olması barədə hər hansı göstəriş yoxdur. (İXM-nin 114-115-ci maddələri). Şübhəsiz ki, bu, törədilən xətanın ictimai təhlükəsizlik dərəcəsi ilə yanaşı, belə xətlər üzrə qərarların təkcə məhkəmələr (hakimlər) tərəfindən deyil, əksər hallarda başqa orqanlar və səlahiyyətli şəxslər tərəfindən qəbul edilməsi ilə əlaqədardır. Məlum olduğu kimi qeyri-məhkəmə orqanlarının qəbul etdiyi qərarların Azərbaycan Respublikası adından çıxarılmalı olması Konstitusiyada nəzərdə tutulmamışdır.

Yazı müəllifi qətiyyənlə şübhə etmir ki, Konstitusiyanın 129-cu maddəsindəki “məhkəmə qərarları” adı altında hər növ məhkəmə qərarları deyil, yalnız məhkəmələrin icraatındakı işlərin mahiyyəti üzrə qəbul etdikləri yekun qərarları (cinayət işləri üzrə hökm, mülki işlər üzrə qətnamə, inzibati-iqtisadi işlər üzrə qərar) nəzərdə tutulur. Müxtəlif icraatlar üzrə qəbul edilən təxminən 500 növ məhkəmə qərarlarının hamısının dövlət adından çıxarılmasının konstitusion norma olmasını təsəvvüretmək belə çətindir.

Fikrimizi əsaslandırmağa çalışaq. Hər növ məhkəmə qərarının Azərbaycan Respublikası adından çıxarılmalı olmasını iddia edənlər Konstitusiyanın 129-cu maddəsinin müddəasını hərfi

mənada başa düşür və hesab edirlər ki, qərar növləri arasında fərq qoyulsaydı bu, Konstitusiyada da öz əksini tapardı. Bu fikirlə bir neçə cəhətdən razılaşmaq çətindir.

Əvvəla, İnsan Hüquqları üzrə Avropa məhkəməsinin bir sıra qərarlarında dəfələrlə qeyd edilmişdir ki, qanun nə qədər mükəmməl olsa da məhkəmədə işlərə baxılan zaman onun müddələrinin məhkəmə təfsirinə ehtiyacı vardır. Haqqında söhbət açdığımız məsələdə Konstitusiyanın hər hansı müddəasının şərhindən söhbət getmir. Burada məsələyə məntiqi yanaşma hər şeyi yerinə qoyur.

İkincisi, qeyd olunduğu kimi qanunvermə prosesində Konstitusiya başqa qanunlar üçün mənbə rolunu oynayır. Konstitusiyadan qidalanan, həyatın müxtəlif sahələrini əhatə edən başqa qanunlarda nizamlanan münasibətlərin mahiyyəti və həyata keçirilmə üsulları öz əksini tapır. Bu prinsiplə razılaşıqda asanlıqla belə nəticəyə gəlmək olar ki, Konstitusiyanın özündə “məhkəmə qərarları” termininin şərh edilməsinə ehtiyac da yoxdur.

Nəhayət, müəyyən növ məhkəmə qərarlarının dövlətin adından çıxarılmalı olması bu sənədin mühüm əhəmiyyətə malik olmasına işarədir. Bunu nəzərdə tutan qanunverici müvafiq prosesual qanunlarda məhz hansı məhkəmə qərarlarının dövlətin adından çıxarılmalı olduğunu **xüsusi olaraq** qeyd etmişdir. Belə ki, Azərbaycan Respublikası MPM-nin 216.2-ci və CPM-nin 349.1-ci maddələrində qeyd olunmuşdur ki, **məhkəmənin qətnaməsi və hökmü** Azərbaycan Respublikası adından çıxarılır. Prosesual qanunlardakı bu normalarla əslində müzakirə etdiyimiz məsələyə nöqtə qoyulmuşdur.

Yaddan çıxarmaq olmaz ki, hökm və qətnamələr də Konstitusiyanın 129-cu maddəsində adı çəkilən **məhkəmə qərarları** sırasındadır. Prosesual qanunlarda hökm və qətnamələrlə yanaşı digər məhkəmə qərarlarının (**qərardad, qərar, sərəncam, əmr**) hansı hallarda qəbul edilməsi, forması, məzmunu, icrası və sair barədə normaları əks etdirən maddələr vardır (MPM-nin 263, CPM-nin 321-ci maddələri). İXM-nin 114-115-ci maddələrini də bu sıraya aid etmək olar. Buna baxmayaraq adı çəkilən maddələrin heç birində həmin növ məhkəmə qərarlarının dövlət adından çıxarılmalı olması barədə göstəriş yoxdur. Elə buradan aydın olur ki, qanunverici orqan hökm və qətnamələri digər məhkəmə qərarlarından fərqləndirmişdir.

Nəzərə alsaq ki, məhkəmə qərarları sırasına məhkəmə iclas protokolunda əks olunan qərarlar da aiddir, belə qərarlarda (protokolda) onun dövlət adından çıxarılmasını göstərməyin texniki cəhətdən də qeyri-mümkünlüyü göz qabağındadır.

Bunu da qeyd etməmək olmaz ki, bütün növ məhkəmə qərarlarının dövlət adından çıxarılmalı olması fikri, nəinki məhkəmə qərarlarının dəyərini gücləndirir, əksinə, dövlətin nüfuzuna mənfi təsir göstərir, onun necə deyirlər “devalvasiyasına” səbəb olur. Çünki, məhkəmə icraatları gedişində yüzlərlə növ müxtəlif məzmunlu, bir çox hallarda sərəncam-bınağuzarlıq xarakteri daşıyan qərarların statusunun süni olaraq qaldırılması nəticə etibarilə heç nəyi dəyişə bilməz.

Fikrimizi əsaslandırmaq üçün prosesual qanunlara uyğun olaraq məhkəmələr tərəfindən qəbul edilən bir sıra qərarların (qərardadların) adlandırılmasına diqqəti cəlb etmək istəyirik.

Qüvvədə olan prosesual qanunlara əsasən **mülki icraatda** məsələ, hakimə, ekspertə, mütəxəssisə, tərcüməçiyə, iclas katibinə etirazın nəticələri (MPM-nin 22-ci maddəsi), məhkəmə aidiyyəti (32.4), ərazi aidiyyəti (45), məhkəmə tapşırığının yerinə yetirilməsi (84.2), ekspertiza təyin edilməsi (198), dövlət rüsumunun qaytarılması (114), məhkəmə xərcləri (125), prosesual müddətlərin bərpası (133.4), iddia ərizəsinin geri qaytarılması (152.2), işin məhkəmə baxışına təyin olunması (171), yerində müayinə aparılması (202), qətnamədə açıq hesab səhvlərinin düzəldilməsi (228.3), qətnamənin izah edilməsi (230), işin təzələnməsi (249), iddianın baxılmamış saxlanması (260.1), ərizənin qəbul edilməsindən imtina edilməsi (279), apelyasiyanın mümkünlüyü (366.3), kassasiya şikayətinin geri qaytarılması (418.3), **inzibati icraatda** iddianın mümkün sayılmaması (İPM-nin 35.3-cü maddəsi), inzibati aktın icrasının dayandırılması (41.2), iddianın dəyişdirilməsinin qəbul edilməsi (54.3), iddia ərizələrinin bir icraatda birləşdirilməsi (56.1), icraatın təzələnməsi (105.1), **cinayət işləri üzrə icraatda** hazırlıq iclasının işə baxma müddətinin uzadılması (CPM-nin 298.2-ci maddəsi), hazırlıq iclasından işin prokurora qaytarılması (303.2), zərərçəkmişin məhkəmə iclasına məcburi gətirilməsi (315.3), vəsatətlər üzrə işin prokurora

göndərilməsi (318.2), məhkəmə prosesi iştirakçılara etirazın qəbul olunub-olunmaması (322), ötürülmüş apelyasiya şikayəti vermə müddətinin bərpa edilməsi (386), işin aşağı instansiya məhkəməsindən tələb edilməsi (426.2.3) və bunlara bənzər onlarla, hətta yüzlərlə növ qərarlar qəbul edilir. Adlarından da göründüyü kimi bu qərarlar bınagüzarlıq-sərəncamverici funksiyaları həyata keçirir və yekun qərar olmadıqlarına görə həlledici əhəmiyyət kəsb etmirlər. Aydın ki, belə qərarların statusunun dövlət əhəmiyyətli səviyyəyə qaldırmağa ehtiyac da yoxdur.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, 2000-ci ilədək qüvvədə olmuş mülki və cinayət prosesual qanunlara görə kassasiya instansiyası məhkəməsi olan Ali Məhkəmə konkret hallarda birinci instansiya məhkəməsi qismində fəaliyyət göstərmək hüququna malik idi. Belə hallarda həm birinci instansiya məhkəmələrinin, həm də birinci instansiya məhkəməsi qismində fəaliyyət göstərən Ali Məhkəmənin baxılan işin mahiyyəti üzrə qəbul etdikləri yekun qərarları (hökmlər və qətnamələr) dövlət adından çıxarıldı. Bununla da belə qərarların əhəmiyyətlilik dərəcəsi başqa növ qərarlardan fərqləndirilirdi. Məsələyə belə yanaşmanın məntiqəuyğunluğu şübhə doğurmur.

Hazırda qüvvədə olan prosesual qanunlara görə isə işin mahiyyəti üzrə yekun qərarları birinci instansiya məhkəmələri ilə yanaşı, qanunda nəzərdə tutulan hallarda apelyasiya instansiyası məhkəmələri tərəfindən də qəbul edilə bilər. Belə hallarda apellyasiya instansiya məhkəmələri tərəfindən qəbul edilən yekun qərarlarının dövlət adından çıxarılması təbiidir.

Haqqında söhbət açdığımız məsələyə digər postsovet ölkələrində necə münasibət göstərilməsi oxucular üçün maraq kəsb edə bilər. Qeyd edək ki, bütün postsovet ölkələrində bu məsələyə münasibəti tam öyrənə bilmədik. Lakin həmin ölkələrin qanunvericiliyi üçün baza rolunu oynamış Rusiya Federasiyası qanunvericiliyində bu məsələyə münasibət birmənalıdır.

Belə ki, araşdırma zamanı RF məhkəmələrinin qəbul etdikləri və hüquqi ədəbiyyatda mətni bütünlüklə dərc edilmiş məhkəmə aktlarının (höküm və qətnamə istisna olunmaqla) heç birində qərarların dövlət adından çıxarılması faktına təsadüf etmədik. Məsələn, RF CPM-nin 296-cı maddəsində göstərilir ki, məhkəmə hökmü Rusiya Federasiyası adından çıxarılır. AR CPM-də olduğu kimi RF CPM-də də məhkəmənin hazırlıq iclasında, məhkəmə baxışı gedişində, bu baxışın nəticəsi olaraq qəbul edilən qərardadların da dövlət adından çıxarılmalı olması barədə hər hansı bir göstəriş yoxdur (RF CPM-nin 236 və 256-cı maddələri). Əksinə, RF CPM-nin 477-ci maddəsində hakimlərin və məhkəmə tərkiblərinin prosesual qanuna uyğun qəbul edə biləcəkləri qərarlardan (qərar, qərardad, hökm) 53-nün blank şəklində forması verilmişdir. Hökmlər istisna olmaqla bu qərarların heç birində onların dövlət adından çıxarılmalı olması göstərilir.

Beləliklə hesab edirik ki, **birinci instansiya məhkəmələri, habelə birinci instansiya məhkəmələri qismində fəaliyyət göstərən apellyasiya instansiyası məhkəmələrinin mülki, inzibati-iqtisadi işlərə və cinayət işlərinə baxarkən yalnız işin mahiyyəti üzrə qəbul etdikləri yekun qərarları dövlət adından çıxarılmalı və bu hal sənəddə əks etdirilməlidir.**

Digər qərar və qərardadların, o cümlədən apellyasiya və kassasiya instansiyaları məhkəmələrinin qəbul etdiyi qərarların da dövlət adından çıxarılmalı olması prosesual qanunların ruhuna və məntiqə uyğun deyildir.

P.S Konstitusiya Məhkəməsi Plenumu tərəfindən qəbul edilən qərarlara münasibətdə eyni nəticəyə gəlmək olmaz. Çünki, “Konstitusiya Məhkəməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 63.3-cü maddəsində birbaşa qeyd edilmişdir ki, Konstitusiya Məhkəməsi Plenumu tərəfindən qəbul edilmiş qərarlar Azərbaycan Respublikası adından çıxarılır. Həmin məhkəmənin çıxardığı **qərardadlardan** bəhs edən 68-ci maddədə isə belə göstəriş yoxdur.

Vəli Abdullayev,
Gəncə şəhəri Kəpəz rayon
məhkəməsinin sədri

Həbs qətimkan tədbirinin məhkəmə tərəfindən ləğv edilməsi məsələləri nəzəri və təcrübi kontekstdə

İnsanlar azad doğulurlar. Ona görə də, azadlıq hər bir kəsin təbii və ayrılmaz haqqıdır.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 28-ci maddəsi də bu haqqı ən yüksək ümumxalq iradəsi səviyyəsində tanıyır və həmin hüququ müstəsna hallarda, yalnız qanunla nəzərdə tutulmuş qaydada tutulma, həbsəalma və ya azadlıqdan məhrum etmə yolu ilə məhdudlaşdırmağa icazə verir.

Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin (bundan sonra CPM-in) 9.1.2, 12.1, 14.1-ci maddələri də eyni mətləbdən bəhs edir və hər kəsin azadlıq hüququnu təmin etməyi, onu qanunsuz məhdudlaşdırılmalardan qorumağı, müdafiə etməyi, həmin məcəllənin əsas təyinatlarından və vəzifələrindən biri kimi təsbit edir.

Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı, həmçinin beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən qəbul edilmiş beynəlxalq sənədlər də azadlıq hüququnun təminatları ilə bağlı məsələlərdə ardıcıl və qətidirlər. Həmin sənədlərdə azadlıq hüququnun təmin edilməsi standartları nəzərdə tutulur və dəstəklənir. Bu cür beynəlxalq sənədlər sırasına BMT-nin “Mülki və siyasi hüquqlar haqqında Pakt”ını, “İstənilən şəkildə yaxalanmağa və ya məhkumluğa məruz qalmış bütün şəxslərin müdafiəsinin prinsipləri toplusu”nu, “İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqlarının Müdafiəsi haqqında Avropa Konvensiyası”nı, “Birləşmiş Millətlər Təşkilatının həbs edilmə ilə bağlı olmayan tədbirlərə dair minimal standart qaydaları”nı (Tokio qaydaları), “Cinayət və hakimiyyətdən sui-istifadə qurbanları üçün ədalət mühakiməsinin əsas prinsipləri bəyannaməsi”ni və s. aid etmək olar.

İstinad edilən milli və beynəlxalq qanunvericilik nümunələrində bu standartlar bu günədək müxtəlif aspektlərdən şərh edilmiş və bu sahədə hüquq tətbiq edən orqanlar üçün kifayət qədər geniş və ətraflı nəzəri-təcrübi baza formalaşdırılmışdır. Təqdirəlayiq haldır ki, son dövrlər Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsi azadlıq hüququnun təminatı standartları barədə beynəlxalq qanunvericiliyin və təcrübənin öyrənilməsi, onların qanunvericiliyə implementasiyası və gündəlik təcrübədə real tətbiqi ilə bağlı əhəmiyyətli addımlar atmış, bu sahədə 03.11.2009-cu il tarixli Plenum qərarının əhatə etdiyi ümumiləşdirmələr aparmış, müxtəlif regionlarda hakimlərlə həbs qətimkan tədbiri seçmənin müxtəlif istiqamətlərini əhatə edən nəzəri-təcrübi məşğələlər keçirilmişdir. Bütün bunların nəticəsi kimi, azadlıq hüququna müdaxilə, onun məhdudlaşdırılması məhkəmələrimiz tərəfindən bir qayda kimi deyil, istisna kimi tətbiq edilməkdədir. Artıq məhkəmələr müstəntiq və prokurorların azadlıq hüququna müdaxilə ilə bağlı şablon vəsatət və təqdimatlarını avtomatik təsdiq edən orqanlardan həbsin real zərurətini araşdıran müstəqil hakimiyyət qanadı kimi davranırlar. Digər qətimkan tədbirləri ilə müqayisədə, həbs təqsirsizlik prezumpsiyasına uyğun olaraq təqsirsiz hesab edilən şəxsin ittiham hökmündən əvvəl konstitusiya hüquq və azadlıqlarını məhdudlaşdırır. Ona görə də, həbsin tətbiqi mümkün səhv və sui-istifadələrə qarşı xüsusilə etibarlı təminatlar və fəaliyyət tələb edir. Biz də məsələnin əhəmiyyətini nəzərə alıb, bu sahədə bəhs olunan inkişafın nəticələrindən biri kimi həbs qətimkan tədbiri ilə bağlı daha bir istiqamət üzrə də fikirlərimizi bölüşmək istərdik. Bu istiqamət, mühüm bir prosesual səlahiyyətlə, qətimkan tədbiri qismində seçilmiş həbsin müddətinin davam etməsinin əsaslı olub-olmamasının yoxlanılması imkanları ilə bağlıdır və hesab edirik ki, bu məsələ həbsin qətimkan tədbiri qismində seçilməsi məsələləri ilə müqayisədə heç də az əhəmiyyət kəsb etmir. Çünki azadlıq hüququ, ona müdaxilə həbs qətimkan tədbiri seçmənin ilkin əsaslılığı ilə yanaşı, sonrakı həbs müddəti ərzində azad edilmə əleyhinə işləyən, buna qarşı dayanan əsasların və arqumentlərin davamlı şəkildə mövcud olmasını da tələb edir və belə mövcudluğun vaxtaşırı yoxlanılması imkanlarını nəzərdə tutur. Əks halda, bu, belə tədbirin seçilməsinə və uzadılmasına təşəbbüs göstərmək və onu seçmək

səlahiyyəti olan orqanlara həm obyektiv olaraq səlahiyyətləri baxımından, həm də subyektiv yanaşmaları baxımından bu sahədəki imkanlarından sui-istifadəyə şərait yaradardı.

Bəs seçilmiş həbs qətimkan tədbirinin davam etməsinin qanuniliyi və əsaslılığını yoxlamaq imkanları milli qanunverciliyimizdə nəzərdə tutulmuşdurmu?

Qeyd etməliyik ki, ilkin olaraq seçilmiş həbsin əsaslılığı məsələsinin apellyasiya məhkəmələri vasitəsilə bir dəfə yoxlanması imkanları CPM-də nəzərdə tutulmuşdur və düşünürük ki, müzakirəyə çıxardığımız məsələ ilə bağlı olmadığından bu barədə ətraflı bəhs etməyə ehtiyac yoxdur. Həmkarlarımızın müzakirəsinə vermək istədiyimiz məsələ apellyasiya instansiyasında qanuniliyi yoxlanmış, yaxud ümumiyyətlə, yoxlanmamış ilkin həbsin sonrakı qanuniliyinin onu seçən məhkəmənin özü tərəfindən yoxlanması imkanları ilə bağlıdır.

CPM-nin 157.7, 162.1.2, 162.1.3, 175.1, 175.2 və 175.3-cü maddələrinin sistemli təfsirindən görünür ki, məhkəmə qətimkan tədbiri qismində seçdiyi həbsin müəyyən müddətdə davam etməsinin əsaslı olub-olmamasını vaxtaşırı yoxlaya və bunun nəticəsi olaraq onu ləğv edə və ya daha yüngül qətimkan tədbiri ilə əvəz edə bilər.

Hazırda təcrübədə mübahisə doğuran və araşdırma tələb edən məsələ isə belə icraatı (yəni həbsin qanuniliyinin yoxlanmasını) başlatmaq səlahiyyətləri ilə bağlıdır. Başqa sözlə, məhkəmənin, ittiham tərəfinin və müdafiə tərəfinin belə icraat başlatmaq səlahiyyətlərinin olub-olmamasına aydınlıq gətirilməlidir.

Qeyd etməliyik ki, CPM-də məhkəmənin belə səlahiyyətləri və ya vəzifəsi nəzərdə tutulmamışdır. Yəni, milli qanunverciliyə görə, məhkəmə seçdiyi həbs qətimkan tədbirini özü öz təşəbbüsü ilə ləğv edə və ya dəyişdirə bilməz.

İttiham tərəfinə münasibətdə isə belə səlahiyyət CPM-nin 157.7 və 162.1.3-cü maddələrində nəzərdə tutulmuşdur. Həmin maddələrə görə, ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror şəxsin həbsdə saxlanmasına zərurət olmadığını müəyyən edərsə bununla bağlı qərarın vaxtından əvvəl dəyişdirilməsi və ya ləğv edilməsi barədə həmin qərarı qəbul etmiş məhkəmə qarşısında təqdimatla çıxış edə bilər.

Bu məsələyə münasibətdə bir qədər qeyri-müəyyənlik müdafiə tərəfi ilə bağlıdır. Çünki prokurordan fərqli olaraq, CPM-də müdafiə tərəfinin həbs qətimkan tədbirinin vaxtından əvvəl ləğv edilməsi və ya dəyişdirilməsi təşəbbüsü ilə məhkəmə qarşısında çıxış edərək belə icraatı başlatma imkanları birbaşa normada nəzərdə tutulmamışdır.

Formalaşmış təcrübə isə belədir ki, həbsin başqa qətimkan tədbirinə dəyişdirilməsi və ya ləğv edilməsi barədə müdafiə tərəfi məhkəmə qarşısında məsələ qaldıra bilmir, prokurorlar isə səlahiyyətləri olsa da belə məsələlər barədə əksər hallarda hərəkətsizlik edirlər. Məsələnin aktuallığını nəzərə alıb diqqəti bu barədə CPM-nin bir sıra digər normalarının, konstitusion normaların və beynəlxalq hüquq normalarının sistemli təfsiri əsasında gəldiyimiz nəticələrə yönəltmək istərdik.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 25-ci maddəsinə görə hamı qanun və məhkəmə qarşısında bərabərdir. Bərabərlik “ədalət” anlayışı ilə birbaşa bağlı olan hüquqi kateqoriyadır. Bu hüquq insanların müxtəlif amillərin təsiri ilə əsas olmadan bir-birinə və dövlətə münasibətdə fərqli qəbul edilməsini qadağan edir, insanların eyni dəyərə malik olmasını nəzərdə tutur. Bu hüquq insanlar arasında faktiki deyil, formal bərabərliyi təmin edir. Formal bərabərlik özünü dövlət tərəfindən hüquq münasibətləri zamanı həmin münasibətlərin tərəflərinə yaradılan imkanlar və şəraitdə göstərir. Əsas qanunumuzda dövlət-vətəndaş münasibətlərində bərabərliyin təminatçısı qismində dövlət orqanları arasından məhkəmə seçilmişdir və təsadüfən seçilməmişdir. Məhkəmə hamıya “eyni gözlə” baxmalıdır, çünki o, ədalət mühakiməsini həyata keçirir. Bərabərlik hüququ bu haqqı bir sıra obyektiv amillərə (dil, cins və s.) və sosial faktorlara (irq, milliyyət, din və s.) münasibətdə tətbiq etməni nəzərdə tutsa da, bu hüquq ədalət mühakiməsində iştirak edən bir sıra prosessual münasibətlərin tərəflərinə münasibətdə də onlara prosessual mövqeyinə görə fərq qoymanı qadağan edir. Prosessual münasibətlərdə bərabərlik hüququ bir sıra digər prosessual hüquqların təminatçısı kimi çıxış edir. Cinayət prosesində çəkişmə hüququ da belə prosessual hüquqlardandır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 127-ci maddəsinin VII hissəsinə görə məhkəmə icraatı çəkişmə prinsipi əsasında həyata keçirilməlidir.

CPM-nin 11 və 32-ci maddələrinə görə də cinayət prosesi hər kəsin qanun və məhkəmə qarşısında hüquq bərabərliyi və çəkişmə prinsipi əsasında həyata keçirilir, cinayət prosesinin tərəfləri bərabər hüquqlar və imkanlar əsasında, heç kimdən asılı olmayaraq müstəqil surətdə öz mövqeyini seçir və bu mövqeyi müdafiə etmək üçün vasitə və üsulları müəyyən edir. Müzakirə etdiyimiz kontekstdə çəkişmə prinsipi bərabərlik prinsipini də özündə ehtiva edir. Bərabərlik prinsipi CPM-in digər norma və prinsipləri ilə əlaqəli tətbiq edildikdə öz effektivliyini saxlayır. Düşünürük ki, bərabərlik hüququnun məzmununa bu qısa ekskursun özü müdafiə tərəfinin “həbs” qətimkan tədbirinin davam etməsinin əsaslı olub-olmamasını yoxlatmaq imkanlarının olduğunu təsdiq edən prosessual-hüquqi əsaslardan biri kimi qəbul oluna bilər. Əks halda, bu, müdafiə tərəfini bilavasitə onun azadlığına və maraqlarına aid bir məsələdə ittiham tərəfi ilə çəkişmə zamanı əlverişsiz vəziyyətdə qoyardı, bu isə öz növbəsində həmin tərəfin bərabərlik hüququnu pozmuş olardı.

Məsələ ilə bağlı əsas qanunumuzun və CPM-nin bir sıra digər normaları da belə mövqeyin qanuna zidd olmadığı qənaəti hasil edir.

Belə ki, Konstitusiyanın 26 və 60-cı maddələri, CPM-nin isə 12.3-cü maddəsi hər bir kəsə imkan verir ki, öz hüquqlarını və azadlıqlarını məhkəmə vasitəsilə müdafiə etsin və bu zaman qanunla qadağan olunmayan bütün üsul və vasitələrdən istifadə etsin.

CPM-nin 22-ci maddəsi cinayət prosesini həyata keçirən orqanalara vəzifə olaraq həvalə edir ki, hər kəsin onun barəsində artıq tətbiq olunmuş prosessual məcburiyyət tədbirləri ilə əlaqədar ədalətli məhkəmə keçirilməsi barədə tələbini təmin etsinlər və hər-hansı səbəbdən məhkəmə baxışını tələb etmək hüququnun rədd edilməsi yolverilməzdir. Belə müraciətə baxılmamasını və lazımı yoxlamanın aparılmamasını həmin CPM-nin 28.4.4-cü maddəsi məhkəmənin öz vəzifəsini icra etməməsi, obyektivlik, qərəzsizlik və ədalətlik prinsiplərini pozması kimi qiymətləndirir.

CPM-nin 36.2-ci maddəsi bəhs olunan mövzuda CPM-nin vəzifələri ilə bağlı xüsusilə konkretidir. Həmin maddəyə görə, qanunsuz həbsdə saxlanmış, yaxud cinayət prosesi gedişində hüquqları hər hansı formada məhdudlaşdırılmış şəxslərin hüquqları CPM-lə və digər qanunlarla müəyyən olunmuş qaydada bərpa olunur.

CPM-nin vəzifələrinə münasibətdə bir qədər əvvəldə qeyd etmişdik ki, 9, 12 və 14-cü maddələrə görə hər kəsin azadlıq hüququnun təmin edilməsi, onun qanunsuz məhdudlaşdırmalardan qorunması CPM-in əsas təyinatlarından biridir.

Konstitusiyanın 71-ci maddəsinin I və VII hissələri də belə fəaliyyəti məhkəmənin borcu hesab edir.

Göstərilən normalar onu deməyə əsas verir ki, barəsində seçilmiş həbs qətimkan tədbirinin davam etməsinin əsaslı olub-olmamasının yoxlanmasını tələb etmək, qanunla qadağan edilməyən vasitə kimi təqsirləndirilən şəxsin hüququ, bunu yoxlamaq isə məhkəmənin vəzifəsidir.

Müdafiə tərəfinin belə icraatı başlatmaq hüquqları CPM-nin təqsirləndirilən şəxsin və müdafiəçinin hüquqlarında bəhs edən 91.5.18, 91.5.30, 91.5.39, 92.9.7 və 92.9.23-cü maddələrindən də əyandır. Həmin maddələrdə müdafiə tərəfinin, cinayət prosesini həyat keçirən orqanın qanunsuz hərəkətlərinə öz etirazını bildirmək, bu hərəkətlərdən şikayət etmək hüquqları nəzərdə tutulmuşdur. Hesab edirik ki, bu maddələr də, müdafiə tərəfinə “həbs” qətimkan tədbirinin davam etməsinin əsaslılığını yoxlatmağı nəinki qadağan etmir, əksinə, bu haqqı tanıyır. Zira “həbs” qətimkan tədbirinin ləğvi və ya dəyişdirilməsi barədə məhkəməyə müraciət müdafiə tərəfinin bu tədbirin qanunsuzluğuna etiraz forması, ondan edilən şikayətdir.

Əsas Qanunun 67-ci maddəsinin I hissəsi tutulan, həbsə alınan hər bir şəxsin tutulmasının və ya həbsə alınmasının səbəbləri və əsasları barədə izahat almaq hüququnu tanıyır. Hesab edirik ki, həbs qətimkan tədbirinə münasibətdə bu hüququn tətbiq edildiyi zaman həddləri həbs qətimkan tədbirinin qüvvədə olduğu bütün dövrü əhatə edir və təqsirləndirilən şəxsin hüququ vardır ki, bütün bu müddət ərzində bu tədbirin qüvvədə saxlanmasının hələ də əsaslı olması barədə cinayət prosesini həyata keçirən orqandan izahat tələb etsin, bu tədbirin qüvvədə saxlanması üçün əsaslar müəyyən

olunmadığı halda isə dərhal həbsdən azad edilsin. Həbs qətimkan tədbirindən onu seçən məhkəməyə şikayət verilməsi isə izahat tələb etmə hüququnun reallaşdırılma formalarından biridir.

Hesab edirik ki, həbs qətimkan tədbirinin ləğv edilməsi və ya dəyişdirilməsi məsələsinin vaxtaşırı qaldırılması hüququnun təqsirləndirilən şəxsə (müdafiə tərəfinə) münasibətdə birbaşa normada nəzərdə tutulmamasının belə müraciət imkanlarını birmənalı istisna edən hal kimi qiymətləndirilməsi ümumiyyətlə başa düşülən deyil. Çünki, belə yozum şəxsin pozulmuş fundamental hüququnu onun özü tərəfindən müdafiə etmək, belə prosesə müdaxilə etmək imkanlarından məhrum edir. Halbuki, azadlıq hüququ konkret şəxsə məxsus konkret hüquq olduğundan ona müdaxilə məsələləri prokurorla müqayisədə həbs olunan şəxsi daha çox maraqlandıran məsələdir.

Fikrimizcə, bəhs olunan məsələ ilə bağlı əks mövqeyin qəbul olunması Konstitusiyada nəzərdə tutulan insan hüquqlarının və CPM-nin vəzifələrinin ziddinə olmaqla yanaşı məhkəmələrin müstəqilliyi prinsipinə də ziddir. Çünki həbs qətimkan tədbirinin ləğv olunması və ya dəyişdirilməsi barədə məhkəmədə icraatı başlatmaq səlahiyyətlərinin yalnız prokurora münasibətdə tanınması məhkəmənin özünün verdiyi qərara yenidən baxma imkanlarını prokurordan asılı edərdir. Halbuki, cinayət prosesual qanunvericilik belə məsələlərdə məhkəmənin üstünlüyünü və ibtidai araşdırmanın qanuniliyi üzərində məhkəmənin nəzarət səlahiyyətlərini tanıyır. Ona görə hesab edirik ki, məhkəmənin özünün də ilkin olaraq seçilmiş həbsin davam etməsinin əsaslı olub-olmamasını öz təşəbbüsü ilə vaxtaşırı yoxlamaq imkanları CPM-də birbaşa tanınmalıdır. Bizə görə, bu, göstərilən məsələdə məhkəmələrin müstəqilliyi prinsipini tamamlamaqla yanaşı, ibtidai istintaq orqanlarını da intizamlandırır, onları daha çevik olmağa vadar edər və beləliklə azadlıq hüququnun qorunmasını daha etibarlı təmin edərdir.

Ola bilsin ki, opponetlərimiz hakimlərin iş yükünün lüzumsuz yerə ağırlaşacağı arqumenti ilə bu təklifə qarşı çıxış etsinlər. Lakin, düşünürük ki, azadlıq hüququnun bir ictimai dəyər kimi hər birimiz üçün əhəmiyyəti və onun qorunması vacibliyi, eyni zamanda ədalət mühakiməsinin birbaşa təyinatı belə düşüncələrə şans qoymamalıdır.

Digər tərəfdən, belə bir fikir səslənə bilər ki, məhkəmənin konkret zaman həddlərini (ilkin və ya uzatma ilə müəyyən olunan həbs müddəti nəzərdə tutulur) müəyyən etməklə ilkin olaraq seçdiyi həbsin qanuniliyini həmin müddət keçməmiş yoxlaması və öz qərarını ləğv etməsi onun özünün özünü inkar etməsi kimi qəbul edilə bilər. Düşünürük ki, ilkin həbsin seçilməsi üçün əsas olmuş halların hər an dəyişə bilməsi mümkünlüyü və məhkəmənin dəyişmələrə operativ reaksiya vermə öhdəliyi bu fikri də inkar etməyə imkan verir.

Sual oluna bilər ki, qətimkan tədbirinin ləğv olunması və ya dəyişdirilməsi barədə icraat başlatmaq imkanının CPM-nin 157.7.7-ci maddəsində yalnız prokurorun səlahiyyəti kimi təsbit olunması azadlıq hüququnun dolğun müdafiəsi üçün yetərli deyilmi? Yeni cinayət-prosessual qanunvericiliyin qüvvəyə minməsindən və tətbiqindən keçən 16 il ərzində formalaşmış ibtidai araşdırma təcrübəsi bu sualı müsbət cavablandırmağa imkan vermir. Konkret olaraq, Gəncə şəhərinin Kəpəz rayon məhkəməsinə bu illər ərzində təqribən 2500 nəfər barədə daxil olmuş belə işlər öyrənilərkən aydın olur ki, barəsində ilkin həbs seçilmiş həmin şəxslərdən bir nəfəri barəsində olsun belə, seçilmiş həbs qətimkan tədbirinin ləğv olunması və ya dəyişdirilməsi ilə bağlı ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurorun təqdimatı daxil olmamışdır.

Qeyd etməliyik ki, beynəlxalq hüquq müdafiə etmək istədiyimiz məsələyə münasibətdə konkret, ardıcıl və qətidir və düşünürük ki, məsələyə beynəlxalq institutların mövqeləri işığında da aydınlıq gətirmək yerinə düşərdi.

Milli qanunvericiliyimizdə olduğu kimi, BMT-nin “Ümumdünya insan hüquqları bəyannaməsi”nin 3-cü, “Mülki və Siyasi Hüquqlar Haqqında Pakt”ın 9-cu, “İnsan Hüquqları Haqqında Avropa Konvensiyası”nın 5-ci maddələri də hər bir kəsin azadlıq hüququnu tanıyır və hər-hansı şəxsin qanunla müəyyən olunmuş əsaslar olmadan və prosedurlara əməl olunmadan azadlıqdan məhrum olunmasını qadağan edir. Bu normalar azadlıq hüququnun gözlənməsini tələb edən ümumi normalar olsa da, bu hüququn konkret situasiyalarda konkret təminatı mexanizmlərindən bəhs edən beynəlxalq qaydalar azadlığı məhdudlaşdırılan şəxsin belə

məhdudlaşdırmanın qanunsuzluğu məsələsini məhkəmədə təkrar qaldırmaq kimi prosessual imkanını tanıyır.

Məsələn, BMT Baş Assambleyasının 09 dekabr 1988-ci il tarixli “İstənilən şəkildə yaxalanmağa və ya məhkumluğa məruz qalmış bütün şəxslərin müdafiəsinin prinsipləri toplusu”nun 4-cü və 11-ci prinsiplərinə görə hər-hansı şəkildə yaxalanmış şəxs öz müdafiəsini təmin etməkdən ötrü özü çıxış etmək hüququna malikdir, bu hüququn həyata keçirilməsi məhkəmənin effektiv nəzarətində olmalı və məhkəmə yaxalanmanın müddətinin uzadılmasına əsas olub-olmamasını araşdırmaq üçün səlahiyyətlərə malik olmalıdır. Qaydaların 32-ci prinsipi bəhs olunan məsələ ilə bağlı yaxalanmış şəxsin məhkəməyə təkrar müraciət etmək hüququ ilə bağlı xüsusilə konkretidir. Həmin prinsipə görə “yaxalanmış şəxs və ya onun vəkili istənilən zaman məhkəmə və ya digər orqan qarşısında bu şəxsin saxlanması qanuniliyini şübhə altına alan və əgər bu yaxalanma qeyri-qanunidirsə bu şəxsin azadlığa buraxılması üçün iş qaldırmaq hüququna malikdir”. BMT-nin “Həbs edilmə ilə bağlı olmayan tədbirlərə dair minimal standart qaydaları (Tokio qaydaları)”da uyğun mövqedən çıxış edir. Həmin qaydalar cinayət törətmiş şəxslər barədə qətimkan tədbiri qismində həbslə bağlı olmayan tədbirlərin tətbiqini təşviq edir və stimullaşdırır. Qaydaların “hüquqi təminat” bölməsinin 5-ci, 6-cı abzasları cinayət törətmiş (həbs edilmiş və ya həbs edilməmiş) şəxsin özü barədə həbs edilmə ilə bağlı olmayan qətimkan tədbirlərinin tətbiq edilməsi üçün məhkəmə qarşısında təkrar məsələ qaldırmaq hüququnu, məhkəmənin isə belə təkrar müraciətə baxmaq vəzifəsini təsbit edir.

BMT-nin “Cinayət və hakimiyyətdən sui-istifadə qurbanları üçün ədalət mühakiməsinin əsas prinsipləri bəyannaməsi” şəxs barəsində seçilmiş həbs qətimkan tədbirinin davam etməsi üçün lüzum olmadığı halda bu tədbirin ləğv edilməsi və ya dəyişdirilməsi barədə səlahiyyətli prokuror tərəfindən məhkəmə qarşısında məsələ qaldırılmaması halında, yaxud bu barədə həbsdə olan şəxsin özünün müraciətinə məhkəmə tərəfindən baxılmaması halında həmin şəxsi “qurban” kimi tanıyır, belə “qurbanın” pozulmuş hüquqlarının bərpa olunmasında, yəni azad olunmada ifadə olunan restitusiya haqqını bəyan edir. Bəyannamənin bu cür pozuntuların nəticələrinin aradan qaldırılması ilə bağlı tələbi ondan ibarətdir ki, belə vəziyyətlərdə məhkəmələr “qurban” üçün əlçatan olmalı, onların hüquqlarının bərpası üçün məhkəmə mexanizmlərindən istifadə imkanları təmin edilməlidir. Bəyannaməyə görə, əgər milli qanunvericilikdə belə mexanizmlər nəzərdə tutulmayıbsa dövlət dəyişən şəraitə reaksiya vermək bacarığını təmin etmək üçün mövcud qanun və təcrübəni vaxtaşırı nəzərdən keçirməli, zərurət yaranarsa “qurbanlar” üçün müvafiq hüququ və hüquq mühafizə vasitələrini inkişaf etdirməli və geniş təmin etməlidir. (bax: bəyannamənin “A.Cinayət qurbanları” fəslinin I abzası, həmin fəslin “Məhkəmənin əlçatan olması və ədalətli rəftar” bölməsinin I, II abzasları, həmin fəslin “restitusiya” bölməsi, “B. Hakimiyyətdən sui-istifadə qurbanları” fəslinin 18, 19 və 21-ci maddələri).

Həbsin davam etməsi müddətinin əsassızlığı ilə bağlı təqsirləndirilən şəxsin məhkəməyə təkrar müraciət etmək hüququ Avropa institutlarının sənədlərində və Avropa Məhkəməsinin təcrübəsində xüsusilə aydın əks olunmuşdur.

Artıq qeyd etdiyimiz kimi, Avropa Konvensiyasının 5-ci maddəsi də hər bir şəxsin azadlıq hüququnu tanıyır və bu hüququn real olaraq təmin olunmasını üzv dövlətin pozitiv öhdəliyi kimi müəyyən edir. Həmin maddənin bizi maraqlandıran kontekstdə pozulması halları ilə bağlı bu günədək Avropa İnsan Haqları Məhkəməsinin formalaşdırdığı kifayət qədər zəngin presedent bazası mövcuddur. Həmin presedentlərdə formalaşmış hüquqi mövqeyə görə “azadlıqdan məhrumətinin (həbsin) davam etməsi üçün daha əsas olmadıqda, azadlığa buraxılmanın təmin edilməsi məqsədilə yerli məhkəmələr məhkəməyə qədər həbsin davam etməsinin qanuniliyini təkrar nəzərdən keçirmək öhdəliyi daşıyır” (Makkey Birləşmiş Krallığa qarşı iş §41-45; Bıkov Rusiyaya qarşı iş § 61-64; Kudla Polşaya qarşı iş §110-111)

“Winterwerpin işi” üzrə və “İribarne Perezin işi” üzrə qərarında Avropa Məhkəməsi qeyd etdi ki, “ilkın həbsin məhkəmə qərarı ilə həyata keçirildiyini əsas gətirib, bu qərarın mövcudluğunun ilkin həbsin davam etməsinin yoxlanmasını istisna edən hal kimi şərh olunması 5-ci maddənin

məqsəd və məramına zidd olardı. Şəxsin azadlıqdan belə məhrum olunması öz xarakterinə görə tələb edir ki, bu məhrumetmənin əsaslılığı ağlabatan zaman kəsikləri keçdikdən sonra yoxlansın”

“Assenov və digərlərinin işi” üzrə qərarında məhkəmə həbsə alınmış şəxsin həbsin qanuniliyini təkrar-təkrar yoxlatmaq üçün məhkəmədə icraat başlatmaq hüququnu bir daha qabartdı və qeyd etdi ki, “5-ci maddənin 4-cü bəndinin tələbinə görə, ilkin həbsə alınmış şəxs ağlabatan müddətlərdə məhkəməyə müraciət edə və həbsdə saxlanmasının qanuniliyini mübahisələndirə bilər. Belə mübahisələndirmə üzrə yoxlamalar isə vaxtaşırı aparılmalı və biri-birindən qısa zaman həddləri ilə ayrılmalıdırlar”

Avropa Məhkəməsi presedentlərində ilkin həbsin davam etməsinin əsaslılığını yoxlamaq səlahiyyəti olan məhkəmələrdən də bəhs edir. Konkret olaraq bununla bağlı məhkəmə “Toth-un işi” üzrə qərarında qeyd etdi ki, “5-ci maddənin 4-cü bəndi azad edilmə barədə ərizələrə baxmaq üçün ikipilləli məhkəmə sisteminin yaradılmasını üzv dövlətin öhdəliyi hesab etmir. Buna baxmayaraq, belə məhkəmə sisteminə malik olan dövlətlər həbsə alınan şəxslərə həm birinci, həm də apellyasiya instansiyalarında eyni təminatlar verməlidirlər”.

Avropa Şurasının həbsin davam etməsinin qanuniliyi ilə əlaqədar mövqeyi belədir ki, həbsin əsaslı olması üçün şəxsin azad edilməsi əleyhinə əsasların və arqumentlərin davamlı şəkildə mövcud olması tələb olunur, belə ki, zaman keçdikcə onlar dəyişə və ya daha mövcud olmaya bilər. Məhz buna görə həbs tədbirinə yenidən baxılması hüququ onu nəzərdə tutur ki, uzun müddət davam edən həbsdən müəyyən zaman intervalları ilə şikayət verilə bilər. Bununla bağlı Avropa Şurası Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə 2006-cı ildə ünvanladığı, “Həbs qətimkan tədbirindən istifadəyə, onun tətbiq edildiyi şəraitə, ondan sui-istifadəyə qarşı təminatların təmin olunmasına dair” 13 sayılı tövsiyyənin 17-ci bəndinin 1-ci, 2-ci və 3-cü hissələri ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora vəzifə olaraq həvalə edir ki, üzv dövlətin azadlıq hüququnun təminatları ilə bağlı pozitiv öhdəliyinin icrasını təmin etməkdən ötrü həbsin davam etməsinin əsaslılığını ayda bir dəfədən az olmayaraq təkrar nəzərdən keçirsin və əsassızlıq müəyyən etdiyi halda “həbs” qətimkan tədbirinin ləğv olunması və ya dəyişdirilməsi barədə məhkəmə qarşısında məsələ qaldırsın.

Tövsiyyənin həmin hissələrinə görə, həbsdə saxlamanın əsasları məhkəmə tərəfində vaxtaşırı yoxlanmalıdır. Həbs edilmiş şəxsə münasibətdə bəhs olunan hissələr, eyni zamanda 19-cu bəndin 1-ci və 2-ci hissələri onun istənilən vaxt həbsin qanuniliyinin yoxlanması üçün məhkəməyə təkrar müraciət etmək kimi əlahiddə hüququnu tanıyır.

Avropa Konvensiyasının ədalətli məhkəmə araşdırması hüququndan bəhs edən 6-cı və səmərəli hüquq-müdafiə vasitələri hüququndan bəhs edən 13-cü maddələri, həmçinin həmin maddələrlə bağlı Avropa Məhkəməsinin presedentləri də həbsə alınmış şəxsin həbsin əsaslılığını yoxlatmaq üçün məhkəməyə vaxtaşırı müraciət etmək hüququndan bəhs edir.

Belə ki, Avropa Məhkəməsinin həmin Konvensiyasının 6-cı maddəsinin pozulması ilə bağlı işlər üzrə bir sıra qərarlarındakı mövqeyi belədir ki, “6-cı maddədə nəzərdə tutulan təminatlar təkcə məhkəmə baxışı mərhələsinə deyil, həm də cinayət işlərində həyata keçirilən ibtidai istintaqa şamil olunur” (məsələn, “İmbroşa İsveçrəyə qarşı iş” üzrə 24 noyabr 1993-cü il tarixli qərar), ədalətli məhkəmə araşdırması hüququ isə müəyyən edir ki, ibtidai araşdırma mərhələsindəki istənilən məsələdə hakim tərəflərə onları əks tərəfin qarşısında əhəmiyyətli dərəcədə əlverişsiz vəziyyətə salmayan şəraitdə dəlillərini irəli sürə bilmələri üçün ağlabatan imkan yaratmalıdır. (“Kremar və başqaları Çex Respublikasına qarşı iş” üzrə 03 mart 2000-ci il tarixli qərar) .

Avropa Məhkəməsinin mövqeyinə görə şəxsin həbsi barədə qərarın verilməsi “cinayət ittihamı” hesab olunur və belə ittihamın araşdırılması zamanı 6-cı maddənin tələbləri nəzərə alınmalıdır. (“Angeluçi İtaliyaya qarşı iş” üzrə 19 fevral 1991-ci il tarixli qərar)

Məhkəmə “Çeteroni İtaliyaya qarşı iş” üzrə 15 noyabr 1996-cı il tarixli qərarında qeyd etdi ki, “öz müdafiəsini həyata keçirmək üçün mümkün olan imkanlardan bütünlüklə istifadə etməsini ərizəçiyə irad tutmaq olmaz”.

Barəsində “həbs” qətimkan tədbiri seçilmiş şəxsin (müdafiə tərəfinin) azad olunma ilə bağlı məhkəməyə təkrar müraciət etmək hüququnun tanınmaması Avropa Konvensiyasının 13-cü

maddəsinin də tələbini pozardı. Qeyd etməliyik ki, həmin maddə 5 və 6-cı maddələrlə üzvi surətdə bağlıdır, həmin maddələr 13-cü maddədə bəhs olunan mətləblərə münasibətdə “lex specialis” (xüsusi norma) kimi çıxış edir. 13-cü maddə 5-ci və 6-cı maddələrin real tətbiqi ilə bağlı üzv dövlət qarşısında xüsusi tələblə çıxış edir. Bu tələbin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, azadlıq hüququ və ədalətli məhkəmə araşdırmasına olan hüququn real təmin olunmasından ötrü bu hüquqların daşıyıcılarına bütün səmərəli hüquq müdafiə vasitələrindən istifadə etmələri üçün hüquqi baza və real imkanlar yaradılmalıdır. Avropa Məhkəməsinin “Kudlanın işi” üzrə qərarındakı xatırlatmasına görə “hüquq pozuntusundan əziyyət çəkən şəxslərin hüquqlarını bərpa etmələri üçün onların milli səviyyədə lazımı vasitələrlə təmin olunmaları 13-cü maddənin predmetini təşkil edir”.

“Aksoyun işi” üzrə qərarında məhkəmə vurğuladı ki, “13-cü maddənin tələb etdiyi vasitələr həm hüquqi, həm də təcrübi cəhətdən səmərəli olmalı, onlardan istifadə olunması hakimiyyət orqanlarının hərəkət və hərəkətsizliyi ilə haqsız yerə çətinləşdirilməməlidir”.

Nəzərə alsaq ki, ibtidai həbsin əsaslılığı fiziki azadlığı məhdudlaşdırılan şəxsi bilavasitə maraqlandıran və onun mühüm insan hüquqi ilə bağlı məsələdir, bu halda onun bu hüququn bərpası niyyətilə məhkəməyə istənilən vaxt müraciət etmə imkanları da məhdudlaşdırıla bilməz və əks davranış Avropa Konvensiyasının 13-cü maddəsinin də pozulması olacaqdır.

Beləliklə, bütün qeyd etdiklərimizi ümumiləşdirərək gəldiyimiz nəticəni qısa formada aşağıdakı kimi formulə etmək istərdik:

Barəsində həbs qətimkan tədbiri seçilmiş şəxs və ya onun müdafiəçisi onunla bağlı cinayət ittihamı üzrə icraatın başlanğıcından ittiham hökmü çıxarılanadək həmin tədbirin ləğv olunması və ya dəyişdirilməsi tələbi ilə məhkəməyə təkrar müraciət edə və müvafiq icraat başlada bilər.

Eyni zamanda belə prosessual imkanların birbaşa normada təsbit olunması məqsədlə CPM-nin 157.7-ci maddəsinin aşağıdakı redaksiyada verilməsini təklif edirik:

157.7. Həbsin qətimkan tədbiri qismində seçilməsi barədə qərar çıxarmış məhkəmə öz təşəbbüsü, ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurorun təqdimatı və ya təqşirləndirilən şəxsin yaxud onun müdafiəçisinin vəsətəti ilə “həbs” qətimkan tədbiri seçmə üçün əsas olmuş halların hələ də mövcud olub-olmamasını ayda bir dəfə yoxlamağa və nəticədə bu qərarı vaxtından əvvəl ləğv etməyə və ya dəyişdirməyə haqlıdır.

BEYNƏLXALQ ƏLAQƏLƏR

Türkiyənin Azərbaycandakı səfiri Ali Məhkəmənin sədri ilə görüşmüşdür.

2016-cı il noyabrın 16-da Türkiyə Respublikasının ölkəmizə yeni təyin olunmuş səfiri Erkan Özoral Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayevlə görüşmüşdür.

Görüşdə yeni təyinatı münasibətilə səfiri təbrik edən Ali Məhkəmənin sədri eyni dil, ənənə və dəyərlərlə bir-birinə yaxın olan hər iki xalqın vahid ideya birliyi və həmrəyliyi ilə bağlı çoxsaylı nümunələrin mövcud olduğunu qeyd etmişdir. Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycanla qardaş Türkiyənin məhkəmə hüquq sistemləri arasında əlaqələrinin yeni mərhələyə qədəm qoyduğunu, bu əlaqələrin uğurla inkişaf edərək nəinki ikitərəfli, eyni zamanda beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində genişləndiyini vurğulamışdır.

2005-2009-cu illərdə Türkiyə Respublikasının Bakıdakı səfirliyində səfirin birinci müavini vəzifəsində işlədiyini xatırladan səfir Azərbaycanın sürətlə inkişaf etdiyini məmnunluqla bildirmişdir.

Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər ətrafında faydalı fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Raoul Lowery Contreras Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsini ziyarət etmişdir.

Oktyabr 3-də Ali Məhkəmənin hakimi Tatyana Qoldman Hill, Fox News Latino və dünyanın digər nəşrlərin müəllifi məşhur amerikalı jurnalist, radio və televiziya şərhçisi, beynəlxalq səviyyədə tanınmış cənab Raul Loueri Contreras ilə görüşmüşdür.

Görüşdə ölkənin məhkəmə sistemində qadınların rolu, eləcə də Azərbaycanda multikulturalizm və tolerantlıq haqqında müzakirələr aparılmışdır.

Cənab Contreras Ali Məhkəmənin strukturu, hakimlərin vəzifələri və ümumiyyətlə məhkəmənin funksiyaları, o cümlədən Ali Məhkəmənin fəaliyyəti ilə bağlı bir neçə sual vermişdir.

Hakim Qoldman bütün sualları cavablandıraraq hakimlərin statusu və müstəgilliyi barədə, eləcə də 65 hakim qadınların Azərbaycanın məhkəmə sisteminin inkişafında ki rolu barədə danışmışdır. O, daha sonra ölkəmizdə multikulturalizmin və tolerantlığın bir real nümunəsi kimi, öz ailəsi barədə məlumat vermişdir. O, bu təsdiq üçün bir çox nümunə qeyd etmiş, həmçinin Rus Pravoslav Kilsəsi, Müqəddəs Mironossa kilsəsi, Puşkin, Lermontov, Taras Şevçenko, David Landau və Lev Landaunun abidələri, Azərbaycanda çox əsrlər boyunca yaşayan Avropa və dağ yəhudiləri əhalisi cəmiyyətinin mövcudluğu – aşkenazi, gürcü yəhudiləri, polyaklar, almanlar, isveçlilər, yunanlar, fransızlar, italiyanlılar, estonlar, litvalılar, latışlar və əhalinin başqa qrupları barədə, həmçinin Leopold və Mstislav Rostropoviç, lüteran kilsəsini tikmiş alman mənşəyi memarlar - N.A. von der Nonne, A.V. Eyxler, Bakı alman-İsveç yevanqeli-lüteran icmasının nümayəndələri F.A.Lemkul, X.V. Edel, Bakı alman-İsveç yevanqeli-lüteran icmasının nümayəndələri, Nobel (Villa Petrolea) qardaşları muzeyi, yunan filantrop "Pontiac klub" şirkəti, "Evrpidika" teatr truppası, hansılar ki, ümummillə lider Heydər Əliyevin yürütdüyü siyasəti nəticəsində ölkəmizdə geniş dəstəklənirlər və bu gündə prezident İlham Əliyev və birinci xanımı Mehriban Əliyeva tərəfindən davam etdirilməsi barədə danışmışdır..

Nəticədə, müasir Bakı tolerantlıq və multikulturalizm ənənəsiylə qonaqpərvər şəhər adlanmağa layiqdir.

Sonda cənab Contreras prezident İlham Əliyevin müdrik rəhbərliyi altında ölkəmizin irəliləyişi və daimi inkişafını arzu etmiş, bütövlükdə azərbaycan xalqına isti və dost qonaqpərvərliyə görə öz minnətdarlığını bildirmişdir.

Hakim Qoldman cənab Contrerasa nəin ki, Ali Məhkəməni vaxt ayıraraq ziyarət etməsi və məhkəmə sistemi və qadınların həmin sistemdə rolu, o cümlədən tolerantlıq və multikulturalizm baxımından bütövlükdə Azərbaycanın inkişafına maraq göstərdiyi üçün minnətdarlığını bildirmişdir.

Ali Məhkəmənin hakimi Tbilisi şəhərində keçirilmiş Beynəlxalq Konfrasda iştirak etmişdir.

02-03 noyabr 2016-cı il tarixlərdə Gürcüstan Respublikasının paytaxtı Tbilisi şəhərində keçirilən "Terrorizm, qanunvericilik və məhkəmə təcrübəsi. Terrorizmlə mübarizədə və cinayət siyasətində yeni yanaşmalar" adlı yüksək səviyyəli Beynəlxalq Konfrans keçirilmişdir.

Konfransda bir çox ölkələrdən qanunvericilik, istintaq, mühakimə orqanlarını təmsil edən məsul şəxslər, terrorizmə qarşı mübarizə üzrə ixtisaslaşmış mütəxəssislər iştirak etmiş, bu sahədə əməkdaşlıqla

bağlı mühüm əhəmiyyət kəsb edən məsələlər üzrə çıxışlar edilmiş, müzakirələr aparılmış, bir sıra dəyərli fikirlər söylənilmiş, terrorizmə qarşı mübarizədə məhkəmələrin üzərilərinə düşən vəzifələr və həmin vəzifələrin yerinə yetirməsi istiqamətləri müəyyən edilmiş, bunlar barədə fikir mübadiləsi aparılmış, terrorçuluğa qarşı mübarizədə beynəlxalq əməkdaşlığın əhəmiyyəti xüsusi ilə vurğulanmışdır.

Konfransın işində Azərbaycan Respublikası nümayəndə heyətinin tərkibində iştirak etmiş Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimi Əli Seyfəliyev aparılmış müzakirələrdə, diskussiyalarda, dinləmələrdə yaxından iştirak etməklə məruzə ilə çıxış etmiş, qeyd edilən məsələlərlə bağlı Azərbaycanda görülən işlər və əldə edilən nailiyyətlər barədə Konfrans iştirakçılarına ətraflı məlumat vermiş, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin bu məsələlərə münasibətini, mövqeyini, "Sputnik" Beynəlxalq Məlumat Agentliyi üçün verdiyi müsahibədə səsləndirdiyi, ölkəmizdə radikal islam təhlükəsinin olmadığına, cəmiyyətimizin bizim dəyərlərin prioritetindən, multikulturalizmin inkişafından ibarət olan ideya ətrafında sıx birləşməsinə, ölkəmizdə praktiki olaraq yoxsulluğun olmadığına, savadlılığın 100% olduğuna,

bütün bunların, habelə cəmiyyətimizin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsi, müstəqilliyimizin möhkəmləndirilməsi, bütün iqtisadi və sosial məsələlərin həlli ideyası ətrafında birləşməsi, Azərbaycanda radikallara yer olmadığını şərtləndirdiyinə dair fikirlərini konfrans iştirakçılarının diqqətinə çatdırmışdır.

Qeyd olunanlar və Azərbaycanın timsalında müasir dünyəvi müsəlman ölkəsinin nümunəsinin yetərincə öyrənilmədiyi, onun çox ölkələr üçün yaxşı nümunə ola biləcəyi barədə dövlətimizin başçısının fikirləri konfrans iştirakçıları tərəfindən böyük maraqla qarşılanmışdır.

Gürcüstan Respublikasının Ali Məhkəməsinin Sədri xanım Nino Qvenetadze Azərbaycanın nümayəndə heyətinin üzvləri qısa müddətli görüş keçirmiş, görüş zamanı Azərbaycanda və Gürcüstanda məhkəmə sistemlərinin quruluşu, hakimlərin təyin edilməsi proseduru, sosial təminatı, məhkəmələrin və hakimlərin fəaliyyəti ilə bağlı digər məsələlər barədə fikir mübadiləsi aparılmış, bu məsələlər üzrə ölkəmizdə görülən işlər barədə ətraflı məlumat verilmişdir.

**Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin mətbəəsində yığılaraq
26 yanvar 2017-ci il tarixdə 56 səhifə həcmində çap olunmuşdur.**

Tirajı 1000 ədəd

**Ünvan: Bakı şəhəri, Xətai rayonu,
Yusif Səfərov küç.26, 1193-cü məhəllə
Tel: 489-07-07 (daxili nömrə 81-79)**